

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΣΤΕΛΕΧΗ (Ε-ΜΒΑ)**

Διπλωματική Εργασία

**Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ ΤΡΑΠΕΖΩΝ ΣΤΗΝ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ ΤΗΣ
ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΜΕ ΕΜΦΑΣΗ ΤΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ ΑΠΟ
ΤΟ 2000 ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ**

ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ

Πειραιάς 2014

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	3
ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ	4
ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	5
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1	5
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ	5
1.1. Εισαγωγή.....	5
1.2. Χρηματοπιστωτικό σύστημα και πραγματική οικονομία.....	6
1.3. Μέσα τραπεζικής χρηματοδότησης	8
1.4. Η διεθνοποίηση των τραπεζικών συστημάτων	10
1.5. Η διαχείριση κινδύνων ως βασική λειτουργία των τραπεζών.....	15
1.6. Ο ρόλος των συμφωνιών της Βασιλείας.....	19
1.7. Συμπεράσματα Πρώτου Κεφαλαίου	23
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2	24
ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ	24
2.1. Εισαγωγή.....	24
2.2. Ιστορικά στοιχεία.....	26
2.3. Η χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας	27
2.4. Η Τράπεζα της Ελλάδος	29
2.5. Εμπορικές τράπεζες	30
2.6. Συνεταιριστικές τράπεζες	36
2.7. Ειδικό χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί	39
2.8. Συμπεράσματα Δευτέρου κεφαλαίου.....	41
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3	42
ΤΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ	42
3.1. Εισαγωγή.....	42
3.2. Ο θεσμός του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου.....	42
3.3. Ιστορία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου στην Ελλάδα.....	43
3.4. Συμπεράσματα Τρίτου κεφαλαίου	58
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4	59
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΑΧΥΧΡΟΜΙΚΟΥ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ	59
4.1. Εισαγωγή.....	59
4.2. Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και τα Stress Tests.....	59
4.3. Εικόνα της μετοχής του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου	64
4.4. Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και λειτουργικό κόστος.....	66
4.5. Οικονομικά στοιχεία Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου	69

4.6. Στοιχεία Ενεργητικού & Παθητικού Ταχυδρομικού Ταμειυτηρίου	72
4.7. Συμπεράσματα Τέταρτου Κεφαλαίου	76
ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	77
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	80
Αρθρογραφία.....	80
Διαδικτυακές Πηγές.....	80

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι οικονομίες σε ολόκληρο τον κόσμο επηρεάζονται και σε πολλές περιπτώσεις εξαρτώνται από το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα της εκάστοτε χώρας. Οι συναλλαγές παγκοσμίως γίνονται μέσω των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κάτι που έχει κάνει τα τελευταία εξαιρετικά σημαντικά για την ομαλή λειτουργία της εκάστοτε οικονομίας.

Το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα της κάθε χώρας επηρεάζει την συνολική οικονομία μέσω της μεταφοράς ρευστότητας από τις πλεονασματικές στις ελλειμματικές μονάδες. Στις τελευταίες μάλιστα συμπεριλαμβάνονται απλοί πολίτες (καταναλωτές), επιχειρήσεις, ακόμα και κράτη. Παγκοσμίως, οι αποταμιεύσεις είναι το μέσο εισροών από τις πλεονασματικές μονάδες προς το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα. Η ανάγκη όμως για περαιτέρω ρευστότητα ανάγκασε την διεθνοποίηση πολλών τραπεζών, αυξάνοντας έτσι την αλληλεξάρτηση μεταξύ των Χρηματοπιστωτικών Συστημάτων παγκοσμίως. Το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα έχει τις δικές του ιδιομορφίες και αναγκάστηκε να επαναπροσδιοριστεί μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων. Τρεις από αυτές, η εξαγορά της Αγροτικής Τράπεζας από την Πειραιώς, της Εμπορικής από την Alpha Bank και η απορρόφηση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου από την Eurobank άλλαξαν τελείως το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα στην Ελλάδα, ενώ στις αλλαγές αυτές δεν συμμετείχαν καθόλου ξένοι χρηματοπιστωτικοί όμιλοι.

Στην εργασία αυτή αρχικά παρουσιάζονται ο σκοπός της μελέτης αυτής. Ακολουθεί το κύριο μέρος της εργασίας το οποίο αποτελείται από τέσσερα κεφάλαια: Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύεται η σημασία του Χρηματοπιστωτικού Συστήματος. Στο δεύτερο κεφάλαιο αναλύεται η δομή και η ιστορία του Ελληνικού Τραπεζικού Συστήματος ενώ στο τρίτο κεφάλαιο γίνεται η ιστορική αναδρομή στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Στο τέταρτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η στατιστική ανάλυση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου μέσω αριθμοδεικτών και άλλων στοιχείων. Στο τέλος της εργασίας παρατίθενται τα συμπεράσματα και η βιβλιογραφία.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έχει μακροχρόνια ιστορία ενώ από την πρώτη μέρα έναρξης της λειτουργίας του είχε σκοπό την προστασία των χρημάτων των μικροκαταθετών και παράλληλα την προσφορά ρευστότητας προς την Ελληνική οικονομία. Για να καταλήξουμε όμως στην μελέτη του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, κρίθηκε απαραίτητο να αναλυθεί η σημασία του Τραπεζικού συστήματος. Μέσω της ανάλυσης αυτής, γίνεται αντιληπτό ότι το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα είναι εξαιρετικά σημαντικό για την κάθε οικονομία, κάτι που συνεπάγεται για κάθε τράπεζα αλλά και φυσικά για το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα. Ακολουθώντας, αναλύουμε το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, ένα σύστημα που δεν έχει δεχτεί πιέσεις από ξένους χρηματοπιστωτικούς ομίλους μιας και οι Έλληνες πολίτες εμπιστεύονται τις εγχώριες τράπεζες.

Μέσω της ανάλυσης που πραγματοποιούμε γίνονται έκδηλα τα αποτελέσματα αυτής της έλλειψης ανταγωνιστικότητας μιας και το εγχώριο τραπεζικό σύστημα επηρεάστηκε σφόδρα από την οικονομική κρίση που μαστίζει την Ελλάδα. Ένα από τα αποτελέσματα της οικονομικής κρίσης ήταν και η αναγκαιότητα για πώληση δύο από τους σημαντικότερους τραπεζικούς οργανισμούς της χώρας, της Εμπορικής και του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου.

Η ανάλυση που πραγματοποιείται όσον αφορά το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο γίνεται με σκοπό την παρουσίαση της σημασίας που είχε το συγκεκριμένο Τραπεζικό ίδρυμα για την πορεία της οικονομίας ενώ αναζητάμε και τα αίτια της παραλίγο κατάρρευσης του Οργανισμού αυτού μέσω της ανάλυσης των αριθμοδεικτών. Γίνεται εμφανές εδώ ότι η υπερβολική παροχή ρευστότητας προς το Ελληνικό κράτος έφερε το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο σε δυσμενή θέση και στην εν τέλει διάσπασή της σε «καλή» και «κακή» τράπεζα και να απορροφηθεί από την Eurobank.

ΚΥΡΙΟ ΜΕΡΟΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ ΤΗΣ ΣΧΕΣΗΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟΥ ΣΥΣΤΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗΣ ΤΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

1.1. Εισαγωγή

Οι οικονομικές μονάδες που δραστηριοποιούνται σε κάθε οικονομία έχουν ανάγκη από κεφάλαια τα οποία διατίθενται για την κάλυψη άμεσων άλλα και μελλοντικών αναγκών. Ως οικονομικές μονάδες λογίζονται τα φυσικά πρόσωπα, επιχειρήσεις, το Δημόσιο αλλά και οι δημόσιοι οργανισμοί και επιχειρήσεις. Στην καθημερινότητα, οι ανάγκες των οικονομικών μονάδων αυτών γίνεται είτε με τα κεφάλαια που έχουν ήδη στην διάθεση τους (εισοδήματα και αποταμιεύσεις) είτε με ξένα κεφάλαια (δανεισμό) και πιο συγκεκριμένα τραπεζικές χρηματοδοτήσεις (τραπεζικό δανεισμό).

Για την τραπεζική χρηματοδότηση των οικονομικών μονάδων, σε κάθε χώρα δραστηριοποιείται αυτό που ονομάζεται “Χρηματοπιστωτικό Σύστημα” το οποίο ορίζεται ως “Ένα σύνολο αγορών για χρηματοπιστωτικά προϊόντα και εργαλεία, με τα άτομα και τα ιδρύματα που διαπραγματεύονται στις αγορές αυτές, καθώς και τις ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές του συστήματος” (Howells & Bain, 2009). Το χρηματοπιστωτικό σύστημα προσφέρει συγκεκριμένες διευκολύνσεις στις οικονομικές μονάδες οι οποίες μπορούν να συνοψιστούν στις παρακάτω κατηγορίες:

- Διαμεσολάβηση μεταξύ πλεονασματικών και ελλειμματικών μονάδων,
- Χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες, όπως συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά προγράμματα,
- Έναν μηχανισμό πληρωμών, και
- Διευκολύνσεις διαμόρφωσης και εξομάλυνσης χαρτοφυλακίου.

Από ότι μπορούμε να παρατηρήσουμε από τα παραπάνω, η κύρια αρχή και σκέψη που διέπει το χρηματοπιστωτικό σύστημα μίας χώρας είναι η διοχέτευση κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες (π.χ. καταθέτες) προς τις ελλειμματικές (δανειολήπτες). Με άλλα λόγια, το τραπεζικό σύστημα δανείζει τα κεφάλαια που έχει στην διάθεση του από την εισροή κεφαλαίων προς αυτό από πλεονασματικές μονάδες που χρησιμοποιούν το τραπεζικό σύστημα για ασφάλεια (καταθέσεις) ή επενδύσεις (αγορά χρηματοοικονομικών προϊόντων) και τα διαθέτει στις ελλειμματικές μονάδες υπό την μορφή δανείων.

Στο κεφάλαιο αυτό θα αναλύσουμε θεωρητικά την σημασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος σε κάθε οικονομία. Επίσης, θα γίνει μία ανάλυση των μέσων που

χρησιμοποιούνται για την χρηματοδότηση των οικονομικών μονάδων. Επιπροσθέτως θα γίνει αναφορά και στο διεθνές τραπεζικό σύστημα, το οποίο επηρεάζει άμεσα το τραπεζικό περιβάλλον της εκάστοτε οικονομίας. Τέλος, θα παρουσιαστεί το εποπτικό πλαίσιο της Επιτροπής της Βασιλείας, το οποίο επηρεάζει άμεσα τις δραστηριότητες των χρηματοπιστωτικών οργανισμών κάθε οικονομίας.

1.2. Χρηματοπιστωτικό σύστημα και πραγματική οικονομία

Όπως αναφέραμε παραπάνω, ένα ανεπτυγμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα έχει ως κύρια λειτουργία την παροχή και λήψη δανείων. Αυτό επιτρέπει στις οικονομικές μονάδες που δραστηριοποιούνται σε κάθε οικονομία να προγραμματίζουν τις δαπάνες τους με τέτοιο τρόπο ώστε να μην είναι άμεσα και άρρηκτα συνδεδεμένες μόνο με το εισόδημα τους. Στο κομμάτι αυτό του κεφαλαίου θα παρουσιάσουμε την σχέση μεταξύ του χρηματοπιστωτικού συστήματος και της πραγματικής οικονομίας.

Αρχικά πρέπει να προσδιορίσουμε τι είναι πραγματική οικονομία η οποία ορίζεται ως “ο τομέας της οικονομίας ο οποίος παράγει τα πραγματικά αγαθά και υπηρεσίες που απαιτούνται από τις οικονομικές μονάδες” (Howells & Bain, 2009). Πρέπει να τονίσουμε εδώ ότι οι χώρες οι οποίες πιστεύουν ότι η πραγματική οικονομία δεν λειτουργεί αποτελεσματικά ή υπολειτουργεί, συχνά ερευνούν κατά πόσο ευθύνεται το χρηματοπιστωτικό σύστημα της χώρας για την συγκεκριμένη δυσλειτουργία. Σαφώς, κάποιες χώρες έχουν λιγότερο ανεπτυγμένο χρηματοπιστωτικό σύστημα σε σχέση με άλλες χώρες, κάτι που επηρεάζει άμεσα τις οικονομικές δραστηριότητες στις χώρες αυτές.

Η σχέση μεταξύ χρηματοοικονομικής δραστηριότητας και πραγματικής οικονομίας μπορεί να συνοψιστεί σε τρεις κατηγορίες, οι οποίες παρουσιάζονται παρακάτω.

a. Χρηματοοικονομικό σύστημα και σύνθεση της συνολικής ζήτησης

Όπως προαναφέραμε, το χρηματοπιστωτικό σύστημα διευκολύνει τις οικονομικές μονάδες στο να δανείζουν και να δανείζονται, μεταβάλλοντας την ισορροπία μεταξύ κατανάλωσης και αποταμίευσης από τη μία και της επένδυσης από την άλλη. Αυτή η αλλαγή στην ισορροπία των μεγεθών αυτών οφείλεται στην ευκολία που προσφέρει το

χρηματοπιστωτικό σύστημα στους φορείς της οικονομίας στο να δανείζουν και να δανείζονται.

Σύμφωνα με τους Howells & Bain (2009), η συνέπεια της τραπεζικής διαμεσολάβησης είναι ότι για ένα οποιοδήποτε δεδομένο επιτόκιο, οι δανειστές θα είναι πιο πρόθυμοι να δανείσουν και οι δανειολήπτες περισσότερο πρόθυμοι να δανειστούν σε σχέση με τη μη διαμεσολάβηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Κατά συνέπεια, η ύπαρξη ενός ανεπτυγμένου και οργανωμένου χρηματοπιστωτικού συστήματος το οποίο μπορεί να προσφέρει ένα πλήρες εύρος χρηματοοικονομικών προϊόντων τα οποία ταιριάζουν στις ανάγκες τόσο των δανειοληπτών όσο και των δανειστών, μπορεί να διευκολύνει την μετάβαση σε υψηλότερα επίπεδα επενδυτικής δαπάνης, αύξηση της οικονομικής δραστηριότητας και αύξηση της κατανάλωσης.

b. Αποτελεσματικότητα του χρηματοπιστωτικού συστήματος και κατανομή πόρων

Το χρηματοοικονομικό σύστημα της εκάστοτε χώρας επιτελεί και της λειτουργία της αποτελεσματικής κατανομής των πόρων σε βάθος χρόνου (κατανάλωση στο παρόν έναντι μελλοντικών εισοδημάτων) και μεταξύ των οικονομικών μονάδων (επιτρέποντας στις ελλειμματικές μονάδες να χρησιμοποιήσουν κεφάλαια των πλεονασματικών μονάδων μέσω του δανεισμού). Για να γίνει αυτό αποτελεσματικά, πρέπει να θεωρείται δεδομένο ότι τα διαθέσιμα κεφάλαια πρέπει να χρησιμοποιούνται ορθολογικά, αποτελεσματικά και με το χαμηλότερο κόστος διαμεσολάβησης και πραγματοποίησης συναλλαγών. Για να γίνει αυτό πρέπει να υπάρχουν οι παρακάτω προϋποθέσεις.

Αρχικά, τα κεφάλαια πρέπει να εισρέουν στις επενδύσεις με τις υψηλότερες αποδόσεις για ένα δεδομένο επίπεδο κινδύνου. Επιπροσθέτως, πρέπει να επικρατούν συνθήκες πλήρους ανταγωνισμού και μειωμένο κόστος συναλλαγών. Τέλος, δεν θα πρέπει να υπάρχουν μονοπωλιακές αποδόσεις κεφαλαίου.

c. Χρηματοοικονομική καταστολή

Ένα βασικό ζήτημα που έχει να κάνει με την εύρυθμη λειτουργία των χρηματοοικονομικών συστημάτων παγκοσμίως και το κατά πόσο βοηθάνε ή παρεμποδίζουν την ομαλή λειτουργία της πραγματικής οικονομίας είναι η χρηματοοικονομική καταστολή.

Σε αντίθεση με την σύνθεση της συνολικής ζήτησης και της ορθολογικής κατανομής των πόρων της οικονομίας, η χρηματοοικονομική καταστολή δεν αποτελεί από μόνη της αίτιο καλής ή κακής οικονομικής απόδοσης. Είναι στην ουσία το τελικό αποτέλεσμα το οποίο προέρχεται όταν η συνολική ζήτηση και η κατανομή των πόρων έχουν κακή έκβαση. Η χρηματοοικονομική καταστολή έχει να κάνει κυρίως με την ακατάλληλη και αναποτελεσματική παρέμβαση των κρατικών μηχανισμών στα χρηματοοικονομικά συστήματα. Το συγκεκριμένο ζήτημα έχει κυρίως άμεση σχέση με της αναπτυσσόμενες και λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες στις οποίες συζητείται το κατά πόσο η απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικού τομέα μπορεί να τονώσει τις επενδύσεις και κατ' επέκταση την απασχόληση, την κατανάλωση και την ανάπτυξη των οικονομιών αυτών.

Ως κρατική παρέμβαση δεν εννοούμε την παρέμβαση που γίνεται στο πλαίσιο της ρυθμιστικής πολιτικής και τον ρόλο της εποπτείας ώστε η χρηματοπιστωτικός τομέας να λειτουργεί εύρυθμα. Αντιθέτως, αναφερόμαστε στην εκτεταμένη χρήση της ρευστότητας των τραπεζών για την υποχρεωτική διακράτηση αποθεματικών στις τράπεζες ή κρατικών ομολόγων, τα οποία μειώνουν την ρευστότητα των τραπεζών, εμποδίζουν την δανειοδότηση και τοποθέτηση κεφαλαίων σε αποδοτικότερες επενδύσεις και παρεμποδίζουν τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού συστήματος ως διαμεσολαβητή ανάμεσα στις πλεονασματικές και ελλειμματικές μονάδες.

1.3. Μέσα τραπεζικής χρηματοδότησης

Ο χρηματοοικονομικός κλάδος χαρακτηρίζεται από ιδιαίτερα υψηλό ανταγωνισμό και για τον λόγο αυτό συγκεκριμένες υπηρεσίες/προϊόντα που προσφέρονταν μόνο από τις τράπεζες, προσφέρονται πλέον από το σύνολο των επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται στον χρηματοοικονομικό κλάδο.

Οι τραπεζικές χρηματοδοτήσεις που προσφέρονται από το χρηματοοικονομικό περιβάλλον όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα, εξειδικεύονται στις παρακάτω κατηγορίες (Αγγελόπουλος, 2010):

- Χρηματοδοτήσεις προς επιχειρήσεις
- Χρηματοδοτήσεις προς ιδιώτες
- Χρηματοδοτήσεις προς ελεύθερους επαγγελματίες
- Βραχυπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις
- Μεσοπρόθεσμες χρηματοδοτήσεις
- Χρηματοδοτήσεις παγίων (επενδυτικών προγραμμάτων)
- Χρηματοδοτήσεις κεφαλαίου κίνησης

- Χρηματοδοτήσεις καταναλωτικής πίστης (καταναλωτικά και προσωπικά δάνεια)
- Χρηματοδοτήσεις στεγαστικής πίστης (στεγαστικά δάνεια)
- Χρηματοδοτήσεις μέσω πιστωτικών καρτών
- Χρηματοδοτήσεις σε ξένο νόμισμα (συνάλλαγμα)
- Έμμεσες χρηματοδοτήσεις (εγγυητικές επιστολές, ενέγγυες πιστώσεις)
- Πρακτορεία επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring)
- Χρηματοδοτική μίσθωση (leasing)
- Παροχή επιχειρηματικού κεφαλαίου (venture capital)
- Project Finance κ.ο.κ.

Οι ανάγκες που πρέπει να καλύψει κάθε χρηματοοικονομικό προϊόν ή υπηρεσία διαφέρουν. Ως εκ τούτου, αυτό έχει ως αποτέλεσμα την διαφοροποίηση των χρηματοοικονομικών προϊόντων/υπηρεσιών.

Αυτό έχει σαν αποτέλεσμα, το είδος της τραπεζικής χρηματοδότησης να εξαρτάται από το σκοπό ή την ανάγκη που θα καλύψει η χρηματοδότηση αυτή. Αν προσμετρήσουμε και την άμεση επιρροή του έντονου ανταγωνισμού, όλα τα παραπάνω συνετέλεσαν στην δημιουργία πολλών προϊόντων τραπεζικών χρηματοδοτήσεων τόσο για τις επιχειρήσεις (κεφάλαιο κίνησης, δάνεια παγίων) όσο και για φυσικά πρόσωπα (στεγαστικά και καταναλωτικά δάνεια, πιστωτικές κάρτες).

Οι ανάγκες που πρέπει να καλύψουν τα προϊόντα αυτά μπορούν να κατηγοριοποιηθούν στις παρακάτω κατηγορίες:

- Τρέχουσες, βραχυπρόθεσμες ανάγκες που προκύπτουν από την λειτουργία της οικονομικής μονάδας (επιχείρησης ή φυσικού προσώπου). Οι χρηματοδοτήσεις αυτές είναι γνωστές ως χρηματοδοτήσεις κεφαλαίου κίνησης.
- Ανάγκες κάλυψης του κόστους απόκτησης παγίων και μηχανολογικού εξοπλισμού, ανάγκες χρηματοοικονομικών επενδύσεων, ανάγκες στέγασης και έκτακτες ανάγκες. Οι συγκεκριμένες ανάγκες έχουν μεγάλη διάρκεια και καλύπτονται με χρηματοδοτήσεις μακροπρόθεσμης διάρκειας και αποπληρώνονται με την μορφή δανείου.

Έμμεσες χρηματοδοτήσεις ή εν δυνάμει χρηματοδοτήσεις είναι οι εγγυητικές επιστολές και οι ενέγγυες πιστώσεις. Επίσης, εναλλακτικές μορφές χρηματοδότησης είναι οι χρηματοδοτήσεις με την μορφή πρακτορείας επιχειρηματικών απαιτήσεων (factoring) και χρηματοδοτικής μίσθωσης (leasing).

Οι χρηματοδοτήσεις σε ξένο συνάλλαγμα τυγχάνουν ιδιαίτερης αντιμετώπισης. Στις περιπτώσεις αυτές, η συγκεκριμένη δανειοδότηση επιλέγεται από τον δανειοδοτούμενο λόγω του χαμηλότερου επιτοκίου του νομίσματος αυτού. Όμως η δανειοδότηση σε ξένο νόμισμα επηρεάζεται άμεσα από την συναλλαγματική ισοτιμία ανάμεσα στο ξένο και στο εγχώριο νόμισμα. Αποτέλεσμα αυτής της επίδρασης είναι το κόστος δανεισμού να γίνει πολύ υψηλότερο.

Βάσει των διατάξεων της ΠΔ/ΤΕ 2501/2002, οι τραπεζικοί οργανισμοί πρέπει να ενημερώνουν τον δανειοδοτούμενο για τον κίνδυνο που εμπεριέχει το συγκεκριμένο χρηματοδοτικό προϊόν λόγω της διακύμανσης της συναλλαγματικής ισοτιμίας, αλλά και τις υπηρεσίες που μπορεί να προσφέρει η τράπεζα ώστε να καλυφθεί ο κίνδυνος από ενδεχόμενη απότομη μεταβολή της συναλλαγματικής ισοτιμίας ή των επιτοκίων.

1.4. Η διεθνοποίηση των τραπεζικών συστημάτων

Η διεθνοποίηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων κυρίως στις ανεπτυγμένες οικονομίες δεν είναι ένα πρόσφατο φαινόμενο. Αντιθέτως, ακόμα και πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, το ιδιωτικό κεφάλαιο μπορούσε να διακινείται χωρίς περιορισμούς από χώρα σε χώρα. Ένα μεγάλο τμήμα αυτής της ρευστότητας μάλιστα χρησιμοποιήθηκε για την χρηματοδότηση μεγάλων έργων υποδομής (σιδηρόδρομοι, αεροδρόμιο, δρόμοι) στον λεγόμενο Νέο Κόσμο, είτε με την μορφή άμεσων επενδύσεων (Foreign Direct Investments) είτε τοποθετούμενα σε μακροπρόθεσμους κρατικούς τίτλους. Είναι χαρακτηριστικό ότι η διαφορά στα διεθνή επιτόκια μειώθηκε για την περίοδο 1850 – 1913.

Φυσικά σε αυτή τη δραστηριότητα, μεγάλο ρόλο έπαιξε ο Κανόνας Χρυσού ο οποίος προπολεμικά αποτέλεσε μία αξιόπιστη δέσμευση από την πλευρά των κυβερνήσεων ότι δεν θα χρησιμοποιήσουν τη νομισματική πολιτική για την αποφυγή υφιστάμενων διαταραχών. Με αυτόν τον τρόπο, οι διεθνείς χρηματοδοτικοί κίνδυνοι περιορίστηκαν και οι Ευρωπαϊκές χώρες, των οποίων τα ισοζύγια τρεχουσών συναλλαγών ήταν πλεονασματικά, προτιμούσαν να επενδύσουν στις κεφαλαιαγορές των τότε αναπτυσσόμενων οικονομιών της Αμερικής, Αυστραλίας και άλλων χωρών (Προβόπουλος & Καπόπουλος, 2001).

Μετά όμως τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο, κυριάρχησε η καχυποψία ανάμεσα στις χώρες που δραστηριοποιούνταν στην διεθνή κεφαλαιαγορά με αποτέλεσμα να μειωθούν αισθητά οι διεθνείς επενδύσεις τόσο των κυβερνήσεων όσο και των ιδιωτών. Ο Κανόνας Χρυσού έπαψε να είναι αξιόπιστος ενώ οι κυβερνήσεις των ανεπτυγμένων χωρών προτίμησαν την ύψωση σημαντικών εμποδίων και την επιβολή ελέγχου στην κίνηση κεφαλαίου.

Μετά την δεκαετία του '60 εμφανίστηκαν και πάλι ισχυρές τάσεις διεθνοποίησης αυτή τη φορά κυρίως για την χρηματοδότηση των αυξημένων εμπορικών συναλλαγών. Ο όγκος του διεθνούς εμπορίου αυξήθηκε αισθητά ενώ αυξήθηκε αισθητά η δραστηριοποίηση της διεθνούς τραπεζικής αφού οι περισσότερες τράπεζες ακολούθησαν τις πολυεθνικές επιχειρήσεις (και πελάτες τους) στις χώρες που ξεκίνησαν να δραστηριοποιούνται.

a. Τα αίτια της διεθνοποίησης των τραπεζικών εργασιών

Οι Προβόπουλος και Καπόπουλος (2001) διακρίνουν δύο στάδια μέσα από τα οποία ξεκίνησε η διεθνοποίηση των χρηματαγορών και κεφαλαιαγορών. Το πρώτο τοποθετείται χρονολογικά στη δεκαετία του '60 και το δεύτερο στις αρχές του '90.

Στο πρώτο στάδιο, η διεθνοποίηση πραγματοποιήθηκε μέσω των διεργασιών στην πολιτική σκηνή αλλά και στο πεδίο του οικονομικού ανταγωνισμού. Πιο συγκεκριμένα, τα παρακάτω είχαν άμεση σχέση με την διεθνοποίηση των χρηματοπιστωτικών αγορών.

Πρώτον, σημειώθηκε ανάπτυξη στην ευρωπαϊκή αγορά μετά την θέσπιση από τις ΗΠΑ συγκεκριμένων περιορισμών, όπως ο φόρος εξίσωσης των επιτοκίων, που απέβλεπαν στον περιορισμό της εκροής αμερικάνικων κεφαλαίων.

Δεύτερον, η ένταση του Ψυχρού Πολέμου, ιδιαίτερα μετά την κρίση στην Κούβα, οδήγησε τότε την Σοβιετική Ένωση και τις χώρες επιρροής της να καταθέσουν τα αποθέματά τους σε δολάρια σε τράπεζες της Δυτικής Ευρώπης. Σε ανάλογη κίνηση προέβησαν και οι χώρες της Μέσης Ανατολής που τα πλεονασματικά τους ισοζύγια μετατράπηκαν σε καταθέσεις πετροδολαρίων.

Τρίτον, δημιουργήθηκαν οι λεγόμενοι «φορολογικοί παράδεισοι», διεθνή χρηματοοικονομικά και τραπεζικά κέντρα τα οποία έχουν ως στόχο την προσέλκυση αποταμιευτικών πόρων από το εξωτερικό.

Τέταρτον, οι χώρες του ΟΟΣΑ αντιμετώπισαν σε ολόκληρη τη δεκαετία του '70 υψηλά δημοσιονομικά ελλείμματα καθώς και ελλείμματα στο ισοζύγιο εξωτερικών πληρωμών τους. Πολλές χώρες κατέφυγαν στις διεθνείς χρηματαγορές για την άντληση πόρων, αναγκάιν για την χρηματοδότηση των αυξημένων δημόσιων δαπανών.

Τέλος, η ανάπτυξη των πολυεθνικών επιχειρήσεων ενίσχυσε την τάση διεθνοποίησης των παραδοσιακών τραπεζικών εργασιών. Όπως προαναφέραμε, οι τράπεζες ακολούθησαν τις διεθνείς επιχειρήσεις – πελάτες τους στην έξοδό τους από την εκάστοτε χώρα, και ίδρυσαν θυγατρικές ή υποκαταστήματα για τη συνέχιση της συνεργασίας τους με τις επιχειρήσεις αυτές.

Στο δεύτερο στάδιο, η διεθνοποίηση των αγορών κεφαλαίου ήταν επιβεβλημένη κυρίως λόγω της απελευθέρωσης των αγορών, τις τεχνολογικές εξελίξεις και την άνοδο της

παγκόσμιας ρευστότητας. Η βαθμιαία άρση των περιορισμών στην κίνηση κεφαλαίων μεταξύ χωρών και η γενίκευση των εφαρμογών πληροφορικής στις τηλεπικοινωνίες συγκροτούν το σκηνικό της νέας παγκόσμιας αγοράς κεφαλαίων. Ταυτόχρονα, έλαβε χώρα ένα νέο φαινόμενο το οποίο είχε να κάνει με την τιτλοποίηση του ενεργητικού των μεγάλων τραπεζικών ιδρυμάτων. Την ίδια τακτική χρησιμοποίησαν και οι μεγάλες επιχειρήσεις και κρατικοί οργανισμοί οι οποίοι αντλούν ρευστότητα μέσω της διάθεσης εμπορεύσιμων τίτλων στην δευτερογενή αγορά παρακάμπτοντας έτσι τις παραδοσιακές μεθόδους απόκτησης κεφαλαίων (τραπεζικά δάνεια) και τον κίνδυνο των επιτοκίων.

b. Διεθνής τραπεζική

Για να γίνει η ανάλυση των διεθνών τραπεζικών οργανισμών, πρέπει αρχικά να αποσαφηνιστεί ποιες είναι οι διεθνείς τράπεζες και να προσδιοριστεί ο τρόπος του ορισμού των τραπεζών αυτών. Σύμφωνα με τον Aliber (1984) υπάρχουν τρεις διαφορετικοί τρόποι για να ορίσουμε μία διεθνή τράπεζα.

Μία τράπεζα μπορεί να θεωρηθεί διεθνής, αν χρησιμοποιεί καταστήματα σε ξένες χώρες για να εκτελεί συγκεκριμένες τραπεζικές εργασίες. Επίσης, ένας άλλος ορισμός αναφέρει ότι μία τράπεζα είναι διεθνής ανάλογα με το ποσοστό των δανείων και καταθέσεων της που εκφράζονται σε ξένο νόμισμα. Ένας τρίτος ορισμός αναφέρει επίσης ότι μία τράπεζα θεωρείται διεθνής ή όχι ανάλογα με την εθνικότητα της πολιτείας της και των στελεχών της (προσέγγιση βάσει του ανθρώπινου δυναμικού).

Μία ερμηνεία της ανάπτυξης της διεθνούς τραπεζικής, στηρίζεται στην θεώρηση των τραπεζικών διασυννοριακών αλλαγών ως ροών διεθνούς εμπορίου υπηρεσιών. Οι περιορισμοί στη διακίνηση κεφαλαίου μεταξύ χωρών, οι συναλλαγματικοί έλεγχοι, οι επιβαλλόμενες ρυθμίσεις και δεσμεύσεις στο εγχώριο τραπεζικό σύστημα επιτρέπουν τη μονιμότερη εμφάνιση μεγάλων διαφορών μεταξύ των επιτοκίων χορηγήσεων και καταθέσεων. Η άρση αυτών των περιορισμών και η ελεύθερη κίνηση των χρηματικών ροών διεθνώς δίνει τη δυνατότητα στον αποταμιευτή και στον επενδυτή να στραφούν στην τράπεζα εκείνη, η οποία διαθέτει το συγκριτικό πλεονέκτημα στην παροχή τραπεζικών υπηρεσιών. Το συγκριτικό πλεονέκτημα αυτό μπορεί να πηγάζει από την δυνατότητα της τράπεζας η οποία λειτουργεί με μικρότερο κόστος και μπορεί να προσελκύσει αποταμιευτικούς πόρους, προσφέροντας υψηλότερο επιτόκιο και να παρέχει δανειακά κεφάλαια με το μικρότερο κόστος.

Το μερίδιο αγοράς της τράπεζας μπορεί να αυξηθεί σημαντικά, εκτοπίζοντας από μία συγκεκριμένη αγορά όλες τις άλλες τράπεζες που λειτουργούν με υψηλότερο κόστος. Το αποτέλεσμα της διαδικασίας εισόδου ξένων τραπεζών είναι η εξάλειψη των υψηλών

περιθωρίων τραπεζικού κέρδους και η συνακόλουθη μείωση του κόστους του χρήματος. Αυτό φυσικά ωφελεί άμεσα τόσο τις επιχειρήσεις όσο και τους καταναλωτές μίας και μέσω του ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα, μειώνεται το κόστος δανεισμού αλλά και η ευκολία με την οποία μπορεί ο πελάτης της τράπεζας να αποκτήσει ρευστότητα μέσω του τραπεζικού συστήματος.

Οι διεθνείς τράπεζες όμως έχουν και την ευκολία να δραστηριοποιηθούν στις διεθνείς αγορές με διάφορους τρόπους. Είναι δεδομένο ότι η εκάστοτε διεθνής τράπεζα πρέπει να έχει φυσική παρουσία στην αγορά μίας άλλης χώρας και λόγω της ιδιομορφίας της εκάστοτε αγοράς στόχου, η διεθνής τράπεζα πρέπει να επιλέγει με ποιόν τρόπο θα ξεκινήσει την δραστηριοποίηση της στην διεθνή αγορά. Παρακάτω παρουσιάζονται οι μορφές της οργανωτικής δομής της διεθνούς τραπεζικής:

Τραπεζικό Υποκατάστημα: θεωρείται νομική και λειτουργική προέκταση της ξένης τράπεζας. Δεν διαθέτει νομική αυτοτέλεια ως ξεχωριστή επιχειρηματική μονάδα. Διενεργεί, ωστόσο, όλες τις συνήθεις τραπεζικές εργασίες στην χώρα υποδοχής ενώ υπόκεινται σε όλους τους εγχώριους τραπεζικούς κανόνες και ελέγχους μίας και ανταγωνίζεται άμεσα τα τοπικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Συνδεδεμένη Τράπεζα: Η οργανωτική αυτή δομή χρησιμοποιείται κυρίως στις περιπτώσεις που η αγορά στόχος δεν επιτρέπει στις ξένες τράπεζες να λειτουργούν υποκαταστήματα στην αγορά στόχο. Η συνδεδεμένη τράπεζα είναι ένα τοπικό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα, στο οποίο μετέχει μία ξένη τράπεζα, η οποία κατέχει μειοψηφικό δικαίωμα στο μετοχικό κεφάλαιό της. Λόγω της μειοψηφίας όμως της ξένης τράπεζας, μπορεί να προκύψουν διαφωνίες σε ζητήματα στρατηγικής σημασίας.

Γραφείο Αντιπροσώπευσης: Αποτελεί την πιο απλή μορφή οργάνωσης της διεθνούς τραπεζικής. Δεν θεωρείται τραπεζικό υποκατάστημα μιας και δεν διενεργεί τις συνήθεις τραπεζικές διεργασίες. Ο ρόλος του γραφείου διασύνδεσης είναι να συλλέγει πληροφορίες για την οικονομία της αγοράς στόχου και να τις διαβιβάζει στο κεντρικό κατάστημα της τράπεζας ώστε η τελευταία να σχεδιάσει μία στρατηγική για μελλοντική επένδυση στην αγορά στόχο.

Θυγατρική Τράπεζα: Αποτελεί διακριτή νομική οντότητα σύμφωνα με τις διατάξεις της τραπεζικής νομοθεσίας της χώρας υποδοχής. Η μητρική τράπεζα κατέχει συνήθως την πλειοψηφία των μετοχών της θυγατρικής τράπεζας ώστε να εξαλείφεται το μειονέκτημα των διαφωνιών μεταξύ των αλλοδαπών και ημεδαπών μετόχων.

Τραπεζική Κοινοπραξία (Consortium): Είναι μία τράπεζα η οποία ιδρύεται με την συμμετοχή πολλών τραπεζών με σκοπό να εκμεταλλευτούν τη διεθνή τραπεζική πείρα και τη δύναμή τους να χρηματοδοτήσουν μεγάλες διεθνείς δραστηριότητες. Καμία από τις τράπεζες

– μετόχους δεν έχει συμμετοχή μεγαλύτερη από το 50% του συνολικού μετοχικού κεφαλαίου ενώ μία από αυτές έχει την έδρα της στο εξωτερικό.

c. Γεωγραφική τοποθέτηση των διεθνών τραπεζικών ιδρυμάτων

Ένας βασικός παράγοντας που επηρέασε την ανάπτυξη της διεθνούς τραπεζικής είναι και η ανάπτυξη των λεγόμενων διεθνών τραπεζικών και χρηματιστηριακών κέντρων την δεκαετία του '60. Τα μεγάλα χρηματιστηριακά κέντρα της εποχής είναι το Λονδίνο, η Νέα Υόρκη, η Ζυρίχη, η Γενεύη, το Παρίσι, η Φρανκφούρτη, το Τόκιο και το Μιλάνο. Την ίδια περίοδο αναπτύχθηκαν και τα λεγόμενα εξωχώρια τραπεζικά κέντρα, τα οποία χρησιμοποιούνταν από μεγάλες επιχειρήσεις κυρίως αλλά και τραπεζικούς ομίλους διότι προσέφεραν μεγάλη φορολογική ελευθερία. Μερικά από αυτά είναι η Μάλτα, το Hong Kong, η Κύπρος, η Σιγκαπούρη, το Bahrain, τα νησιά Bahamas, Barbados, Cayman, Bermuda, Netherland Antilles, Ciacos, και British Virgin Islands, το Puerto Rico, Isle of Man, Jersey και άλλα.

Η συγκέντρωση πολλών διεθνών τραπεζικών ιδρυμάτων στον ίδιο γεωγραφικό χώρο διευκολύνει τη διαδικασία διοχέτευσης των διαθέσιμων αποταμιευτικών πόρων στην χρηματοδότηση των αποτελεσματικότερων επενδυτικών δραστηριοτήτων. Ένα διεθνές τραπεζικό κέντρο λειτουργεί ως πόλος έλξης των παγκόσμιων αποταμιευτικών πόρων. Προσελκύει βραχυχρόνιες τοποθετήσεις κεφαλαίων στο νόμισμα της χώρας στην οποία είναι εγκατεστημένο, αφού οι ξένοι επενδυτές αγοράζουν πρόθυμα τα υψηλότερης απόδοσης και χαμηλότερου κινδύνου χρεόγραφα της χώρας υποδοχής. Παρέχει δε στον υπόλοιπο κόσμο μακροπρόθεσμα δάνεια με ευνοϊκότερους όρους, εκφρασμένα επίσης στο νόμισμα της χώρας υποδοχής.

Ένας άλλος βασικός παράγοντας της ανάπτυξης της διεθνούς τραπεζικής είναι και η ανάπτυξη της βιομηχανικής παραγωγής αλλά και εμπορικής δραστηριότητας στην υποψήφια χώρα. Ένας μεγάλος όγκος συναλλαγών αλλά και μία μεγάλη ζήτηση για ρευστότητα η οποία πηγάζει από την αυξημένη οικονομική δραστηριότητα κυρίως του ιδιωτικού τομέα μπορεί να προκαλέσει την προσέλκυση διεθνών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων αλλά και κεφαλαίων στις χώρες αυτές. Χαρακτηριστικό παράδειγμα στις μέρες μας είναι οι ραγδαία αναπτυσσόμενες χώρες (Βραζιλία, Ρωσία, Ινδία, Κίνα, Νότιος Αφρική) στις οποίες υπάρχει τεράστια εισροή ξένων άμεσων επενδύσεων. Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις έχουν τεράστια ανάγκη από ρευστότητα που σε πολλές περιπτώσεις δεν μπορεί να γίνει διαθέσιμη από το τοπικό τραπεζικό σύστημα. Οι διεθνείς τραπεζικοί οργανισμοί βρίσκουν την ευκαιρία και εγκαθίστανται στις χώρες υποδοχής ώστε να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες των πολυεθνικών επιχειρήσεων για ρευστότητα.

1.5. Η διαχείριση κινδύνων ως βασική λειτουργία των τραπεζών

Όπως αναφέραμε και παραπάνω, η αρχική και παραδοσιακή λειτουργία των τραπεζών ήταν και παραμένει να είναι η διαμεσολάβηση ανάμεσα στις ελλειμματικές και πλεονασματικές οικονομικές μονάδες μίας οικονομίας. Με αυτόν τον τρόπο, το χρηματοπιστωτικό σύστημα μίας χώρας αποτελεί την ραχοκοκαλιά μίας οικονομίας, μετασχηματίζοντας τους αποταμιευτικούς πόρους της οικονομίας αυτής σε επενδυτικούς. Μην ξεχνάμε ότι η διαμεσολάβηση αυτή έχει ως απώτερο σκοπό το κέρδος.

Στον σύγχρονο χρηματοπιστωτικό κόσμο όμως, ο τραπεζικός τομέας έχει αναπτύξει τις δραστηριότητες του από την διαμεσολαβητή ανάμεσα στις ελλειμματικές και πλεονασματικές μονάδες σε πιο σύνθετο. Πιο συγκεκριμένα, έχει παρατηρηθεί μία μετακίνηση των χρηματοπιστωτικών οργανισμών προς τον ρόλο του διαχειριστή χρηματοοικονομικών κινδύνων.

Η διαδικασία της αποδιαμεσολάβησης δίνει την δυνατότητα στις επιχειρήσεις να χρηματοδοτηθούν απευθείας από τις αγορές κεφαλαίου και χρήματος, Ταυτόχρονα, οι μεγάλες επιχειρήσεις λιανικού εμπορίου έχουν πλέον τη δυνατότητα να παρέχουν απευθείας στα νοικοκυριά χρηματοδοτικές διευκολύνσεις (κυρίως δόσεις) πάντα βασιζόμενες στην συνεργασία που έχουν με συγκεκριμένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Για τον λόγο αυτό, οι τράπεζες για να κρατήσουν σταθερή την κερδοφορία τους και να την αυξήσουν, θα πρέπει να εμπλέκονται όλο και περισσότερο στην ανάληψη και διαχείριση κινδύνων. Λόγω του έντονου ανταγωνισμού στον χρηματοπιστωτικό κλάδο, οι τραπεζικοί οργανισμοί οι οποίοι έχουν στην κατοχή τους πλήρη απαλλαγμένα από κινδύνους χαρτοφυλάκια, είναι πολύ δύσκολο να αποκομίσουν κέρδη και να συνεχίσουν να είναι ανταγωνιστικοί έναντι των υπολοίπων τραπεζών που θα επιλέξουν να αναλάβουν και να διαχειριστούν χαρτοφυλάκια με συγκεκριμένο επίπεδο κινδύνου.

Ο χρηματοοικονομικός κίνδυνος μπορεί να οριστεί γενικά ως η μεταβλητότητα των απροσδόκητων αποτελεσμάτων στις αγορές ομολόγων, μετοχών και δανειακών κεφαλαίων (Προβόπουλος & Καπόπουλος, 2001). Οι εποπτικές αρχές κάθε χώρας οφείλουν να αντιλαμβάνονται τη φύση αυτών των κινδύνων και να ερευνούν κατά πόσο οι εμπορικές τράπεζες που δραστηριοποιούνται υπό την εποπτεία τους μετρούν και μπορούν να διαχειριστούν τους κινδύνους αυτούς με επάρκεια και αποτελεσματικότητα. Ο γενικός χρηματοοικονομικός κίνδυνος μίας οποιασδήποτε επιχείρησης μπορεί να υπολογιστεί ως η διακύμανση ή τυπική απόκλιση (η τετραγωνική ρίζα της διακύμανσης) των καθαρών εσόδων της επιχείρησης. Σε μία τράπεζα που αποσκοπεί στην μεγιστοποίηση των κερδών της, ο

υπολογισμός του κινδύνου μπορεί να γίνει για το σύνολο της τράπεζας ή σε επίπεδο καταστημάτων, υπηρεσιών ή ακόμα και διευθύνσεων. Ο κίνδυνος επίσης μπορεί να μετρηθεί σε επίπεδο τραπεζικών προϊόντων.

Σε κάθε περίπτωση, ο αντικειμενικός σκοπός της τράπεζας συνολικά είναι να προσθέσει αξία στο μετοχικό της κεφάλαιο, μεγιστοποιώντας τις «προσαρμοσμένες προς τον κίνδυνο» αποδόσεις των μετόχων της. Υπό αυτή την έννοια, η τράπεζα συμπεριφέρεται όπως κάθε άλλη επιχείρηση. Παρόλα αυτά, η κερδοφορία και η προστιθέμενη αξία εξαρτώνται σημαντικά από την διαχείριση κινδύνων. Μία ανεπαρκής διαχείριση κινδύνων μπορεί να απειλήσει την φερεγγυότητα της τράπεζας, μειώνοντας έτσι την πιστοληπτική της ικανότητα, και θέτοντας έτσι σε κίνδυνο και τις καταθέσεις των πλεονασματικών μονάδων στην τράπεζα αυτή.

a. Πιστωτικός Κίνδυνος

Ο συγκεκριμένος κίνδυνος πηγάζει από την παραδοσιακή λειτουργία των τραπεζών, δηλαδή την μεταφορά κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες προς τις ελλειμματικές. Το ζήτημα όμως που προκύπτει είναι ότι οι τράπεζες πρέπει να συνάπτουν όσο το δυνατόν περισσότερα επιτυχή δάνεια, τα οποία μόλις αποπληρωθούν (βάσει συγκεκριμένου προγραμματισμού), θα αποφέρουν ικανοποιητικά κέρδη (Προβόπουλος & Κατόπουλος, 2001).

Τόσο όμως κατά την άντληση όσο και κατά τη διαδικασία μεταφοράς κεφαλαίων, τα κεφάλαια αυτά αλλάζουν μορφή και μετασχηματίζονται σε κατάλληλα χρηματοοικονομικά προϊόντα, ώστε να μεταφέρονται, να τίθενται σε διαπραγμάτευση και να τιμολογούνται εύκολα. Η διαμεσολάβηση και η μετατροπή των κεφαλαίων σε χρηματοοικονομικά προϊόντα διαφοροποιεί τα υφιστάμενα χαρακτηριστικά τους ή προσθέτει σε αυτά νέα χαρακτηριστικά, σχετιζόμενα με τις λήξεις (διάρκεια), το μέγεθος, τη ρευστότητα και το ύψος του κινδύνου. Η διαφοροποίηση αυτή αποτελεί την βάση και την αφετηρία του πιστωτικού κινδύνου, ο οποίος ορίζεται ως «η πιθανή ή αναμενόμενη ζημία που προέρχεται από την αδυναμία των δανειζόμενων να επιστρέψουν τα κεφάλαια ή/και τους τόκους των κεφαλαίων που δανείστηκαν, δηλαδή από την αδυναμία να εκπληρώσουν τις συμβατικές τους υποχρεώσεις» (Αγγελόπουλος, 2010).

Δημιουργείται, λοιπόν, όταν η πιστοληπτική ικανότητα της χρηματοδοτούμενης οντότητας είναι χαμηλή και άρα ευπρόσβλητη ακόμη και σε ασήμαντες μεταβολές του οικονομικού περιβάλλοντος. Με αυτό τον τρόπο, ενδεχόμενες αλλαγές στο μικροοικονομικό ή/και μακροοικονομικό περιβάλλον μπορεί εύκολα να οδηγήσουν τους συγκεκριμένους φορείς σε αδυναμία αποπληρωμής των υποχρεώσεων τους.

Οι εμπορικές τράπεζες από την άλλη, γνωρίζοντας την χαμηλή πιστοληπτική ικανότητα του δανειζόμενου, συνήθως διαμορφώνουν την τιμολογιακή τους πολιτική ανάλογα με την εκτίμηση τους για την πιστοληπτική ικανότητα του δανειζόμενου, στην οποία καταλήγουν μετά τη διενέργεια αναλύσεων πιστωτικού κινδύνου. Πιο συγκεκριμένα, καθορίζεται το χαμηλότερο δυνατό επιτόκιο για τον «ιδανικό πελάτη» και από το ύψος αυτό και πάνω προσαυξάνεται κλιμακωτά με διαφορετικού ύψους επασφάλιστρα κινδύνου.

Όσον αφορά τις επιχειρήσεις, η συνηθέστερη συνέπεια του πιστωτικού κινδύνου είναι ο περιορισμός της ρευστότητας τους λόγω της μείωσης της πιστοληπτικής τους ικανότητας, και αυτό σε πολλές περιπτώσεις οδηγεί σε πτώχευση. Δεν είναι σπάνιο επίσης το φαινόμενο εταιριών που αναγκάζονται να αναστείλουν τακτικούς ή και στρατηγικούς στόχους, ή να χάσουν το όποιο ανταγωνιστικό πλεονέκτημα διαθέτουν, εφόσον η έλλειψη ρευστότητας δεν επιτρέπει την υλοποίηση των σχεδίων τους.

Στα συστήματα διακανονισμού, ο πιστωτικό κίνδυνος διακρίνεται σε:

➤ **Κύριο κίνδυνο**

Είναι ο μεγαλύτερος των κινδύνων και αφορά την απώλεια ολόκληρης της αξίας των κεφαλαίων ή χρεογράφων που παραδόθηκαν ήδη στον αντισυμβαλλόμενο. Μπορεί να θίγει και τα δύο μέρη. Ο αγοραστής διατρέχει κύριο κίνδυνο όταν εξοφλεί την υποχρέωση του, χωρίς όμως να παραδοθούν τα χρεόγραφα. Ο πωλητής είναι σε κύριο κίνδυνο όταν παραδίδει τα χρεόγραφα, αλλά δεν λαμβάνει τα χρήματα.

➤ **Κίνδυνο κόστους αντικατάστασης**

Είναι ο κίνδυνος που προκύπτει, όταν ο αντισυμβαλλόμενος σε μία εκκρεμή συναλλαγή, που ολοκληρώνεται σε μία μελλοντική ημερομηνία, βρεθεί σε αδυναμία εκπλήρωσης της υποχρέωσης του.

➤ **Κίνδυνος διακανονισμού**

Οφείλεται στην πτώχευση ή την αδυναμία του αντισυμβαλλόμενου να καταβάλει την υποχρέωση του κατά τον διακανονισμό μίας ανταλλαγής. Για παράδειγμα, ο αντισυμβαλλόμενος έχει λάβει κεφάλαια ή χρεόγραφα μέσω ενός συστήματος μεταφοράς κεφαλαίων και αδυνατεί να τιμήσει την δική του υποχρέωση.

➤ **Κίνδυνο αντισυμβαλλόμενου**

Υφίσταται όταν ο ένας εκ των αντισυμβαλλόμενων σε μία διμερή συναλλαγή αδυνατεί να καταβάλει την οφειλή του.

➤ **Νομικό κίνδυνο**

Απώλεια κεφαλαίου ή περιουσιακών στοιχείων λόγω μη ύπαρξης του κατάλληλου νομικού πλαισίου για την υποχρεωτική εκτέλεση των συμβάσεων ή από την έκδοση σε διαφορετικές χώρες αντίθετων δικαστικών αποφάσεων.

➤ **Κίνδυνος εκδότη**

Η ζημία που μπορεί να προκληθεί λόγω πτώχευσης ή αδυναμία ενός εκδότη χρεογράφων να ικανοποιήσει τον δικαιούχο μίας συναλλαγής (Θωμαδάκης & Ξανθάνης, 2011).

b. Άλλες μορφές κινδύνου

Λόγω της αυξημένης δραστηριότητας των τραπεζικών ιδρυμάτων αλλά και της θέλησης αυτών να αποκομίσουν περισσότερα κέρδη κυρίως λόγω του ανταγωνισμού, οι τραπεζικοί όμιλοι εκτίθενται σε περισσότερους κινδύνους. Μερικούς από αυτούς τους παρουσιάζουμε παρακάτω:

➤ **Κίνδυνος αγοράς**

Είναι ο κίνδυνος πραγματοποίησης ζημίας από αλλαγές στις τιμές της αγοράς, κυρίως στα επιτόκια. Στις τιμές συναλλάγματος και στις τιμές μετοχών.

➤ **Κίνδυνος ρευστότητας**

Η εκάστοτε τράπεζα διατηρεί σε συνεχή βάση μετρητά και ταυτόσημες αξίες στα βασικά νομίσματα στα οποία γίνονται συναλλαγές, ώστε να είναι σε θέση ανά πάσα στιγμή να αποπληρώνει διάφορες τρέχουσες υποχρεώσεις.

➤ **Λειτουργικός κίνδυνος**

Εμπεριέχεται σε όλες τις δραστηριότητες μίας τράπεζας και είναι η ζημία που μπορεί να προκύψει από αποτυχία των εσωτερικών διαδικασιών, των συστημάτων ή του ανθρώπινου παράγοντα.

➤ **Κίνδυνος μη συμμόρφωσης**

Προκύπτει από αποτυχία συμμόρφωσης μίας τράπεζας με τη νομοθεσία ή άλλους κανονισμούς και κώδικες στους οποίους υπόκειται.

➤ **Συστημικός κίνδυνος**

Είναι ο κίνδυνος κατάρρευσης του συνόλου της αγοράς ή του χρηματοοικονομικού συστήματος σε αντιδιαστολή προς τον κίνδυνο που συνδέεται με έναν οργανισμό. Θεωρητικά μπορεί να προκληθεί από την αποτυχία μίας μεγάλης εταιρίας (για παράδειγμα η Lehman Brothers), οπότε οι επιπτώσεις, λόγω της αλληλεξάρτησης που έχει αναπτυχθεί μεταξύ των παραγόντων της αγοράς, διασπείρονται και μπορεί να οδηγήσουν σε αποτυχία ολόκληρο το σύστημα.

1.6. Ο ρόλος των συμφωνιών της Βασιλείας

Παρά το γεγονός ότι τα χρηματοπιστωτικά συστήματα παγκοσμίως παρουσιάζουν τεράστιες διαφορές, υπόκεινται σε ένα σύνολο κανόνων για την ασφάλεια των καταθετών, δανειοληπτών και φυσικά των τραπεζικών ιδρυμάτων που αποτελούν το τραπεζικό σύστημα κάθε χώρας.

Τα γεγονότα του παρελθόντος (χρηματοπιστωτική κρίση του 2008), ανέδειξαν την σημασία ενός κανονιστικού πλαισίου που θα περιορίζει τις τράπεζες από το να αναλάβουν υψηλό κίνδυνο (που μπορεί να αποφέρει υψηλά κέρδη) και να προστατεύσει τους εκάστοτε πελάτες (δανειολήπτες και καταθέτες) της εκάστοτε τράπεζας.

Για τους παραπάνω λόγους συστάθηκε η επιτροπή της Βασιλείας και συμφωνήθηκε ένα πλαίσιο κανόνων τους οποίους πρέπει να ακολουθούν τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Οι Κεντρικές τράπεζες από την άλλη λειτουργούν πλέον και ως ελεγκτικοί μηχανισμοί ώστε να ελέγχεται αν τα τραπεζικά ιδρύματα κάθε χώρας υπακούουν στους κανονισμούς αυτούς.

a. Η επιτροπή της Βασιλείας

Η Επιτροπή της Βασιλείας (Basel Committee) ιδρύθηκε το 1974 μετά από πρωτοβουλία των διοικητών των Κεντρικών Τραπεζών της «Ομάδας των 10», αποτελούμενη από τις εξής χώρες: Βέλγιο, Καναδάς, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Ολλανδία, Ελβετία, Ηνωμένο Βασίλειο και ΗΠΑ. Σκοπός της επιτροπής αυτής είναι η διαμόρφωση κανόνων ελέγχου και εποπτικών πρακτικών για το τραπεζικό σύστημα. Κεντρικός της άξονας είναι η διασφάλιση της σταθερότητας του διεθνούς χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Η ίδρυση της επιτροπής της Βασιλείας συνέπεσε χρονικά με μία περίοδο αστάθειας και αβεβαιότητας στην διεθνή οικονομία και ιδιαίτερα στον χώρο του συναλλάγματος, των συναλλαγματικών ισοτιμιών και των τραπεζών. Στον χώρο του συναλλάγματος, η αβεβαιότητα ήταν αποτέλεσμα της κατάρρευσης του συστήματος σταθερών ισοτιμιών το οποίο είχε υιοθετηθεί από τις ανεπτυγμένες οικονομίες το 1944 στο Breton Woods. Αυτό το γεγονός είχε σαν αποτέλεσμα την εμφάνιση του συναλλαγματικού κινδύνου ο οποίος συνέπεσε χρονικά με την πρώτη πετρελαϊκή κρίση και την παγκόσμια οικονομική ύφεση. Όλα αυτά τα γεγονότα είχαν σημαντικό αντίκτυπο και στο παγκόσμιο τραπεζικό σύστημα.

Οι διοικητές των κεντρικών τραπεζών των 10 μεγαλύτερων χωρών αντιλήφθηκαν ότι είναι απαραίτητη η διεθνής συνεργασία αφενός μεν ώστε να κατανοηθεί το διεθνές τραπεζικό σύστημα και από την άλλη να υιοθετηθούν εποπτικοί κανόνες και πρότυπα κατάλληλα για

την διασφάλιση της σταθερότητας. Αρχικό όνομα της επιτροπής ήταν το «Committee on Banking Regulation and Supervisory Practices» (Αγγελόπουλος, 2005). Συνεδρίασε πρώτη φορά το Σεπτέμβριο του 1975. Σήμερα συνεδριάζει 4 με 5 φορές το χρόνο. Τα μέλη της προέρχονται από το Βέλγιο, Καναδά, Γαλλία, Γερμανία, Ιταλία, Ιαπωνία, Λουξεμβούργο, Ολλανδία, Ισπανία (από το 2001), Σουηδία, Ηνωμένο Βασίλειο και τις ΗΠΑ.

b. Βασιλεία I

Από τις αρχές του 1980 η Επιτροπή διαπίστωσε ότι, ταυτόχρονα με την ανάπτυξη των χρηματοοικονομικών κινδύνων, ιδιαίτερα την εποχή εκείνη, άρχισε να επιδεινώνεται και η κεφαλαιακή επάρκεια πολλών μεγάλων τραπεζών.

Η Επιτροπή, με την στήριξη των κυβερνήσεων της Ομάδας των 10, αποφάσισε να αναλάβει πρωτοβουλίες ώστε να αποκοπεί η επιδείνωση των αποδεκτών μεγεθών της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών, τουλάχιστον στις χώρες της ομάδας, και να προωθηθεί μεγαλύτερη σύγκλιση στη μέτρηση της.

Έτσι, η Επιτροπή της Βασιλείας πρότεινε ένα σύνολο κανονισμών σχετικά με το κατώτατο όριο κεφαλαιακής επάρκειας των πιστωτικών ιδρυμάτων. Μετά από σειρά παρατηρήσεων από τα ενδιαφερόμενα μέλη, οριστικοποιήθηκε τελικά ένα σύστημα μέτρησης των κινδύνων, γνωστό ως «Σύμφωνο της Βασιλείας για την Κεφαλαιακή Επάρκεια», το οποίο αφού εγκρίθηκε από τις αρχές των χωρών της ομάδας των 10, δόθηκε για εφαρμογή στις τράπεζες τον Ιούλιο του 1988 με τελικό χρόνο εφαρμογής την 31/12/1992. Σταδιακά, το Σύμφωνο της Βασιλείας ενσωματώθηκε στην εγχώρια νομοθεσία των χωρών της G10 και τον Σεπτέμβριο του 1993 ανακοινώθηκε ότι όλες οι τράπεζες των χωρών αυτών με διεθνείς δραστηριότητες κάλυπταν της ελάχιστη κεφαλαιακή επάρκεια.

Το ζήτημα ήταν πλέον ο τρόπος με τον οποίο θα προσδιορίζεται η κεφαλαιακή επάρκεια¹. Οι χώρες της ομάδας των 10 είχαν διαφορετικά χρηματοπιστωτικά συστήματα και διαφορετική νομοθεσία με αποτέλεσμα να χρειάζεται ένα κοινό πλαίσιο προσδιορισμού της κεφαλαιακής επάρκειας. Αρχικά, ζητήθηκε από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα να καλύπτουν διαρκώς μία κεφαλαιακή απαίτηση 8%. Αυτό το ποσοστό είναι γνωστό ως Δείκτης Φερεγγυότητας και διαμορφώθηκε αρχικά με τον λόγο των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων της

¹ Με τον όρο κεφαλαιακή επάρκεια εννοούμε το ύψος των ιδίων κεφαλαίων που είναι υποχρεωμένα να διακρατούν τα πιστωτικά ιδρύματα έναντι των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

τράπεζες προς τα σταθμισμένα με τον πιστωτικό κίνδυνο στοιχεία του ενεργητικού ως παρονομαστή. Οι σχέσεις αυτές είναι οι εξής:

$$\text{ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ} = \frac{\text{ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ}}{\text{ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΣ ΚΙΝΔΥΝΟΣ}}$$

Ή

$$\text{ΔΕΙΚΤΗΣ ΦΕΡΕΓΓΥΟΤΗΤΑΣ} = \frac{\text{ΕΠΟΠΤΙΚΑ ΙΔΙΑ ΚΕΦΑΛΑΙΑ}}{\text{ΣΤΑΘΜΟΣΜΕΝΑ ΕΝΤΟΣ ΚΑΙ ΕΚΤΟΣ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΟΥ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ}}$$

Τα εποπτικά ίδια κεφάλαια διαφέρουν από τα ίδια κεφάλαια του ισολογισμού των τραπεζών. Στα κεφάλαια αυτά περιλαμβάνονται το μετοχικό κεφάλαιο και τα αποθεματικά (Tier 1 Capital) και κάποιες μορφές ξένων δανείων όπως για παράδειγμα ομολογιακά δάνεια μειωμένης εξασφάλισης (Tier 2 Capital). Το 50% των εποπτικών κεφαλαίων πρέπει να αποτελείται από τα λογιστικά ίδια κεφάλαια (Αγγελόπουλος, 2005).

Τα στοιχεία του ενεργητικού που βρίσκονται στον παρονομαστή του παραπάνω κλάσματος, υπολογίζονται με βάση ένα συγκεκριμένο συντελεστή ανάλογα με το στοιχείο του ενεργητικού. Ο συντελεστής αυτός μπορεί να είναι 0% (για ταμείο και απαιτήσεις από κεντρικές κυβερνήσεις), 20% (εγγυημένες απαιτήσεις από την ΕΚΤ και από άλλους φορείς), 50% (για δάνεια εξασφαλισμένα με υποθήκες) και 100% (για όλα τα υπόλοιπα στοιχεία ενεργητικού).

Το Σύμφωνο αυτό ήταν η πρώτη προσπάθεια σταθεροποίησης του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Αναπόφευκτα όμως είχε και κάποια αδύνατα σημεία. Αρχικά ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας λάμβανε υπόψη μόνο τον πιστωτικό κίνδυνο και όχι τον λειτουργικό κίνδυνο της αγοράς με αποτέλεσμα οι τράπεζες να προσαρμόζονται στις απαιτήσεις του Συμφώνου αλλά να εκτίθενται σε άλλου είδους κινδύνους. Επίσης οι κεφαλαιακοί δείκτες μπορούσαν να ωραιοποιηθούν εκμεταλλευόμενες την ανεπάρκεια στην μέτρηση του κινδύνου.

Για τους παραπάνω λόγους η Επιτροπή της Βασιλείας αποφάσισε τον Ιανουάριο του 1996 να ανανεώσει την αρχική συμφωνία με την εισαγωγή της Τροποποιημένης Συμφωνίας της Βασιλείας I.

c. Βασιλεία II

Από την δημοσίευση της Βασιλείας I και μετά, το εύρος των υπηρεσιών που προσφέρουν οι τράπεζες έχει γίνει πολύ μεγαλύτερο και ο ανάπτυξη σύνθετων δομών ιδιοκτησίας έχει επιταχυνθεί. Για τον λόγο αυτό, τον Ιούνιο του 1999 η Επιτροπή της Βασιλείας δημοσίευσε την Βασιλεία II η οποία αναφέρεται σε ένα αναθεωρημένο πλαίσιο σκοπός του οποίου είναι η αντικατάσταση της Συνθήκης Κεφαλαιακής Επάρκειας του 1988. Το νέο Σύμφωνο κατάργησε εξολοκλήρου την Βασιλεία I και επέφερε ριζικές αλλαγές στον τρόπο υπολογισμού των κεφαλαιακών απαιτήσεων.

Η διαδικασία υπογραφής του νέου Συμφώνου στηρίχθηκε στην ευρεία συνεργασία ανάμεσα στα τραπεζικά ιδρύματα αλλά και επιχειρήσεις. Οι απόψεις των ενδιαφερόμενων μερών εστάλησαν μέχρι τον Μάιο του 2001. Στην συνέχεια η Επιτροπή εξέδωσε το κείμενο της νέας συνθήκης. Η Επιτροπή οριοθετεί την έναρξη της εφαρμογής της νέας συνθήκης, τουλάχιστον από τις χώρες της G10, έως το τέλος του 2006. Για χώρες πέραν αυτών ο χρόνος έναρξης μπορεί να υπερβεί τον παραπάνω αναφερόμενο.

Η Βασιλεία II, παρά το γεγονός ότι έχουν αλλαχτεί πολλές διατάξεις, δεν έχει αλλάξει σημεία κλειδιά σε σχέση με την Βασιλεία I. Πιο συγκεκριμένα, δεν αλλάζει το θεσμικό πλαίσιο προσδιορισμού των ιδίων κεφαλαίων των τραπεζών. Με άλλα λόγια, δεν αλλάζει τον τρόπο υπολογισμού των εποπτικών ιδίων κεφαλαίων. Επίσης, δεν αλλάζει το κατώτατο όριο του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας που παραμένει στο 8%.

Στόχος του νέου Συμφώνου παραμένει η διασφάλιση της σταθερότητας και ανάπτυξης του τραπεζικού τομέα αλλά στοχεύει και στην καλύτερη εναρμόνιση των κεφαλαιακών απαιτήσεων των τραπεζικών ιδρυμάτων με τους τραπεζικούς κινδύνους που αναλαμβάνουν. Οι τράπεζες έχουν ένα ισχυρό κίνητρο για την μέτρηση και διαχείριση των κινδύνων που αναλαμβάνουν.

Οι στόχοι αυτοί λοιπόν, για να επιτευχθούν οδήγησαν στο να αποτελείται το νέο Σύμφωνο από τρεις πυλώνες, αμοιβαία ενισχυόμενους, οι οποίοι αφορούν:

1. Ελάχιστες κεφαλαιακές απαιτήσεις
2. Εποπτεία της κεφαλαιακής επάρκειας και των εσωτερικών συστημάτων αξιολόγησης των πιστωτικών ιδρυμάτων.
3. Αποτελεσματική ενημέρωση του κοινού και πειθαρχία μέσω της αγοράς.

Με τον πρώτο και δεύτερο πυλώνα επιδιώκεται η ανάπτυξη και επέκταση των τυποποιημένων κανόνων κεφαλαιακής επάρκειας που τέθηκαν σε ισχύ στη συνθήκη του 1988. Ανάμεσα στις προτάσεις του νέου Συμφώνου είναι και η ανάπτυξη συστημάτων αξιολόγησης και μέτρησης του κινδύνου που αναλαμβάνει η κάθε τράπεζα ώστε να μπορεί να μετρηθεί όχι μόνο ο πιστωτικός κίνδυνος αλλά και ο λειτουργικός κίνδυνος της αγοράς.

1.7. Συμπεράσματα Πρώτου Κεφαλαίου

Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάσαμε γενικά την σημασία που έχει ο τραπεζικός κλάδος στην εύρυθμη λειτουργία μία οικονομίας. Αρχικά είχε σαν άμεσο σκοπό την μεταφορά κεφαλαίων από τις πλεονασματικές οικονομικές μονάδες (καταθέτες) προς τις ελλειμματικές (δανειολήπτες).

Στην συνέχεια όμως ο ρόλος των τραπεζών επηρεάστηκε από πολλούς παράγοντες, όπως για παράδειγμα η διεθνοποίηση πολλών επιχειρήσεων – πελατών των τραπεζών, ο έντονος ανταγωνισμός αλλά και η θέληση των τραπεζών για να επιτύχουν υψηλότερα κέρδη. Λόγω των παραπάνω, οι τράπεζες άλλαξαν μορφή. Συνέχισαν μεν να λειτουργούν βάσει του αρχικού τους σκοπού αλλά οι δραστηριότητες τους επεκτάθηκαν.

Η επέκταση των δραστηριοτήτων τους δεν ήταν μόνο γεωγραφική αλλά και λειτουργική. Με άλλα λόγια, οι μεγάλες τράπεζες προώθησαν στρατηγικές για την επέκταση των δραστηριοτήτων τους και σε άλλες χώρες, αρχικά σε αυτές που δραστηριοποιούνταν πολυεθνικές επιχειρήσεις. Σχεδόν ταυτόχρονα, και λόγω του έντονου ανταγωνισμού, ξεκίνησαν να προωθούν και άλλες υπηρεσίες πέραν των παραδοσιακών (καταθέσεις και δάνεια), κυρίως στον χρηματοοικονομικό κλάδο, προσφέροντας στους πελάτες τους μία ευρεία ποικιλία χρηματοοικονομικών προϊόντων.

Αλλά μία βασική λειτουργία η οποία έγινε όλο και περισσότερο σημαντική για την λειτουργία του τραπεζικού κλάδου είναι η διαχείριση κινδύνου. Λόγω του έντονου ανταγωνισμού και της θέλησης των τραπεζών να αποκομίσουν περισσότερα κέρδη, άρχισαν να εκτίθενται σε περισσότερους κινδύνους, οι οποίοι δεν προέρχονται μόνο από την φερεγγυότητα των πελατών (δανειοληπτών κυρίως) αλλά και από άλλους παράγοντες όπως το οικονομικό περιβάλλον και η αλληλεξάρτηση μεταξύ των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων. Ο τραπεζικός κλάδος έπρεπε να αναπτύξει συστήματα ώστε να μελετάει, να προβλέπει και να αποφεύγει τέτοιους κινδύνους οι οποίοι, λόγω της σημαντικότητας των τραπεζών σε μία οικονομία, μπορούν να επηρεάσουν άμεσα την εύρυθμη λειτουργία μίας οικονομίας.

Για να αποφευχθούν τέτοια ζητήματα και λόγω των διαφορών που υπάρχουν ανά χώρα όσον αφορά το κανονιστικό πλαίσιο στο οποίο λειτουργούν οι τράπεζες, ιδρύθηκε η επιτροπή της Βασιλείας η οποία και πρότεινε ένα σύνολο κανόνων που διέπουν όλες τις χώρες που συμφωνούν με το πλαίσιο αυτό ώστε να προστατευθούν όλοι οι αντισυμβαλλόμενοι στον τραπεζικό κλάδο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

ΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΤΡΑΠΕΖΙΚΟ ΣΥΣΤΗΜΑ

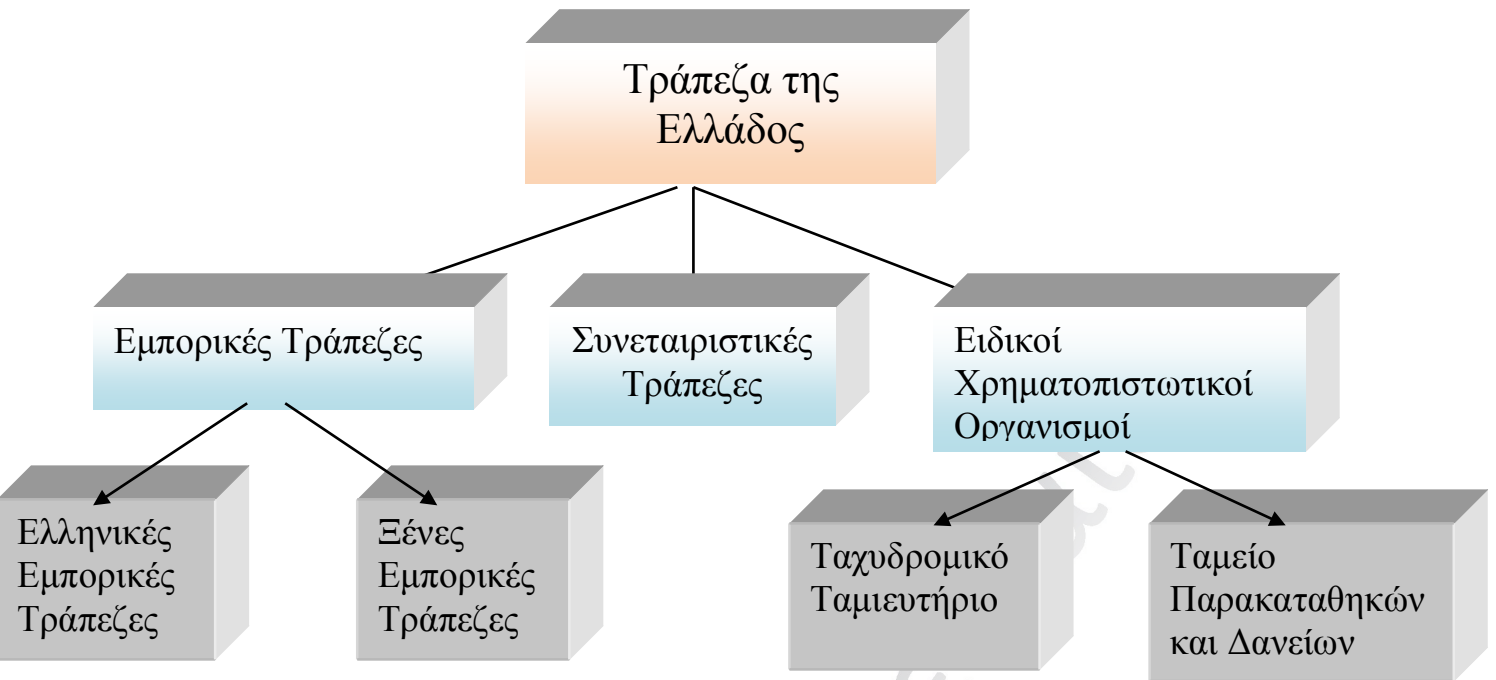
2.1. Εισαγωγή

Όπως σε κάθε χώρα έτσι και στην Ελλάδα δραστηριοποιείται ένα χρηματοπιστωτικό σύστημα το οποίο προσφέρει ασφάλεια στους καταθέτες και συγκεκριμένη ρευστότητα στην οικονομία μέσα από την δανειοδότηση αλλά και μία ευρεία ποικιλία χρηματοπιστωτικών προϊόντων.

«Τράπεζες είναι οι επιχειρήσεις εκείνες, ανεξαρτήτως έτερου σκοπού αυτών, που δέχονται κατ' επάγγελμα καταθέσεις χρημάτων ή άλλων αξιών» (Αγγελόπουλος, 2005). Αυτός είναι ο ορισμός βάσει του νόμου 5076/1931 ο οποίος εκσυγχρονίστηκε βάσει του νόμου 2076/1992 στον οποίο αναφέρεται ότι πιστωτικό ίδρυμα ορίζεται πλέον ως η επιχείρηση η δραστηριότητα της οποίας συνίσταται στην αποδοχή καταθέσεων ή άλλων επιστρεπτέων κεφαλαίων από το κοινό και στη χορήγηση πιστώσεων για λογαριασμό της.

Παρά το γεγονός ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα θεωρείται αρκετά ανεπτυγμένο, ωστόσο παρουσιάζει κάποιες συγκεκριμένες ιδιομορφίες που το κάνουν να ξεχωρίζει ακόμα και σε σχέση με τα τραπεζικά συστήματα των χωρών της Ευρωζώνης. Αρχικά πρέπει να τονίσουμε ότι το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα παρουσιάζει μία υψηλού βαθμού συγκέντρωση. Πιο συγκεκριμένα, η Εθνική Τράπεζα και η Εμπορική Τράπεζα ελέγχουν σημαντικό ποσοστό την χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας στη χώρα μας (Μασουράκης, 2010). Αξίζει να αναφέρουμε φυσικά ότι αυτές οι τράπεζες είναι κρατικές. Ο συγκεντρωτισμός αυτός υπολογίζεται από το ύψος των καταθέσεων που έχουν στην διάθεση τους τα δύο αυτά τραπεζικά ιδρύματα αλλά και το ύψος των πιστώσεων που χορηγούν σε άτομα και επιχειρήσεις. Παρόλα αυτά, ο συγκεντρωτισμός αυτός περιορίστηκε αισθητά από το 1985 έως το 1995.

Στην Ελλάδα, τα τραπεζικά ιδρύματα που δραστηριοποιούνται χωρίζονται σε τρεις διαφορετικές κατηγορίες. Τα παρακάτω διάγραμμα παρουσιάζει την δομή του Ελληνικού Χρηματοπιστωτικού Συστήματος.

Διάγραμμα 1. Δομή και κύρια Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα στην Ελλάδα

Σύμφωνα με το παραπάνω διάγραμμα, η Κεντρική Τράπεζα της Ελλάδας είναι η Τράπεζα της Ελλάδας. Τα εποπτευόμενα τραπεζικά ιδρύματα χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

- Εμπορικές Τράπεζες (οι οποίες χωρίζονται σε ξένα και Ελληνικά Χρηματοπιστωτικά Ιδρύματα),
- Συνεταιριστικές Τράπεζες και
- Ειδικοί Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί

Σε γενικές γραμμές πρέπει να τονίσουμε ότι το σύνολο του τραπεζικού κλάδου στην Ελλάδα παρουσιάζει κάποια ιδιαίτερα χαρακτηριστικά. Αρχικά πρέπει να πούμε ότι το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα χαρακτηρίζεται από τις υψηλές καταθέσεις στο σκέλος του παθητικού. Αντιθέτως τα δάνεια ως ποσοστό του ενεργητικού είναι σχετικά χαμηλά. Παρά το γεγονός ότι υπάρχει μεγάλη διαφορά ανάμεσα στο επιτόκιο δανεισμού και επιτόκιο καταθέσεων, το καθαρό εισόδημα από τόκους δεν είναι ιδιαίτερα υψηλό λόγω της σημαντικής θέσης που κατέχουν τα κρατικά χρεόγραφα ως στοιχείο του ενεργητικού και λόγω των υψηλών δεσμεύσεων επί των καταθέσεων. Επίσης, το κόστος λειτουργίας των τραπεζών είναι ιδιαίτερα υψηλό (Χαρδούβελης, 2008).

Κατά την τελευταία δεκαετία ο Ελληνικός τραπεζικός κλάδος παρουσίασε βελτιωμένη απόδοση αλλά η κερδοφορία παρουσίασε μεγάλες διαφοροποιήσεις μεταξύ των τραπεζών. Αξίζει να αναφερθεί ότι τα μικτά κέρδη ανά απασχολούμενο παρουσίασαν αύξηση αλλά σε μεγαλύτερο βαθμό στις μεγάλες τράπεζες και σε μικρότερο βαθμό στις μικρότερες

(Πασιούρας, 2008). Οι κρατικές τράπεζες παρά το γεγονός ότι συγκεντρώνουν το μεγαλύτερο ποσοστό της χρηματοπιστωτικής δραστηριότητας, παρουσίαζαν σχετικά χαμηλότερο δείκτη αποδοτικότητας λόγω του αυξημένου κόστους ανά απασχολούμενο, σε σχέση με τις ιδιωτικές τράπεζες.

Η είσοδος της χώρας στη Ζώνη του Ευρώ, άλλαξε πάρα πολλά στον τρόπο λειτουργίας των ελληνικών τραπεζών. Από την μία τα Ελληνικά Χρηματοπιστωτικά ιδρύματα είχαν την ασπίδα του κοινού νομίσματος αλλά και της ρευστότητας της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Από την άλλη όμως, είχαν να αντιμετωπίσουν ένα πρωτοφανή διεθνή ανταγωνισμό από τα ξένα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα που ξεκίνησαν να δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Κυρίως οι Κυπριακές τράπεζες και ακολούθως η Ελβετική HSBC αλλά και άλλες ξένες τράπεζες ξεκίνησαν να δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα και μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων.

Για να αντιμετωπίσουν τον εισερχόμενο ανταγωνισμό, οι Ελληνικές τράπεζες ξεκίνησαν να προωθούν νέες υπηρεσίες κυρίως βασισμένες στις νέες τεχνολογίες, όπως για παράδειγμα το web banking.

Η ελληνική τραπεζική αγορά θεωρείται ότι έχει σημαντικά περιθώρια ανάπτυξης ιδιαίτερα στον καταναλωτικό τομέα αλλά και στο τομέα των στεγαστικών δανείων, γεγονός το οποίο οδήγησε στην έλλειψη περιορισμών στην καταναλωτική πίστη (Μητσόπουλος και Πελαγίδης, 2011).

Παρακάτω θα γίνει μία ανάλυση της χρηματοδότησης της ελληνικής οικονομίας και ακολούθως θα γίνει μία παρουσίαση της Τράπεζας της Ελλάδος καθώς και των επιμέρους τραπεζικών ιδρυμάτων κατά κατηγορία που δραστηριοποιούνται εντός της Ελλάδος.

2.2. Ιστορικά στοιχεία

Το Ελληνικό τραπεζικό σύστημα ξεκίνησε να διαμορφώνεται από τις αρχές του 19^{ου} αιώνα με την ίδρυση της Εθνικής Χρηματιστηριακής Τράπεζας από τον Ιωάννη Καποδίστρια, το οποίο είχε ως μοναδικό σκοπό την έκδοση κρατικών έντοκων ομολόγων. Το 1839 όμως ιδρύθηκε Ιωνική Τράπεζα, που σήμανε και την απαρχή της τραπεζικής πίστωσης. Αξίζει να σημειωθεί ότι η τράπεζα αυτή δεν είχε έδρα την Ελλάδα αλλά το Λονδίνο, μιας και είχε σκοπό να αντλήσει κεφάλαια από Βρετανούς επενδυτές, τα οποία επενδύονταν στα Ιόνια νησιά (την περίοδο εκείνη ήταν προτεκτοράτο της Μεγάλης Βρετανίας).

Το 1841 ιδρύθηκε η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος, η μοναδική τράπεζα η οποία λειτουργεί έως σήμερα. Ο βασικός ιδρυτικός μέτοχος της τράπεζας ήταν το Ελληνικό κράτος

με 1000 μετοχές, ενώ είχε και την ευθύνη της έκδοσης χαρτονομισμάτων μέχρι την ίδρυση και λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδος.

Το 1927 ιδρύθηκε η Τράπεζα της Ελλάδας η οποία είναι μέχρι σήμερα η Κεντρική τράπεζα της χώρας και μοναδικός εκδότης χαρτονομισμάτων μέχρι την είσοδο της χώρας στο Ευρώ.

Το 1931 ψηφίστηκε ο Ν. 5976/1931, ο πρώτος νόμος ο οποίος προσδιόριζε τον ρόλο και την λειτουργία των τραπεζών κυρίως όσον αφορά την συγκρότηση κεφαλαίου, την μονοπωλιακή διαχείριση του χρυσού αλλά και τις υποχρεώσεις των τραπεζικών οργανισμών έναντι των πελατών τους και του κράτους.

2.3. Η χρηματοδότηση της ελληνικής οικονομίας

Σε γενικές γραμμές, το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα τις δεκαετίες του '70 και '80 παρουσίαζε έντονη υπανάπτυξη και έντονο κρατικό παρεμβατισμό ενώ ασκούσε υποτυπώδεις, για τα σημερινά δεδομένα, χρηματοοικονομικές εργασίες. Τα συνταξιοδοτικά ταμεία ήταν υπό κρατική διοίκηση και έλεγχο, ενώ οι ασφαλιστικές εταιρίες ανήκαν ως επί το πλείστον στις μεγάλες κρατικές τράπεζες.

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα όμως παρουσίαζε σημαντικές στρεβλώσεις μιας και οι αποταμιευτικοί πόροι διοχετεύονταν σε συγκεκριμένα έργα και επενδύσεις που τότε θεωρούνταν αποδοτικότερες και εθνικά αναγκαίες. Τα τραπεζικά επιτόκια καθορίζονταν από την Τράπεζα της Ελλάδος (και όχι από τις δυνάμεις της αγοράς) ενώ η κίνηση κεφαλαίων υπόκειτο σε αυστηρούς περιορισμούς. Αξίζει να σημειωθεί ότι μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '80, τα $\frac{3}{4}$ των καταθέσεων στις τράπεζες ήταν δεσμευμένα για συγκεκριμένες χρήσεις. Πιο συγκεκριμένα το 50% αφορούσε δανεισμό στον δημόσιο τομέα, 15% στη βιομηχανία και 10% στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις. Από τα παραπάνω γίνεται σαφές ότι η χρηματοδότηση του δημοσίου τομέα μεταπολεμικά ήταν υψίστης προτεραιότητας, κάτι που οδήγησε στη θυσία της ρευστότητας προς τον ιδιωτικό τομέα, εμποδίζοντας έτσι την ιδιωτική επιχειρηματική δραστηριότητα (Προβόπουλος & Καπόπουλος, 2001).

Σε γενικές γραμμές, όμως, η κεφαλαιαγορά ήταν μικρή σε μέγεθος οπότε και η προσφυγή σε αυτήν ήταν περιορισμένη. Αντιθέτως, ο τραπεζικός δανεισμός ήταν η επικρατέστερη μέθοδος άντλησης κεφαλαίων. Μάλιστα, από το 1975 έως το 1990, η χρηματοδότηση του ιδιωτικού τομέα κυμαινόταν γύρω στο 50% του ΑΕΠ. Ταυτόχρονα, το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών παρουσίασε τεράστια κάμψη. Μετά το 1990 η εικόνα αυτή αντιστράφηκε. Η τραπεζική χρηματοδότηση μειώθηκε σταδιακά ενώ το Χρηματιστήριο Αξιών

Αθηνών παρουσίασε άνθηση η οποία οφείλεται στην άνοδο των τιμών των μετοχικών τίτλων αλλά και στην είσοδο νέων εταιριών στο χρηματιστήριο.

Η σταδιακή μείωση της εξάρτησης του ιδιωτικού τομέα από την δανειακή χρηματοδότηση μέσω των τραπεζών οφείλεται κυρίως στους παρακάτω παράγοντες:

- Στην απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος και την άνοδο των πραγματικών επιτοκίων,
- Στην ανάκαμψη της κεφαλαιαγοράς,
- Στη δημιουργία νέων μορφών χρηματοδότησης όπως το leasing, και
- Στην αγορά ομολογιακών δανείων με εκδότες επιχειρήσεις.

Οι έντονες στρεβλώσεις που χαρακτήριζαν το τραπεζικό σύστημα και η εγγενής αδυναμία του να ανταπεξέλθει στο μεταβαλλόμενο διεθνές περιβάλλον και τις χρηματοδοτικές ανάγκες της οικονομίας ήταν το βασικό αίτιο για την εκκίνηση συστηματικών προσπαθειών για τη μεταρρύθμιση του. Ένας πρόσθετος παράγοντας που συνετέλεσε στις επιτάχυνση των μεταρρυθμιστικών προσπαθειών ήταν η ανάγκη προσαρμογής προς τις υποχρεώσεις της χώρας έναντι της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Οι υποχρεώσεις αυτές αφορούσαν στην ελευθερία στην κίνηση κεφαλαίων (εντός και εκτός συνόρων), στην ελεύθερη εγκατάσταση και πρόσβαση στις αγορές των άλλων χωρών μελών καθώς και στην εναρμόνιση των εποπτικών κανόνων. Μεταγενέστερα, η Συνθήκη του Maastricht απαγόρευσε την ύπαρξη προνομιακής πρόσβασης του δημοσίου τομέα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα. Αυτό είχε άμεσες συνέπειες και στην χρηματοδότηση των επιχειρήσεων που ανήκαν στο δημόσιο όσο και στη χρηματοδότηση του δημόσιου τομέα γενικότερα. Οι τράπεζες έπρεπε πλέον να χορηγούν δάνεια με τις ίδιες προϋποθέσεις και διαδικασίες που τηρούνταν και για τη χρηματοδότηση των ιδιωτικών επιχειρήσεων, ενώ η μακροχρόνια χρηματοδότηση του δημοσίου δεν γινόταν ανεξέλεγκτα.

Η απελευθέρωση του ελληνικού τραπεζικού συστήματος ολοκληρώθηκε σε τρία στάδια:

- Στο πρώτο στάδιο (1982 – 1986) ετέθησαν τα θεμέλια για τον εξορθολογισμό της αγοράς των πιστώσεων,
- Στο δεύτερο στάδιο (1987 – 1991) έγινε η βαθμιαία άρση των περιορισμών της λειτουργίας των αγορών, των ενδιάμεσων χρηματοπιστωτικών οργανισμών καθώς και στην παροχή χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών.
- Στο τρίτο στάδιο, ολοκληρώθηκε η μεταφύτευση της ευρωπαϊκής στην ελληνική νομοθεσία και η προετοιμασία των εγχώριων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για τις μεγάλες λειτουργικές αλλαγές που απαιτεί η υιοθέτηση του ευρώ.

Η δεκαετία του '90 μπορεί να χαρακτηριστεί δεκαετία μεγάλων αλλαγών στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα μιας και οι αλλαγές που έγιναν άλλαξαν πλήρως τη μορφή και λειτουργία του τραπεζικού τομέα. Πιο συγκεκριμένα:

- Απομάκρυναν τα ανώτατα επιτρεπόμενο επίπεδα επιτοκίων καταθέσεων και χορηγήσεων,
- Απελευθέρωσαν τις πάσης φύσεως διασυνοριακές κινήσεις κεφαλαίων
- Κατάργησαν τους άμεσους πιστωτικούς ελέγχους
- Εκσυγχρόνισαν θεαματικά το θεσμικό πλαίσιο και την λειτουργία των αγορών κεφαλαίων και ομολόγων. Διευρύνθηκε ο ρόλος του Χρηματιστηρίου, ιδρύθηκε Χρηματιστήριο για τα παράγωγα και αναπτύχθηκε αγορά για τους τίτλους βραχυχρόνιου δημόσιου χρέους.

Η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος, σε συνδυασμό με τις διεθνείς χρηματοπιστωτικές εξελίξεις, οδήγησε στην αναδόμησή του σε νέες βάσεις. Στην νέα αυτή δομή, είναι χαρακτηριστικό ότι ο ρόλος των κρατικών τραπεζών μειώθηκε αισθητά. Πιο συγκεκριμένα, το μερίδιο αγοράς των δημόσιων τραπεζών όσον αφορά τις χορηγήσεις δανείων υποχώρησε από το 63% το 1995 σε 43% το 1998 ενώ για την ίδια περίοδο το μερίδιο χορηγήσεων δανείων για τις ιδιωτικές τράπεζες αυξήθηκε από 20% σε 39%.

2.4. Η Τράπεζα της Ελλάδος

Η Τράπεζα της Ελλάδος είναι η Κεντρική τράπεζα της χώρας. Ιδρύθηκε το 1927 και ξεκίνησε να λειτουργεί το 1928. Εκτός από το κεντρικό της κατάστημα στην Αθήνα, λειτουργεί και 27 υποκαταστήματα σε όλα τη χώρα.

Το 2001 εντάχθηκε στο Ευρωπαϊκό Σύστημα Κεντρικών Τραπεζών και από τότε λειτουργεί βάσει των οδηγιών από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα. Βάσει των οδηγιών αυτών, η Τράπεζα της Ελλάδος είναι επιφορτισμένη με τις εξής δραστηριότητες:

- Εφαρμογή των οδηγιών της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας.
- Άσκηση νομισματικής πολιτικής.
- Διατήρηση σταθερότητας των τιμών.
- Έκδοση τραπεζογραμματίων
- Άσκηση εποπτείας στα πιστωτικά ιδρύματα και χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.
- Ταμειακή διαχείριση των εσόδων και εξόδων του Δημοσίου.
- Διαχείριση έκδοσης και αποπληρωμής των τίτλων (ομολόγων – εντόκων γραμματίων) του Δημοσίου.

Μέσω αυτών των δραστηριοτήτων, η Τράπεζα της Ελλάδος έχει την ευθύνη της στήριξης της οικονομίας. Πρέπει βέβαια να τονίσουμε ότι μπορεί η Τράπεζα της Ελλάδος (όπως και όλες οι άλλες εθνικές κεντρικές τράπεζες) να έχει την ευθύνη έκδοσης των τραπεζογραμματίων αλλά η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα είναι η μοναδική που μπορεί να εγκρίνει την έκδοση αυτών.

Η πιο σημαντική όμως λειτουργία της Τράπεζας της Ελλάδος είναι η εποπτεία των τραπεζών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται εντός της Ελλάδας. Βάσει του καταστατικού της, η εποπτεία αυτή ασκείται μόνο στα ιδρύματα που έχουν ως έδρα την Ελλάδα συμπεριλαμβανομένων όμως και των υποκαταστημάτων τους σε χώρες του εξωτερικού (εντός και εκτός της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Η εποπτεία αυτή έχει στόχο την εξασφάλιση της σταθερότητας του συστήματος και την προστασία του συναλλακτικού κοινού. Για τον λόγο αυτό, εκδίδει κατά τακτά χρονικά διαστήματα οδηγίες που αφορούν την λειτουργία των τραπεζών, την κεφαλαιακή τους επάρκεια, τους κινδύνους που αναλαμβάνουν όπως επίσης και τις επενδυτικές τους δραστηριότητες.

Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί επίσης να ελέγχει κατά τακτά χρονικά διαστήματα όλα τα βιβλία και τα αρχεία των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στα πλαίσια της άσκησης προληπτικού και κατασταλτικού ελέγχου. Σε περίπτωση μη συμμόρφωσης κάποιου χρηματοπιστωτικού οργανισμού με τις οδηγίες της Τράπεζας της Ελλάδος, η δεύτερη προχωρεί σε συγκεκριμένα μέτρα τα οποία περιλαμβάνουν πρόστιμα, ορισμό διαχειριστή ή ακόμα και να ανακαλέσει την άδεια λειτουργίας του ιδρύματος και να το καλέσει σε ειδική εκκαθάριση υπό την επίβλεψή της. Επιπρόσθετα σε περίπτωση ανεπαρκούς ρευστότητας του τραπεζικού ιδρύματος, η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να δώσει τη εντολή υποχρεωτικής παράτασης πληρωμής των υποχρεώσεων και απαιτήσεων του πιστωτικού ιδρύματος για περίοδο η οποία δεν μπορεί να υπερβαίνει τους δύο μήνες και να ορίσει διαχειριστή υπό την επίβλεψή της.

Προκειμένου να είναι επιτυχής η διαδικασία και το έργο της εποπτείας, σημαντικό στοιχείο αυτών αποτελούν οι επιτόπιοι έλεγχοι, μιας και μέσω αυτών γίνεται σαφές αν τα εποπτευόμενα ιδρύματα πληρούν τις προϋποθέσεις λειτουργίας, ενώ γίνεται συγκεκριμενοποίηση τυχόν αδυναμιών όπως για παράδειγμα λάθος εκτιμήσεις της πιθανής ζημίας από συγκεκριμένες δραστηριότητες. Τα αποτελέσματα των επιτόπιων ελέγχων ανακοινώνεται στα αρμόδια στελέχη των τραπεζών και σε περίπτωση μη συμμόρφωσης, λαμβάνονται διαρθρωτικά μέτρα ή επιβάλλονται κυρώσεις.

2.5. Εμπορικές τράπεζες

Στο τμήμα αυτό της εργασίας θα παρουσιάσουμε τα κύρια χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Οι εμπορικές τράπεζες έχουν εξελιχθεί σε κύριες μονάδες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Ο κύριος σκοπός τους όμως είναι η άντληση κεφαλαίων από τις πλεονασματικές μονάδες (καταθέτες) και τη χορήγηση δανείων στις ελλειμματικές (δανειολήπτες).

Οι εργασίες των εμπορικών τραπεζών χωρίζονται σε τρεις κατηγορίες:

- Παθητικές εργασίες

Στις παθητικές εργασίες, οι οποίες έχουν να κάνουν κυρίως με τα στοιχεία παθητικού των τραπεζών, συμπεριλαμβάνονται οποιοσδήποτε δραστηριότητες που οδηγούν στην άντληση κεφαλαίων.

- Μεσολαβητικές εργασίες

Στις συγκεκριμένες εργασίες συμπεριλαμβάνονται υπηρεσίες που παρέχονται από τα τραπεζικά ιδρύματα έναντι αμοιβής (εκτός του επιτοκίου) όπως για παράδειγμα, κίνηση κεφαλαίων, ενοικίαση θυρίδων κ.α.

- Ενεργητικές εργασίες

Οι ενεργητικές εργασίες είναι στοιχεία που αποτελούν το ενεργητικό του ισολογισμού της εκάστοτε τράπεζας. Συμπεριλαμβάνουν παροχή δανείων και λοιπές εργασίες παροχής πίστης καθώς επίσης και επενδύσεις σε χρεόγραφα και άλλα ξένα νομίσματα.

Όπως αναφέραμε και πιο πριν, ο ελληνικός τραπεζικός τομέας παρουσιάζει έντονη συγκέντρωση σε συγκεκριμένα τραπεζικά ιδρύματα. Οι εμπορικές τράπεζες χωρίζονται ανάλογα με την χώρα που δηλώνουν ως έδρα σε ελληνικές και ξένες εμπορικές τράπεζες. Συνολικά δραστηριοποιούνται 14 ελληνικές τράπεζες και 19 ξένα εμπορικά τραπεζικά ιδρύματα (Στοιχεία: Τράπεζα της Ελλάδος).

2.5.1. Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες

Στο τμήμα αυτό θα παρουσιαστούν συνοπτικά τα κύρια εμπορικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Ελλάδας. Στην χώρα μας δραστηριοποιούνται συνολικά 14 εμπορικές τράπεζες. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται οι τράπεζες αυτές ενώ στην συνέχεια γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των κυριότερων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων της χώρας.

Πίνακας 1. Ελληνικές Εμπορικές Τράπεζες σε λειτουργία

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

1	Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
2	Εμπορική Τράπεζα της Ελλάδος Α.Ε.
3	Άλφα Τράπεζα Α.Ε.
4	Γενική Τράπεζα της Ελλάδας Α.Ε.
5	Τράπεζα Αττικής Α.Ε.
6	Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.
7	Τράπεζα Eurobank – Εργασίας Α.Ε.
8	Επενδυτική Τράπεζα της Ελλάδας Α.Ε.
9	NEA Proton Bank ΑΕ.
10	Τράπεζα Millennium Bank Α.Ε.
11	Πανελλήνια Τράπεζα Α.Ε.
12	Τράπεζα Probank Α.Ε.
13	Aegean Baltic Bank Α.Ε.
14	Credicom Consumer Finance Τράπεζα Α.Ε.

Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας Α.Ε.

Η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας ιδρύθηκε το 1841. Σήμερα αριθμεί 511 καταστήματα σε όλη την Ελλάδα (542 το 2011) εκ των οποίων 208 λειτουργούν στον νομό Αττικής και 52 στο νομό Θεσσαλονίκης. Απασχολεί 11230 υπαλλήλους και λειτουργεί 1348 ATMs σε όλη τη χώρα. Ταυτόχρονα λειτουργεί 21 καταστήματα στο εξωτερικό (19 στην Αίγυπτο, 1 στην Κύπρο και 1 στην Μ. Βρετανία) απασχολώντας 263 υπαλλήλους (Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών).

Ο Όμιλος της Εθνικής Τράπεζας όμως (στον οποίο συμπεριλαμβάνεται η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδας Α.Ε.) δραστηριοποιείται σε 12 χώρες του εξωτερικού όπου ελέγχει 9 τράπεζες και 58 εταιρίες παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών. Πιο συγκεκριμένα, ο Όμιλος δραστηριοποιείται στην Τουρκία, Κύπρο, Βουλγαρία, Ρουμανία, ΠΓΔΜ, Αλβανία, Σερβία, Νότιος Αφρική, Αίγυπτος, Μάλτα, Ηνωμένο Βασίλειο και Αυστραλία (Πηγή: www.nbg.gr).

Όσον αφορά τα οικονομικά μεγέθη της τράπεζας, ο λόγος δανείων προς καταθέσεις ανήλθε στο 107% για το 2012 (109% το 2011) ενώ ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας έφτασε το 9% (8,3% το 2011). Σημαντικό ρόλο στη βελτίωση των οικονομικών αυτών μεγεθών έπαιξε η αντιστροφή του οικονομικού κλίματος στην Ελλάδα η οποία προκάλεσε την εισροή καταθέσεων στο χρηματοπιστωτικό σύστημα και ιδιαίτερα στην

Εθνική Τράπεζα η οποία βάσει ισολογισμών (Σύνολο ενεργητικού 78 δις ευρώ περίπου και σύνολο παθητικού 82 δις ευρώ περίπου).

Άλφα Τράπεζα Α.Ε.

Η Άλφα τράπεζα (ή αλλιώς Alpha Bank) ιδρύθηκε το 1879. Σημαντικός σταθμός στην πορεία της τράπεζας θεωρείται η εξαγορά του 51% των μετοχών της Ιονικής Τραπεζής το 1990 οπότε και μετονομάστηκε σε Alpha Bank και Alpha Τράπεζα Πίστωσης. Λειτουργεί συνολικά 405 καταστήματα σε όλη τη χώρα (414 το 2011) εκ των οποίων 179 στον νομό Αθηνών και 42 στον νομό Θεσσαλονίκης. Το συνολικό προσωπικό της τράπεζας είναι 6712 υπάλληλοι ενώ λειτουργεί και 189 ATMs σε όλη τη χώρα. Η τράπεζα επίσης λειτουργεί και 88 καταστήματα στη Βουλγαρία και 1 στο Ηνωμένο Βασίλειο (Πηγή: Ελληνική Ένωση Τραπεζών). Μετά την ολοκλήρωση της μεταβίβασης των μετοχών της Εμπορικής Τράπεζας στην Alpha Bank, ο αριθμός των καταστημάτων του ενοποιημένου σχήματος ανέρχεται πλέον στα 715 καταστήματα.

Ο Όμιλος Alpha Bank από την άλλη δραστηριοποιείται σε 8 χώρες του εξωτερικού (Αλβανία, Βουλγαρία, Κύπρος, ΠΓΔΜ, Ρουμανία, Σερβία, Ουκρανία και Μ. Βρετανία) (Πηγή: www.alpha.gr).

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας της τράπεζας έφτασε το 5,5% για το 2011 (13,6% το 2010). Το σύνολο του ενεργητικού ανήλθε στα 32 δις ευρώ για το 2012. Τα οικονομικά μεγέθη της τράπεζας αναμένεται να βελτιωθούν σημαντικά μετά την συμφωνία για την εξαγορά του 51% των μετοχών της Εμπορικής Τράπεζας και μαζί με την Εθνική Τράπεζα και τον Τράπεζα Πειραιώς γίνονται οι κύριοι πρωταγωνιστές του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην Ελλάδα.

Τράπεζα Πειραιώς Α.Ε.

Η Τράπεζα Πειραιώς ιδρύθηκε το 1916. Λειτουργεί από την έναρξη της λειτουργίας της αλλά πέρασε σε κρατικό έλεγχο την περίοδο 1975 – 1991. Το 2000 ήταν η τράπεζα η οποία πρωτοπόρησε στις υπηρεσίες ηλεκτρονικής τραπεζικής για τις οποίες έχει βραβευτεί τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Το 2011 η Τράπεζα Πειραιώς λειτουργούσε 344 καταστήματα απασχολώντας 4662 εργαζομένους και λειτουργώντας 676 ATMs. Το 2012 όμως ολοκληρώθηκε η μεταβίβαση του υγιούς κομματιού της Αγροτικής Τράπεζας και της Γενικής Τράπεζας στον Όμιλο της Τράπεζας Πειραιώς με αποτέλεσμα να αριθμεί πλέον 785 καταστήματα και να απασχολεί 9629 υπαλλήλους. Τα καταστήματα της Αγροτικής και Γενικής Τράπεζας όμως συνεχίζουν να

λειτουργούν υπό την παλιά επωνυμία. Επίσης αριθμούνται 1551 ATMs τα οποία λειτουργεί το ενοποιημένο σχήμα. Αξίζει να σημειωθεί ότι μετά τις εξαγορές αυτές, η Τράπεζα Πειραιώς αριθμεί περισσότερα καταστήματα και ATMs σε σχέση με όλες τις άλλες τράπεζες της χώρας ενώ κατέχει το 27% της ελληνικής χρηματοπιστωτικής αγοράς.

Όσον αφορά την παρουσία της στο εξωτερικό, η Τράπεζα λειτουργεί συνολικά 2 καταστήματα (1 στην Γερμανία και 1 στην Μ. Βρετανία). Ο Όμιλος όμως δραστηριοποιείται στη Ρουμανία, Βουλγαρία, Αλβανία, Σερβία, Ουκρανία, Κύπρο, Αίγυπτο, Ην. Βασίλειο και Γερμανία (Πηγή: www.piraeusbankgroup.com).

Ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας έφτασε το 12,2% το 2012 μετά από την εξαγορά της Αγροτικής και Γενικής Τράπεζας με συνολικά 37 δις ευρώ σε καταθέσεις ενώ η αξία των δανείων προς καταναλωτές και επαγγελματίες έφτασε τα 50 δις ευρώ. Ο δείκτης δανείων προς καταθέσεις έφτασε το 116% στο τέλος του 2012. Το ενεργητικό του Ομίλου διαμορφώθηκε στα 70,4 δις ευρώ μετά την ενσωμάτωση της Αγροτικής και Γενικής Τράπεζας.

2.5.2. Ξένες Εμπορικές Τράπεζες

Στην Ελλάδα δραστηριοποιούνται και Ξένες τράπεζες οι οποίες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στον χρηματοπιστωτικό τομέα της Ελλάδας. Συνολικά δραστηριοποιούνται 19 ξένα χρηματοπιστωτικά στην Ελλάδα. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα τραπεζικά αυτά ιδρύματα και στην συνέχεια γίνεται μία συνοπτική παρουσίαση των κύριων ξένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

Πίνακας 2. Ξένες Εμπορικές Τράπεζες σε λειτουργία	
1	BMW Austria Bank GmbH
2	BNP Paribas Securities Services
3	BNP Paribas
4	GMAC Bank GmbH
5	UniCredit Bank AG
6	Volkswagen Bank GmbH
7	Deutsche Bank AG
8	Union de Creditos Inmobiliarios S.A., E.F.C.
9	Saxo Bank AS Ελλάς
10	F.C.E. Bank plc
11	The Royal Bank of Scotland plc
12	HSBC Bank plc

13	Citibank International plc
14	Mercedes-Benz Bank Polska S.A
15	Bank of America N.A.
16	Bank Saderat Iran
17	Kedr close joint stock company commercial bank
18	T.C. Ziraat Bankasi A.S.
19	FGA Bank G.m.b.h.

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος

HSBC Bank plc

Η τράπεζα HSBC ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 1981 και δηλώνει ως έδρα την Μ. Βρετανία ενώ η αρχική της προέλευση είναι από το Χονγκ Κονγκ και την Σαγκάη. Από εκεί προέρχεται και η επωνυμία της τράπεζας αυτής μιας και τα αρχικά της είναι Hong Kong & Shanghai Banking Corporation (HSBC). Ιδρύθηκε το 1865 και ο αρχικός σκοπός της ήταν να ενισχύσει και να υποστηρίξει τις εμπορικές συναλλαγές μεταξύ Ασίας και Ευρώπης. Σήμερα ο Όμιλος HSBC έχει παρουσία σε 80 χώρες παγκοσμίως με 7.500 σημεία εξυπηρέτησης και 89 εκατομμύρια πελάτες ενώ έχει βραβευτεί ως Τράπεζα με την μεγαλύτερη αξία παγκοσμίως (Πηγή: www.hsbc.gr)

Στην χώρα μας η τράπεζα HSBC λειτουργεί 16 καταστήματα και 21 ATMs τα περισσότερα εκ των οποίων βρίσκονται στην Αθήνα. Ο Όμιλος όμως δημοσιεύει ετήσιες εκθέσεις ανά περιοχή (πχ. Ευρώπη) για το εκάστοτε μέλος του Ομίλου. Πιο συγκεκριμένα η HSBC Bank plc για την Ευρώπη παρουσίασε περίπου 15 δις λίρες Αγγλίας συνολικά λειτουργικά έσοδα μειωμένα κατά 1 δις σε σχέση με το 2011. Τα καθαρά κέρδη της έφτασαν το 2,4 δις λίρες Αγγλίας, που είναι περίπου τα ίδια με το 2011. Το Total Capital Ratio έφτασε το 17,3% (14,4% το 2011 και 16,1% το 2010), το Core Tier 1 ratio έφτασε το 11,4% και το Tier 1 υπολογίστηκε στο 12,4%. Το συνολικό της ενεργητικό έφτασε τα 815 δις λίρες Αγγλίας (828 δις λίρες Αγγλίας το 2011) ενώ το συνολικό Παθητικό της έφτασε τα 783 δις λίρες Αγγλίας (796 δις λίρες Αγγλίας το 2011) εκ των οποίων 324 δις προέρχονται από λογαριασμούς πελατών (Πηγή: Annual Report and Accounts 2012, HSBC Bank plc).

Αξίζει να σημειωθεί ότι στην ετήσια έκθεση της, η τράπεζα επισημαίνει ότι επηρεάστηκε σημαντικά από την κρίση χρέους που μαστίζει την Ευρωζώνη αλλά και από την αποδυνάμωση της αγγλικής οικονομίας.

Citibank International plc

Η τράπεζα Citibank International plc ιδρύθηκε στην Ελλάδα το 1964 και δηλώνει και αυτή ως έδρα την Μ. Βρετανία. Αρχικά, η τράπεζα αυτή εγκαταστάθηκε στην Ελλάδα για να εξυπηρετεί τον ναυτιλιακό τομέα και τον τομέα των μεγάλων επιχειρήσεων ενώ την δεκαετία του '80 ξεκίνησε να δραστηριοποιείται και στην Λιανική Τραπεζική. Αυτή τη στιγμή διαθέτει συνολικά 21 καταστήματα σε όλη την Ελλάδα. Ανήκει στον Όμιλο City (πιο συγκεκριμένα είναι μέλος της CityGroup) ο οποίος έχει παρουσία σε 160 χώρες παγκοσμίως και εξυπηρετεί 200 εκατομμύρια πελάτες (Πηγή: www.citybank.com).

Όπως και ο Όμιλος HSBC, έτσι και ο Όμιλος City δεν δημοσιεύει αποτελέσματα μόνο για την Ελλάδα αλλά ανά περιοχή. Στην περίπτωση όμως του Ομίλου City, οι χώρες διαχωρίζονται σε Βόρεια Αμερική, Λατινική Αμερική, Ασία και EMEA (Europe, Middle East and Africa). Η Ελλάδα συμπεριλαμβάνεται στην τρίτη περιοχή.

Ο Όμιλος παρουσιάζει σύνολο ενεργητικού \$1,864 τρις για το 2012 ενώ το σύνολο του παθητικού άγγιξε τα \$1,673 τρις. Το Total Capital Ratio του Ομίλου έφτασε το 17,26% (16,99% το 2011 και 16,59% το 2010), το Tier 1 Common ratio έφτασε το 12,67% και το Tier 1 Capital Ratio υπολογίστηκε στο 17.26%. Τα συνολικά έσοδα της CityCorp για την συγκεκριμένη περιοχή άγγιξαν τα \$11,410 δις, ελαφρώς μειωμένα σε σχέση με το 2011 και το 2010. Τα λειτουργικά έξοδα όμως έφτασαν τα \$7,866 δις, τα οποία παρουσιάζουν αύξηση σε σχέση με το 2011 και το 2010. Αξίζει να σημειωθεί ότι ο Όμιλος δημοσιεύει μία έκθεση στην οποία περιλαμβάνονται χρηματοοικονομικά στοιχεία ανά τρίμηνο, ανά περιοχή και ανά δραστηριότητα(Πηγή www.citygroup.com).

2.6. Συνεταιριστικές τράπεζες

Οι Συνεταιριστικές Τράπεζες αποτελούν ένα ιδιαίτερα διαδεδομένο τύπο χρηματοοικονομικών οργανισμών. Συναντώνται σε πάρα πολλές χώρες, ενώ ο αριθμός τους υπερβαίνει τις 50.000 παγκοσμίως (Αγγελόπουλος, 2006). Στην Ελλάδα ξεκίνησαν να δραστηριοποιούνται από το 1993 και εποπτεύονται από την Τράπεζα της Ελλάδος. Σκοπός της εποπτείας αυτής είναι η διατήρηση της σταθερότητας του χρηματοπιστωτικού συστήματος της χώρας αλλά και η διασφάλιση των καταθέσεων των πελατών των ιδρυμάτων αυτών.

Η ίδρυση και λειτουργία των τραπεζών αυτών στηρίζεται στις αρχές λειτουργίας των συνεταιριστικών επιχειρήσεων. Το πρώιμο στάδιο των συνεταιριστικών τραπεζών είναι ο πιστωτικός συνεταιρισμός ο οποίος παρέχει δάνεια, εγγυήσεις, ασφάλειες και άλλες χρηματοοικονομικές διευκολύνσεις στα μέλη του (Κιντής, 2004). Μετά την έναρξη λειτουργίας ως πιστωτικό ίδρυμα, η συνεταιριστική τράπεζα μπορεί να δέχεται καταθέσεις, να χορηγεί

πιστώσεις και να διενεργεί τις λειτουργίες ενός χρηματοπιστωτικού οργανισμού, εκτός και αν η Τράπεζα της Ελλάδος έχει απαγορεύσει στην Συνεταιριστική Τράπεζα να ασκεί συγκεκριμένες δραστηριότητες. Η γενική αρχή όμως των τραπεζών αυτών παραμένει η πρόωθηση των συμφερόντων των μελών τους.

Οι Συνεταιριστικές Τράπεζες δραστηριοποιούνται σε συγκεκριμένες γεωγραφικές περιοχές και για το λόγο αυτό μπορούν να αντλούν κεφάλαια από τους κατοίκους των περιοχών αυτών αλλά και από την χρηματοδότηση των μελών τους. Στην ουσία, οι τράπεζες αυτές συντελούν στην ανάπτυξη των περιοχών στις οποίες δραστηριοποιούνται μέσω της αξιοποίησης των κεφαλαίων που αντλούν από τις περιοχές αυτές. Η Τράπεζα της Ελλάδος μπορεί να εγκρίνει επέκταση των δραστηριοτήτων κάποιας Συνεταιριστικής Τράπεζας εκτός της αρχικής γεωγραφικής περιοχής δραστηριοτήτων αρκεί να περάσει από συγκεκριμένους ελέγχους. Για παράδειγμα, η Συνεταιριστική Τράπεζα να έχει συγκεκριμένα συστήματα ασφαλείας, αριθμό προσωπικού και φυσικά τα απαραίτητα κεφάλαια ώστε να υποστηρίξει κάποιο κατάστημα σε κάποια άλλη γεωγραφική περιοχή.

Γίνεται όμως αντιληπτό ότι οι Συνεταιριστικές Τράπεζες καταλαμβάνουν ένα σχετικά μικρό μερίδιο της χρηματοοικονομικής αγοράς λόγω κυρίως του τοπικού χαρακτήρα των ιδρυμάτων αυτών. Το ευρύ κοινό θεωρεί τις τράπεζες αυτές λιγότερο οργανωμένες και δεν αισθάνεται τόσο ασφαλής σε σχέση με τα μεγάλα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Παρόλα αυτά, οι Συνεταιριστικές Τράπεζες ανήκουν στο Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων του Δημοσίου όπως και οι υπόλοιπες Εμπορικές τράπεζες της Ελλάδας, κάτι που σημαίνει ότι οι καταθέσεις στις τράπεζες αυτές είναι το ίδιο ασφαλείς και εγγυημένες όπως και στα υπόλοιπα πιστωτικά ιδρύματα. Επιπρόσθετα, υπόκεινται σε αυστηρούς ελέγχους από Ειδική Επιθεώρηση Συνεταιριστικών Τραπεζών της Τράπεζας της Ελλάδος. Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται όλες οι Συνεταιριστικές Τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα. Ακολουθεί η ανάλυση των κύριων Συνεταιριστικών Τραπεζών της χώρας.

Πίνακας 3. Συνεταιριστικές Τράπεζες σε λειτουργία (Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος)	
1	Συνεταιριστική Τράπεζα Δυτικής Μακεδονίας ΣΥΝ.Π.Ε
2	Συνεταιριστική Τράπεζα Χανίων ΣΥΝ.Π.Ε.
3	Συνεταιριστική Τράπεζα Ηπείρου ΣΥΝ.Π.Ε.
4	Συνεταιριστική Τράπεζα Δωδεκανήσου ΣΥΝ.Π.Ε.
5	Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα ΣΥΝ.Π.Ε.
6	Συνεταιριστική Τράπεζα Ν. Έβρου ΣΥΝ.Π.Ε.
7	Συνεταιριστική Τράπεζα Καρδίτσας ΣΥΝ.Π.Ε.
8	Συνεταιριστική Τράπεζα Θεσσαλίας ΣΥΝ.Π.Ε.

9	Συνεταιριστική Τράπεζα Πελοποννήσου ΣΥΝ.Π.Ε.
10	Συνεταιριστική Τράπεζα Ευβοίας ΣΥΝ.Π.Ε.
11	Συνεταιριστική Τράπεζα Πιερίας - Ολυμπιακή Πίστη ΣΥΝ.Π.Ε.
12	Συνεταιριστική Τράπεζα Δράμας ΣΥΝ.Π.Ε.
13	Συνεταιριστική Τράπεζα Σερρών ΣΥΝ.Π.Ε.

Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα ΣΥΝ.Π.Ε.

Η Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα ιδρύθηκε το 1993 αρχικά με την επωνυμία Πιστωτικός Αναπτυξιακός Συνεταιρισμός Νομού Ηρακλείου. Το 1994 όμως, μετά την αλλαγή στο καταστατικό της, η τράπεζα μετονομάστηκε Συνεταιριστική Τράπεζα Ηρακλείου. Στις 11 Δεκεμβρίου του ίδιου έτους, το καταστατικό της άλλαξε και πάλι και η επωνυμία της τράπεζας άλλαξε για τρίτη φορά σε Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα, η οποία διατηρείται μέχρι σήμερα. Παρά τις τρεις αλλαγές στο καταστατικό της, η τράπεζα δεν άλλαξε την έδρα της, η οποία είναι το Ηράκλειο Κρήτης. Λειτουργεί συνολικά 60 καταστήματα εκ των οποίων 52 καταστήματα βρίσκονται σε όλη την Κρήτη (ακόμα και σε μερικά χωριά), 4 καταστήματα βρίσκονται στην Αθήνα, 2 στην Θεσσαλονίκη, 1 στον Πειραιά και 1 στη Μήλο.

Όσον αφορά τα οικονομικά στοιχεία της τράπεζας, έχουν δημοσιευθεί αποτελέσματα για το 2011 ενώ για το 2012 δεν υπάρχει ακόμα ενημέρωση από την τράπεζα. Για το 2011, το σύνολο του Ενεργητικού της τράπεζας έφτασε τα 1,7 δις ευρώ (από 2 δις ευρώ το 2010). Το σύνολο του Παθητικού διαμορφώθηκε στα ίδια επίπεδα και ισούται με 1,7 δις ευρώ για το 2011 (2 δις ευρώ για το 2010). Ο συνολικός δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας (Tier 1 + Tier 2) διαμορφώθηκε στο 14,31% (από 13,4% το 2010) συνυπολογίζοντας την συμμετοχή της τράπεζας στο πρόγραμμα ανταλλαγής ομολόγων PSI+. Ο συντελεστής φερεγγυότητας της τράπεζας διαμορφώθηκε επίσης στο 10,38% έναντι 10% που απαιτεί η Τράπεζα της Ελλάδος για τις Συνεταιριστικές Τράπεζες. Οι καταθέσεις στην τράπεζα αυτή έφτασαν τα 1,4 δις ευρώ για το 2011, μειωμένες κατά 12,47%. Παρόλα αυτά, η τράπεζα αυτή κατέχει το υψηλότερο μερίδιο αγοράς στην Κρήτη (16,3%) και στον νομό Ηρακλείου (23,07%). Οι χορηγήσεις της τράπεζας προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά έφτασε τα 1,6 δις ευρώ για το 2011, μειωμένες κατά 3,11% σε σχέση με το 2010 (Πηγή: <http://www.pancretabank.gr>).

Αξίζει να σημειωθεί ότι η Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα έχει επηρεαστεί άμεσα από την οικονομική συγκυρία τόσο όσον αφορά την μείωση των καταθέσεων όσο και στην μείωση των χρηματοδοτήσεων προς επιχειρήσεις και νοικοκυριά. Όπως όλες οι τράπεζες επηρεάστηκε και από την συμφωνία ανταλλαγής ομολόγων (PSI+) αλλά τα βασικά της οικονομικά μεγέθη δείχνουν ότι παραμένει μία υγιείς τράπεζα. Αξίζει να σημειωθεί ότι ανήκει στο Ταμείο Εγγύησης Καταθέσεων του Δημοσίου. Επίσης, πρέπει να προσθέσουμε ότι η

Παγκρήτια Συνεταιριστική Τράπεζα συμμετέχει στην μετοχική βάση της Πανελλήνιας Τράπεζας με ποσοστό 43,6%.

Συνεταιριστική Τράπεζα Χανίων ΣΥΝ.Π.Ε.

Η Συνεταιριστική Τράπεζα Χανίων ιδρύθηκε το 1993, αρχικά με την επωνυμία Πιστωτικός Συνεταιρισμός Χανίων ενώ μετεξελίχτηκε σε Συνεταιριστική Τράπεζα Χανίων το 1995. Συμμετέχει στην μετοχική βάση της Πανελλήνιας Τράπεζας με ποσοστό 15,3%. Λειτουργεί συνολικά 36 καταστήματα εκ των οποίων 33 βρίσκονται στην Κρήτη και 3 στην Αττική. Δηλώνει ως έδρα τα Χανιά Κρήτης.

Όσον αφορά τα οικονομικά μεγέθη της Τράπεζας, και σε αυτή την περίπτωση έχουν δημοσιευθεί στοιχεία για το 2011 ενώ ακόμα δεν έχει γίνει ενημέρωση για το 2012. Ο ισολογισμός της εμφανίζεται πλήρως ισοσκελισμένος με τα συνολικά στοιχεία του Ενεργητικού να φτάνουν τα 454 εκατ. Ευρώ, όσα και τα στοιχεία Παθητικού. Αριθμοί 22201 μετόχους. Οι λογαριασμοί δανείων έφτασαν τους 6.816 ενώ οι λογαριασμοί καταθέσεων τους 53.754. Το σύνολο των χορηγήσεων έφτασε τα 388 εκατ. Ευρώ ενώ το σύνολο των καταθέσεων υπολογίστηκε στα 392 εκατ. Ευρώ. Όλα τα μεγέθη αυτά είναι μειωμένα σε σχέση με το 2010. Για το 2010 ο Δείκτης Κεφαλαιακής Επάρκειας έφτασε το 18% (από 16,6 το 2009), ο Λόγος Δανείων προς Καταθέσεις διαμορφώθηκε στο 95,6% (από 84,5% για το 2009) ενώ ο Δείκτης Ρευστών Διαθεσίμων έφτασε το 19,25%, από 25,3% το 2009 (Πηγή: <http://www.chaniabank.gr>).

2.7. Ειδικοί χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί

Η τρίτη κατηγορία χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων που δραστηριοποιούνται στην χώρα μας είναι οι Ειδικοί Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί. Η συγκεκριμένη κατηγορία είναι ξεχωριστή διότι διεξάγουν περιορισμένες τραπεζικές συναλλαγές και δραστηριότητες. Στην χώρα μας λειτουργούν δύο Ειδικοί Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί:

- Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων και
- Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο.

Παρακάτω παρουσιάζεται συνοπτικά το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων μιας και θα αναφερθούμε εκτενέστερα στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο στα επόμενα κεφάλαια.

Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων

Το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων ιδρύθηκε το 1839 και είναι αυτόνομος χρηματοπιστωτικός οργανισμός ή αλλιώς Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.). Σκοπός του είναι η εξυπηρέτηση του δημοσίου και κοινωνικού συμφέροντος ενώ εποπτεύεται από το Υπουργείο Οικονομικών και την Τράπεζα της Ελλάδος. Πριν το 1919 προβλέπονταν περιπτώσεις στις οποίες ήταν υποχρεωτική ή αναγνωριζόταν σαν τρόπος εξόφλησης χρέους η παρακατάθεση στο Δημόσιο Ταμείο χρηματικών κεφαλαίων ή αξιών. Με αυτό τον τρόπο προστατεύονταν τα δικαιώματα και τα συμφέροντα τόσο του παρακαταθέτη όσο και εκείνου υπέρ του οποίου γινόταν η παρακατάθεση.

Με την πάροδο των χρόνων, το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων εκτός από την διαφύλαξη της παρακατάθεσης ξεκίνησε να δραστηριοποιείται και στην διαφύλαξη και διαχείριση κεφαλαίων διαφόρων φορέων του Δημοσίου. Το Ταμείο συνέβαλε στην ανάπτυξη της χώρας σε τρεις διαφορετικές φάσεις.

Η πρώτη φάση ξεκίνησε από την ίδρυση του Ταμείου μέχρι τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο. Την χρονική περίοδο αυτή, σκοπός του Ταμείου ήταν η χορήγηση δανείων για έργα κοινής ωφέλειας.

Η δεύτερη φάση είχε διάρκεια από το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου μέχρι την δεκαετία του '80 οπότε και πήρε μέρος στην αναστήλωση της οικονομίας μετά τον πόλεμο. Την περίοδο εκείνη, το Ταμείο διαχειριζόταν τα κεφάλαια που εισέρεαν από διάφοροι φορείς στην Ελλάδα τα οποία και παραχωρούσε σε μορφή δανείων για έργα κοινής ωφέλειας.

Κατά τη διάρκεια της τρίτης φάσης (δεκαετίες '80 και '90) το Ταμείο ξεκίνησε να χρηματοδοτεί τις νέες δημοτικές επιχειρήσεις οι οποίες είχαν στόχο την προώθηση της ανάπτυξης σε ολόκληρη την Ελλάδα.

Όσον αφορά τα οικονομικά μεγέθη του Ταμείου, το Ενεργητικό του διαμορφώθηκε στα 7 δις Ευρώ για το 2011 (6,6 δις το 2010), ενώ το σύνολο του Παθητικού έφτασε τα 6,6 δις ευρώ για το 2011 (5,9 δις ευρώ για το 2010). Αξίζει να σημειωθεί ότι παρουσίασε καθαρά κέρδη 10 εκατ. Ευρώ για το 2011, σαφώς μειωμένα σε σχέση με το 2010 οπότε και έφτασαν τα 42 εκατ. Ευρώ.

Επειδή έχει την μορφή Ν.Π.Δ.Δ., δεν μπορεί να συμμετάσχει στην διατραπεζική αγορά και τα διαθέσιμα είναι υποχρεωτικά κατατεθειμένα στην Τράπεζα της Ελλάδος. Παρόλα αυτά, είναι μέλος της Ένωσης Ελληνικών Τραπεζών.

2.8. Συμπεράσματα δευτέρου κεφαλαίου

Σύμφωνα με την συνοπτική παρουσίαση του χρηματοπιστωτικού συστήματος της Ελλάδας, γίνεται εμφανές ότι υπάρχει ένας έντονος συγκεντρωτισμός προς τις τράπεζες που αποκαλούνται «Συστημικές». Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επηρεάστηκαν σημαντικά από την κρίση χρέους που μαστίζει την Ευρωζώνη και αυτό γίνεται εμφανές όχι μόνο από τα στοιχεία των Ελληνικών Τραπεζών αλλά και από τα στοιχεία των Διεθνών Χρηματοπιστωτικών Οργανισμών.

Τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας ήταν σαφώς περισσότερα αλλά σημαντικές εξελίξεις στον τομέα αυτό συνέβαλαν στην μείωση αυτών. Σε κάποιες τράπεζες ανακλήθηκε η λειτουργία τους (πχ. Proton Bank), ενώ κάποιες άλλες αφομοιώθηκαν από μεγαλύτερες τράπεζες (πχ. Αγροτική Τράπεζα και Γενική από Τράπεζα Πειραιώς). Το σημαντικό στοιχείο όμως είναι ότι οι μεγάλες τράπεζες έχουν τεράστιες διαφορές σε σχέση με τα μικρότερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Επίσης πρέπει να τονιστεί το γεγονός ότι σχεδόν όλα τα Ελληνικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα επενδύουν μεγάλο μέρος των καταθέσεων σε Ελληνικά κρατικά ομόλογα, κάτι που από την μία δίνει μία σιγουριά για την επένδυση των χρημάτων αυτών αλλά από την άλλη εμποδίζει την διοχέτευση τους σε άλλες πιο προσοδοφόρες επενδύσεις. Η συγκεκριμένη τακτική ωφελεί το Ελληνικό κράτος μιας και έχει μία δεδομένη πηγή ρευστότητας αλλά από την άλλη γίνεται μία ανακύκλωση της ρευστότητας μιας και τα κεφάλαια αυτά δεν επενδύονται εκτός Ελλάδος.

Ένα άλλο ζήτημα που προκύπτει από την πρόσφατη επικαιρότητα και της εξαγορές – συγχωνεύσεις των Ελληνικών τραπεζών είναι ότι κανένα ξένο χρηματοπιστωτικό ίδρυμα δεν εξαγόρασε τελικά κάποια τράπεζα που ανήκε στο Ελληνικό Δημόσιο. Από την μία αυτό αυξάνει τον συγκεντρωτισμό, κάνοντας πιο συμπαγές το Ελληνικό Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, από την άλλη όμως εμποδίζεται η επιρροή που θα μπορούσε να έχει ο ανταγωνισμός από την εντονότερη δραστηριοποίηση κάποιου ξένου χρηματοπιστωτικού ιδρύματος στην Ελλάδα. Ο εντονότερος ανταγωνισμός που θα προερχόταν από ξένους τραπεζικούς ομίλους θα ωφελούσε το καταναλωτικό κοινό (καταθέτες, δανειολήπτες, επενδυτές) λόγω μείωσης του κόστους της λειτουργίας των τραπεζών, ορθολογικότερες επενδύσεις των κεφαλαίων από μέρους των τραπεζών, ανταγωνιστικότερες διαδικασίες και προϋποθέσεις για δανειοδότηση και φυσικά καλύτερη εξυπηρέτηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

ΤΟ ΤΑΧΥΔΡΟΜΙΚΟ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟ

3.1. Εισαγωγή

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είναι μία από τις τράπεζες με εξέχουσα σημασία για την ανάπτυξη της Ελλάδας. Η συγκεκριμένη τράπεζα, η οποία είναι καταχωρημένη ως ειδικός χρηματοπιστωτικός οργανισμός μαζί με το Ταμείο Παρακαταθηκών και Δανείων, είναι από τις μακροβιότερες τράπεζες στην Ελλάδα με προσφορά τόσο στον Δημόσιο Τομέα όσο και στο καταναλωτικό κοινό.

Πρόσφατα όμως, αποφασίστηκε η εκκαθάρισή του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου με στόχο την πώληση αυτού σε άλλο χρηματοπιστωτικό οργανισμό. Τον Ιούλιο του 2013 μάλιστα, ολοκληρώθηκε η πώληση του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου (όπως ονομάζεται πλέον μετά την εκκαθάριση) στην Eurobank. Μετά από αυτή την εξέλιξη, μια τράπεζα που έχει συνδέσει το όνομα της με έργα υποδομής και στήριξης της Ελληνικής οικονομίας δεν είναι πλέον κρατική.

Στο κεφάλαιο αυτό θα προχωρήσουμε στην παρουσίαση της ιστορίας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Ακολούθως θα παρουσιάσουμε την πορεία βασικών δεικτών της τράπεζας.

3.2. Ο θεσμός του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Ο θεσμός του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου ξεκίνησε στην πραγματικότητα από την Μεγάλη Βρετανία το 1861. Αφορμή ήταν μία σειρά γεγονότων (Κριμαϊκός Πόλεμος και κατασκευή του ναυτικού εξοπλισμού της χώρας) τα οποία είχαν σαν αποτέλεσμα την αύξηση των κρατικών δαπανών της χώρας. Ο τότε Υπουργός Οικονομικών W. Gladstone έπρεπε να βρει τα απαραίτητα κεφάλαια για να καλύψει το δημόσιο χρέος της χώρας αλλά το δυσμενές πολιτικό περιβάλλον της χώρας δεν του επέτρεπε να επιβάλει πρόσθετα φορολογικά μέτρα.

Η δημιουργία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου ήταν ένα πρόσφορο μέσο συγκέντρωσης κεφαλαίων μέσω των αποταμιεύσεων. Τα κεφάλαια αυτά προορίζονταν για πώληση κρατικών ομολόγων από την βρετανική κυβέρνηση ώστε να καλυφθεί το δημόσιο χρέος. Ο θεσμός αυτός παρουσίασε τεράστια επιτυχία μιας και είχε στόχο της προσέλκυση καταθετών της υπαίθρου οι οποίοι μέχρι πρότινος δεν είχαν πρόσβαση στο τραπεζικό σύστημα της χώρας. Πιο συγκεκριμένα, τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Βρετανίας

δραστηριοποιούνταν κυρίως στα αστικά κέντρα και η πελατεία τους αποτελούνταν από εύπορους πολίτες της χώρας.

Το επιτόκιο καταθέσεων είχε οριστεί βάσει καταστατικού στο 2,5%, με μέγιστο ποσό των ετήσιων καταθέσεων στις 30 στερλίνες (ήταν πολύ χαμηλότερο σε σχέση με τα πιστωτικά ιδρύματα της χώρας) ενώ το συνολικό κατατεθειμένο κεφάλαιο δεν μπορούσε να υπερβεί τις 150 στερλίνες. Μετά το πέρας των πέντε πρώτων ετών από την λειτουργία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, οι καταθέσεις ταμιευτηρίου είχαν υπερβεί τις 600 χιλιάδες και οι καταθέσεις τα 8 εκατομμύρια στερλίνες. Κατά την περίοδο του μεσοπολέμου, οι λογαριασμοί είχαν φτάσει τα 12 εκατομμύρια σε αριθμό, ενώ οι καταθέσεις είχαν φτάσει τις 280 εκατομμύρια στερλίνες.

Το παράδειγμα της Βρετανίας ακολούθησαν και άλλες χώρες, όπως για παράδειγμα ο Καναδάς (1868), ενώ την περίοδο 1874 – 1875 ιδρύθηκαν Ταχυδρομικά Ταμιευτήρια στην Ιταλία και Ιαπωνία, ενώ δύο χρόνια αργότερα ιδρύθηκε και στην Σιγκαπούρη (με πρωτοβουλία της Βρετανικής κυβέρνησης. Ακολούθησαν η Γαλλία και η Ολλανδία (1881), η Αυστρία (1882), η Σουηδία (1884), η Νιγηρία (1886) και η Φινλανδία (1887).

Εντός του 20^{ου} αιώνα ο θεσμός του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου συνεχίζει να εξαπλώνεται. Το 1909 ιδρύεται στην Γερμανία ενώ ένα χρόνο αργότερα οι ΗΠΑ αποφασίζουν να θεσμοθετήσουν το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Χώρες όπως η Κένυα, η Τανζανία και η Ουγκάντα αποφάσισαν να ιδρύσουν και αυτές Ταχυδρομικά Ταμιευτήρια το 1910.

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ήταν ένας χρηματοπιστωτικός οργανισμός στον οποίο μπορούσαν να καταφύγουν οι πολίτες των μεσαίων και χαμηλών κοινωνικών στρωμάτων και με αυτό τον ρόλο εισήλθε και στην Ελλάδα. Πιο συγκεκριμένα, στα τέλη της δεκαετίας του 1870, ξεκίνησε να εξαπλώνεται η ιδέα της δημιουργίας χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στα οποία μπορούσαν να εξυπηρετηθούν μικροκαταθέτες και να επιτραπεί δανειοδότηση σε κοινωνικά στρώματα τα οποία ήταν αποκλεισμένα από τον ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Από την άλλη, η ιδέα του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου είχε εξαπλωθεί παγκοσμίως, και λόγω αυτής της ραγδαίας εξάπλωσης, ήταν θέμα χρόνου να ιδρυθεί ο συγκεκριμένος οργανισμός και στην Ελλάδα.

3.3. Ιστορία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου στην Ελλάδα

3.3.1. Η έναρξη της λειτουργίας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Όπως αναφέραμε παραπάνω, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είναι από τις μακροβιότερες τράπεζες της Ελλάδας, αλλά η δραστηριοποίηση της δεν ξεκίνησε από την πρωτεύουσα αλλά από την Κρήτη. Μερικά χρόνια μετά την ίδρυση της Τράπεζας Κρήτης, αποφασίστηκε από την Κρητική Πολιτεία η ίδρυση ενός ακόμα χρηματοπιστωτικού οργανισμού ο οποίος θα δραστηριοποιούνταν αρχικά αποκλειστικά στο νησί. Το 1900 υπογράφηκε από τον Ύπατο αρμοστή της Κρητικής Πολιτείας Πρίγκιπα Γεώργιο ο Νόμος 265 περί Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου ο οποίος δημοσιεύτηκε τον Δεκέμβριο του ίδιου έτους.

Η επίσημη έναρξη των εργασιών του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου έγινε το 1902 αλλά αρχικά δεν λειτουργούσε ξεχωριστά τραπεζικά καταστήματα αλλά δραστηριοποιούνταν μέσω των 20 ταχυδρομικών γραφείων που ήταν διάσπαρτα στο νησί. Αξίζει εδώ να αναφερθεί ότι οι ταχυδρομικές υπηρεσίες στο νησί ξεκίνησαν να λειτουργούν λίγους μήνες νωρίτερα, τον Μάρτιο του 1900. Το πρώτο βιβλιάριο καταθέσεων που εκδόθηκε από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ήταν στο όνομα του πρίγκιπα Γεώργιου τον Απρίλιο του 1903 ενώ το 1909 αποφασίστηκε οι δραστηριότητες της τράπεζας να επεκταθούν και στην υπόλοιπη Ελλάδα.

Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά την περίοδο 1902 – 1915, χορηγήθηκαν 1000 βιβλιάρια καταθέσεων, ενώ ο συνολικός αριθμός κατοίκων του νησιού υπολογιζόταν στους 30.000 κατοίκους. Με εξαίρεση την πολιτική αστάθεια που παρουσιάστηκε το 1905 και 1909, οι καταθέσεις στον συγκεκριμένο οργανισμό είχαν αυξητικές τάσεις. Η επιτυχής πορεία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου αποτυπώθηκε και στο απόθεμα κεφαλαίου που κατόρθωσε να συγκεντρώσει και ήταν κατατεθειμένο στην τράπεζα Κρήτης και στην διάθεση του κράτους να το αξιοποιήσει. Ενδεικτικό της επιτυχούς πορείας των καταθέσεων ήταν ότι το 1903 οι καταθέσεις είχαν φτάσει τις 340 χιλιάδες δραχμές, ενώ οι δαπάνες της Κρητικής Πολιτείας άγγιξαν τις 230 χιλιάδες δραχμές για την ίδια χρονιά (Μπουραζέλης & Μειδάνη, 2011).

Το Ελληνικό κράτος αποφάσισε να ακολουθήσει το παράδειγμα της Κρητικής Πολιτείας και θέλησε να αξιοποιήσει τον συγκεκριμένο θεσμό για προσέλκυση κεφαλαίων μέσω των μικροκαταθέσεων. Το 1909 ψηφίστηκε ο νόμος περί Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου (Ν. 3446/1909), αλλά παρέμεινε ανενεργός. Μία σειρά από γεγονότα ανάγκασε την πολιτική ηγεσία της Ελλάδας να αναβάλει την ίδρυση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Μερικά από αυτά τα γεγονότα ήταν η ασταθής πολιτική κατάσταση στην Ελλάδα με τις διπλές εκλογές το 1910 (Αύγουστος και Νοέμβριος), η Αναθεωρητική Βουλή και η ψήφιση του Συντάγματος τον αμέσως επόμενο χρόνο και η συμμετοχή της χώρας στους Βαλκανικούς πολέμους (1912 – 1913).

Παρά τα δυσμενή αυτά γεγονότα, η ελληνική οικονομία παρουσίασε εξαιρετική αναπτυξιακή πορεία με το ΑΕΠ της χώρας να αναπτύσσεται κατά 4% ετησίως. Την περίοδο εκείνη ιδρύθηκαν τα μεγαλύτερα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Μερικά από αυτά ήταν η Τράπεζα της Ανατολής (1904), η Λαϊκή Τράπεζα (1905) και η Εμπορική Τράπεζα

(1907). Αξίζει να αναφερθεί ότι οι καταθέσεις για την περίοδο 1898 – 1909 οκταπλασιάστηκαν, ενώ η εντυπωσιακή άνοδο των αποταμιεύσεων συνεχίστηκε μέχρι το 1914. Παρά την παρουσία όμως νέων χρηματοπιστωτικών οργανισμών, το ενδιαφέρον του τραπεζικού κλάδου είχε εστιαστεί στα εύπορα κοινωνικά στρώματα, ενώ τα καταστήματα των νέων τραπεζών βρίσκονταν στην Αθήνα και στον Πειραιά. Ο μεγαλύτερος όγκος του πληθυσμού εργαζόταν στον αγροτικό τομέα και στην ύπαιθρο, και αυτό δείχνει ότι ένα δυνητικά μεγάλο ποσοστό καταθέσεων παρέμενε ανεκμετάλλευτο.

Την περίοδο εκείνη, η Κρήτη ήταν αυτόνομη και η έδρα του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου παρέμεινε στην Κρητική Πολιτεία μέχρι το 1915. Λίγο μετά την ένωση της Κρητικής Πολιτείας με την υπόλοιπη Ελλάδα, η έδρα της τράπεζας μεταφέρθηκε στην Αθήνα. Πιο συγκεκριμένα, το κενό που υπήρχε στην τραπεζική αγορά έπρεπε να καλυφθεί με την εξαπλώση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου σε ολόκληρη την Ελλάδα. Στις 14 Δεκεμβρίου του 1914, ψηφίστηκε ο νόμος 495, με τον οποίο τέθηκε σε ισχύ (με μικρές τροποποιήσεις, ο ιδρυτικός νόμος του 1909. Με τον νόμο αυτό (επί κυβερνήσεως Ελευθερίου Βενιζέλου) το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο εξαπλώθηκε σε ολόκληρη την Ελληνική Επικράτεια, στην οποία πλέον είχαν ενσωματωθεί η Μακεδονία, η Ήπειρος, τα νησιά του Αιγαίου και η Κρήτη.

3.3.2. Η εδραίωση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Η επίσης έναρξη των εργασιών του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου ξεκίνησαν επίσημα την 1^η Μαΐου 1915 (ως τραπεζικός οργανισμός με πανελλήνια εμβέλεια). Στην πραγματικότητα όμως ήταν μία νέα τράπεζα η οποία οργανώθηκε με πρότυπο οργάνωσης το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο της Κρητικής Πολιτείας. Το Εποπτικό Συμβούλιο, στο οποίο μετείχαν στελέχη από το Υπουργείο Συγκοινωνιών, Υπουργείο Οικονομικών και του Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους, εξασκούσε την διοίκηση του οργανισμού. Τα στελέχη αυτά υπεύθυνα για την κατάρτιση του προϋπολογισμού, την τοποθέτηση των κεφαλαίων, τις αμοιβές του προσωπικού και την έγκριση των δαπανών του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Η διοικητική αυτή οργάνωση ήταν συνέπεια της σημασίας που είχε για το Ελληνικό Κράτος η σωστή και ομαλή λειτουργία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, λόγω των εσόδων που είχε η τράπεζα από τις καταθέσεις ταμιευτηρίου.

Κατά τα πρώτα έτη της λειτουργίας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, το επιτόκιο καταθέσεων είχε οριστεί στο 3,5%, και παρέμεινε σταθερό για τα επόμενα 5 χρόνια (μέχρι το 1919 περίπου). Το ίδιο επιτόκιο είχαν και οι υπόλοιπες τράπεζες της Ελλάδας την περίοδο εκείνη, και ειδικά της Λαϊκής Τράπεζας, η οποία ήταν η βασική ανταγωνίστρια τράπεζα εκείνη την περίοδο. Παρά τον έντονο ανταγωνισμό, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είχε το συγκριτικό πλεονέκτημα της γεωγραφικής κάλυψης των υπηρεσιών που προσέφερε. Ο οργανισμός

εκείνη την περίοδο παρείχε τις υπηρεσίες του μέσω των ταχυδρομείων (όπως ακριβώς λειτουργούσε το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο στην Κρητική Πολιτεία) τα οποία κάλυπταν γεωγραφικά το μεγαλύτερο μέρος της χώρας. Επίσης, το Ελληνικό Κράτος παρείχε εγγύηση προς τους καταθέτες του οργανισμού, η οποία διασφάλισε την απόδοση των καταθέσεων τους. Αξίζει να αναφερθεί ότι στα τέλη του 1915 ο οργανισμός παρουσίασε πιστώσεις καταθέσεων ύψους 1.180 χιλιάδων δραχμών.

Με την σύσταση του οργανισμού, 45 ταχυδρομικά γραφεία είχαν τη δυνατότητα να προσφέρουν τις υπηρεσίες του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, ενώ την περίοδο του Μεσοπολέμου, η ανάπτυξη του δικτύου ήταν εντυπωσιακή. Αποτέλεσμα της ανάπτυξης αυτής ήταν η αξία των καταθέσεων να αυξηθεί στις 259.659 χιλιάδες δραχμές μέχρι το 1928. Το 1931, οι υπηρεσίες του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου προσφέρονταν μέσω 551 ταχυδρομικών γραφείων από τα 1200 που λειτουργούσαν την περίοδο εκείνη σε ολόκληρη την Ελλάδα. Ένα χρόνο αργότερα, τα ταχυδρομεία που προσέφεραν τις υπηρεσίες του οργανισμού αυξήθηκαν στα 579, ενώ το 1934 έφτασαν τα 600. Αξίζει να αναφερθεί ότι σε ολόκληρη την ελληνική επικράτεια λειτουργούσαν συνολικά 330 υποκαταστήματα που λειτουργούσαν όλοι οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί μαζί την ίδια περίοδο, τα οποία ήταν συγκεντρωμένα στα μεγάλα αστικά κέντρα (ενώ τα ταχυδρομικά γραφεία ήταν διάσπαρτα σε ολόκληρη την επικράτεια). Από το 1931 και μετά, μέσα από την υπηρεσία των αγροτικών διανομέων, όλοι σχεδόν οι κάτοικοι της χώρας είχαν πρόσβαση στις υπηρεσίες του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Ο στόχος, ο οποίος ήταν η προσφορά υπηρεσιών σε όλες τις κοινωνικές ομάδες και όλες τις γεωγραφικές περιοχές, είχε επιτευχθεί σε αντίθεση με τις ανταγωνίστριες τράπεζες οι οποίες επέμεναν στις γεωγραφική και κοινωνική συγκέντρωση των παρεχόμενων υπηρεσιών.

Το 1922, παρά το δυσμενές οικονομικό και πολιτικό περιβάλλον (η δημοσιονομική κατάσταση της χώρας ήταν στα πρόθυρα της χρεοκοπίας και η δραχμή ακολουθούσε ραγδαία υποτιμητική πορεία), το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είχε προσελκύσει 35 χιλιάδες καταθέτες συγκεντρώνοντας 19,5 εκατομμύρια δραχμές. Το μέγεθος αυτό δεν είναι εντυπωσιακό αλλά ικανοποιητικό δεδομένου ότι την περίοδο εκείνη είχαν πληγεί τα μικρά και μεσαία εισοδήματα (τα συγκεκριμένα στρώματα ήταν η βασική πηγή καταθέσεων για τον οργανισμό την περίοδο εκείνη) και το κόστος ζωής είχε αυξηθεί κατακόρυφα. Ένα άλλο γεγονός που είχε επηρεάσει τον ρυθμό αύξησης των καταθέσεων ήταν και το μικρό ποσοστό απόδοσης των κεφαλαίων, σε σχέση με άλλες μορφές κεφαλαιοποίησης (Μπουραζέλης & Μειδάνη, 2011).

Μετά το 1923, και για να μπορέσει το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο να γίνει πιο ελκυστικό για τους καταθέτες, αποφασίστηκε η αλλαγή στην οργάνωση του οργανισμού. Πιο συγκεκριμένα, αποφασίστηκε η δημιουργία ξεχωριστού Τμήματος Ταμιευτηρίων, απόφαση

που οδηγούσε στην υπηρεσιακή και οργανωτική αυτοτέλεια του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Επίσης, οι τοποθετήσεις του οργανισμού σε εθνικά χρεόγραφα επέτρεψαν την ίδια περίοδο την αύξηση του επιτοκίου καταθέσεων από 3,5% σε 5%, ποσοστό ιδιαίτερα ανταγωνιστικό αν λάβουμε υπόψη ότι το ποσοστό καταθέσεων που προσέφεραν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί κυμαινόταν στο 4%.

Από το 1922 έως το 1924 το συνολικό ποσό των καταθέσεων στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο τριπλασιάστηκε, αγγίζοντας τα 65 εκατομμύρια δραχμές, ποσό ακόμα χαμηλότερο σε σχέση με το ποσό των καταθέσεων που είχαν συγκεντρώσει η Τράπεζα Αθηνών (79 εκατομμύρια) και Λαϊκή Τράπεζα (106 εκατομμύρια). Κατά την επόμενη διετία, οι καταθέσεις συνέχισαν να αυξάνονται και μάλιστα έφτασαν τα 115 εκατομμύρια δραχμές το 1926. Ανάλογη αύξηση παρουσίασαν τα καθαρά κέρδη την ίδια περίοδο. Πιο συγκεκριμένα, ο οργανισμός παρουσίασε αύξηση καθαρών κερδών από 2,5 εκατομμύρια το 1922 σε 10,5 εκατομμύρια δραχμές το 1925.

Μέχρι τα τέλη του 1930, η τράπεζα είχε αποσπάσει το 11,2% από το σύνολο των καταθέσεων ταμιευτηρίου, προσφέρονταν επιτόκιο 6%, το οποίο ήταν αρκετά υψηλότερο σε σχέση με το 4,5% που προσέφεραν οι μεγαλύτερες τράπεζες για τις καταθέσεις ταμιευτηρίου. Μέχρι το 1935 η αύξηση στις καταθέσεις στον Οργανισμό ήταν εντυπωσιακή οπότε και καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μερίδιο στα συνολικά αποταμιευτικά μεγέθη ενώ το 1938 η τράπεζα παρουσίασε το μεγαλύτερο ποσό καταθέσεων.

Ταυτόχρονα, εκείνη την δεκαετία, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο μπήκε δυνατά στον χώρο των δανειοδοτήσεων, επωφελούμενη την ορθολογική επένδυση των κεφαλαίων που είχε στην κατοχή του, μετατρέποντας τις καταθέσεις ταμιευτηρίου σε εργαλείο ανάπτυξης της ελληνικής κοινωνίας για την περίοδο εκείνη μιας και προσέφερε δανειοδότηση τόσο σε καταναλωτές αλλά και στο Δημόσιο.

3.3.3. Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η δανειοδότηση που προσέφερε

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, προσέφερε τις υπηρεσίες δανειοδότησης τόσο στο ευρύ κοινό αλλά και στην υποστήριξη μεγάλων και πολλών κρατικών έργων. Πιο συγκεκριμένα, όλα τα έργα του Ελληνικού Μεσοπολέμου δανειοδοτήθηκαν από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Η σημασία των δανειοδοτήσεων αυτών έγκειται στο γεγονός ότι το Ελληνικό κράτος είχε ανάγκη από έργα υποδομής και σε μία περίοδο που μόλις είχαν ξεκινήσει οι θεσμοί της Ελλάδας να λειτουργούν ομαλά. Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ξεκίνησε στην ουσία με την παροχή υπηρεσιών οι οποίες αφορούσαν την δανειοδότηση Νομικών Προσώπων Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.). Το επιτόκιο δανεισμού για τους συγκεκριμένους φορείς είχε οριστεί στο 9%, ποσοστό το οποίο διατηρήθηκε μέχρι το 1933.

Εκείνη τη χρονιά αποφασίστηκε η μείωση του επιτοκίου δανεισμού κατά 2 ποσοστιαίες μονάδες. Χαρακτηριστικό της οργάνωσης της δανειοδότησης ήταν ότι το 1% του επιτοκίου προοριζόταν για ένα ειδικό λογαριασμό ο οποίος στόχευε στην δημιουργία κεφαλαίου ασφαλείας.

Για να μπορέσει το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο να εξασφαλίσει την απαραίτητη ρευστότητα, τα δάνεια χορηγούνταν με βάση συγκεκριμένα κριτήρια, όπως για παράδειγμα, η ασφάλεια εξόφλησης του δανείου και ο κοινωφελής σκοπός για τον οποίο δανειζόταν τα κεφάλαια αυτά το Ν.Π.Δ.Δ..

Αποτέλεσμα των παραπάνω πολιτικών ήταν οι δανειοδοτήσεις του Οργανισμού να είναι στοχευόμενες και υψίστης σημασίας. Χαρακτηριστικά παραδείγματα είναι έργα ύδρευσης, όπως η τεχνητή λίμνη του Μαραθώνα, η οποία κατασκευάστηκε το 1931 και ήταν η βασική πηγή ύδρευσης της Αθήνας μέχρι το 1959 (οπότε και άρχισε να λειτουργεί σύνδεση παροχής από τη λίμνη Υλίκη). Για το συγκεκριμένο έργο το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο χορήγησε περισσότερα του ενός δάνεια στο Ελληνικό Δημόσιο, το συνολικό ύψος των οποίων άγγιξε τα 145 εκατομμύρια δραχμές (Μπουραζέλης & Μειδάνη, 2011).

Επίσης, μέσω του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου δανειοδοτήθηκαν έργα οδοποιίας. Πιο συγκεκριμένα, η τράπεζα δανειοδότησε το Ταμείο Εθνικής Οδοποιίας το οποίο ήταν επιφορτισμένο με την ασφαλτόστρωση των δρόμων της Ελληνικής Επικράτειας την περίοδο του Μεσοπολέμου. Τα δάνεια αυτά χορηγήθηκαν σχεδόν ταυτόχρονα με τα δάνεια για την λίμνη του Μαραθώνα και η αξία τους έφτασε τα 200 εκατομμύρια δραχμές συνολικά. Σημαντικές ήταν επίσης οι δανειοδοτήσεις στον Οργανισμό Λιμένος Πειραιώς (ΟΛΠ), σε λιμενικές επιτροπές, σε ταμεία αλλά και σε Οργανισμούς Τοπικής Αυτοδιοίκησης (ΟΤΑ) για ολοκλήρωση υδραυλικών έργων και έργων οδοποιίας. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι τα έσοδα από τους τόκους των δανείων αντιπροσώπευαν το 20% των συνολικών εσόδων του οργανισμού.

Συνεχίζοντας τον κοινωφελή χαρακτήρα των δανειοδοτήσεων του, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο δανειοδότησε το Ίδρυμα Κοινωνικών Ασφαλίσεων (ΙΚΑ), την Δημόσια Επιχείρηση Ηλεκτρισμού (ΔΕΗ), την Ολυμπιακή Αεροπορία, τον Οργανισμό Αστικών Συγκοινωνιών (ΟΑΣ) και τον Οργανισμό Τηλεπικοινωνιών Ελλάδος (ΟΤΕ). Κοντά στα παραπάνω, προστίθενται και δανειοδοτήσεις σε ομάδες του πληθυσμού με μεγάλα κοινωνικά προβλήματα, όπως οι σεισμοπαθείς και πιο συγκεκριμένα στον Αυτόνομο Οργανισμό Σεισμοπαθών Κορινθίας.

Αξίζει επίσης να σημειωθεί ότι στις προσφερόμενες υπηρεσίες του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου προστέθηκαν και η προεξόφληση συντάξεων πολιτικών υπαλλήλων, αναπήρων και θυμάτων του πολέμου (1933), ενώ το 1934 ξεκίνησε η παροχή ενυπόθηκων δανείων σε δημόσιους υπαλλήλους για απόκτηση κατοικίας.

3.3.4. Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Το 1939 το τοπίο στην αποταμίευση αλλάζει εξαιρετικά απότομα. Ο επερχόμενος πόλεμος με την Ιταλία και την Γερμανία κάνει τους πολίτες περισσότερο διστακτικούς με αποτέλεσμα η αποταμιευτική κίνηση να παρουσιάσει τεράστια μείωση σε σύντομο χρονικό διάστημα. Μάλιστα, κατά τη διάρκεια του πολέμου του 1940, το Ελληνικό κράτος είχε αποφασίσει να απαγορεύσει τις αναλήψεις. Η συμμετοχή της Ελλάδας στον Β Παγκόσμιο Πόλεμο είχε ήδη όμως προκαλέσει μαζική απόσυρση χρημάτων από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Πολύ σύντομα όμως, περίπου στα μέσα Νοεμβρίου του ίδιου έτους, η απόκρουση της ιταλικής εισβολής και η νικηφόρα πορεία των ελληνικών στρατευμάτων στα εδάφη της Αλβανίας οδήγησαν στην αντιστροφή του αποταμιευτικού κλίματος. Σε αυτή την αντιστροφή, σημαντικό ρόλο έπαιξε και η ίδρυση νέων υποκαταστημάτων στην Κορυτσά και στο Αργυρόκαστρο (1941).

Το 1941, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο παρουσίασε αύξηση εργασιών αλλά διήρκησε μέχρι τον Μάρτιο του ίδιου έτους. Ένα μήνα αργότερα, τα γερμανικά στρατεύματα εισέβαλλαν στην χώρα μας, γεγονός που προκάλεσε πανικό σε ολόκληρη την κοινωνία. Οι αναλήψεις χρημάτων από όλα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ήταν μαζικές, οι οποίες μάλιστα έφτασαν να είναι υπερδιπλάσιες των καταθέσεων. Το συνολικό πιστωτικό υπόλοιπο και το συνολικό ποσό των τοποθετήσεων του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου υπολογιζόταν τότε στα 3,7 και 3,5 δισεκατομμύρια δραχμές αντίστοιχα. Το μεγαλύτερο μέρος των τοποθετήσεων αυτών, συνολικά 2,3 δισεκατομμύρια δραχμές, αφορούσε δανειοδοτήσεις προς το Ελληνικό Δημόσιο και διάφορα Ν.Π.Δ.Δ.. Επιπροσθέτως, 460 εκατομμύρια δραχμές είχαν διατεθεί με την μορφή δανείων σε δημόσιους υπαλλήλους και μικροϊδιοκτήτες επιχειρήσεων, ενώ ένα ποσό που υπολογίστηκε στα 50 εκατομμύρια δραχμές ήταν τοποθετημένα σε χρεόγραφα του Ελληνικού Δημοσίου.

Η κατοχή της Ελλάδας από τις δυνάμεις του Άξονα (1941 – 1944) είχαν σοβαρές και μακροχρόνιες επιπτώσεις στην ελληνική κοινωνία και σαφώς την οικονομία. Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, το οποίο ήταν ένας από τους βασικούς οικονομικούς θεσμούς της χώρας και φορέας ανάπτυξης για ολόκληρη την επικράτεια επηρεάστηκε δραματικά επίσης (Μπουραζέλης & Μειδάνη, 2011).

Εκείνη την περίοδο, οι καταθέτες ήταν από τους μεγαλύτερους χαμένους λόγω της νομισματικής αποδιοργάνωσης και του υπερπληθωρισμού της κατοχικής περιόδου, μιας και είδαν τις καταθέσεις τους να εξανεμίζονται με ταχύτατους ρυθμούς.

Πολλές από τις δραστηριότητες του οργανισμού είχαν σταματήσει να λειτουργούν ή υπολειπορούσαν από τον Οκτώβριο του 1940, όπως οι αγροτικοί διανομείς. Επίσης,

σταμάτησε να λειτουργεί η καινοτόμος για την εποχή υπηρεσία προς υπαλλήλους επιχειρήσεων που απασχολούσαν περισσότερους από 500 υπαλλήλους. Σε πολλές επιχειρήσεις (όπως στην Εταιρία Χημικών Προϊόντων και Λιπασμάτων) οι εργαζόμενοι μπορούσαν να εξυπηρετηθούν από το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και εντός της επιχείρησης, αλλά λόγω του πολέμου η υπηρεσία αυτή σταμάτησε να προσφέρεται.

Παρόλα αυτά, η δανειοδότηση και παροχή ρευστότητας προς τα Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου συνεχίστηκε αδιάκοπα αλλά σε επίπεδα που δεν επηρέαζαν την ρευστότητα του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Η δανειοδότηση αυτή γινόταν κυρίως για δάνεια που είχαν συναφθεί κατά την προπολεμική περίοδο. Παρά το δυσμενές κλίμα, προωθήθηκε η θεσμοθέτηση δύο ακόμα υπηρεσιών που εξομοίωναν ακόμη περισσότερο το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο με τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας. Το 1941, θεσμοθετήθηκε η Υπηρεσία Ανοικτών Λογαριασμών και Επιταγών, με στόχο την περιστολή της νομισματικής κυκλοφορίας. Το 1942, θεσμοθετήθηκε και η Υπηρεσία Εντόκων Γραμματίων, η οποία στόχευε στην συνομολόγηση δανείου από τη μεριά του ελληνικού κράτους.

Μετά την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων κατοχής, τον Οκτώβριο του 1944, η ελληνική κυβέρνηση και η Τράπεζα της Ελλάδος κλήθηκαν να επιλύσουν άμεσα το ζήτημα του πληθωρισμού (όπως αναφέραμε παραπάνω ο υπερπληθωρισμός είχε πλήξει ολόκληρο τον ελληνικό πληθυσμό και τις καταθέσεις αυτών) ο οποίος συνέχιζε να καλπάζει. Μέσα στο διάστημα ενός μηνός (Οκτώβριος – Νοέμβριος), η κυκλοφορία νομίσματος ήταν 700 φορές μεγαλύτερη. Για τον λόγο αυτό, το ελληνικό κράτος αποφάσισε να εισάγει νέα δραχμή με τον νόμο «Περί Νομισματικής Διαρρυθμίσεως». Η αξία της νέας δραχμής ορίστηκε στα 50 δισεκατομμύρια παλιάς και επιπροσθέτως διεγράφησαν χρέη, καταθέσεις και ομολογίες. Ο νόμος αυτός μπορεί να αποσκοπούσε στην μείωση της νομισματικής κυκλοφορίας και στην συγκράτηση του πληθωρισμού αλλά έπληξε καίρια το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και τους καταθέτες του. Το πληθωριστικά διογκωμένο πιστωτικό υπόλοιπο του ιδρύματος υπολογιζόταν στα 960 τρισεκατομμύρια δραχμές, ενώ με την εφαρμογή του συγκεκριμένου νόμου, μετατράπηκε σε 19 χιλιάδες νέες δραχμές. Με την διαγραφή των καταθέσεων και των χρεών προς το ίδρυμα, και χωρίς να παρέχεται στον οργανισμό η δυνατότητα να τα διεκδικήσει, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο βρέθηκε το 1944 σε εξαιρετικά δυσχερή θέση, αδυνατώντας να καλύψει τα λειτουργικά του έξοδα, πόσο μάλλον να ασκήσει μια πολιτική τοποθετήσεων και επενδύσεων, που θα του επέτρεπε να συγκεντρώσει ξανά την πελατεία του και να ατενίζει με αισιοδοξία το μέλλον.

3.3.5. Τα πέτρινα χρόνια της αποταμίευσης και η αντιστροφή του αποταμιευτικού κλίματος

Από το 1944 έως το 1954 το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, όπως και ολόκληρο το τραπεζικό σύστημα της Ελλάδας, γνώρισε την περίοδο που ονομάζεται «Τα πέτρινα χρόνια της αποταμίευσης». Η μείωση της αποταμιευτικής κίνησης είχε σημαντικό αντίκτυπο στην λειτουργία των τραπεζών και φυσικά στην δανειοδότηση μιας και οι καταθέσεις ήταν η βασική πηγή χρήματος το οποίο χρησιμοποιούνταν για την δανειοδότηση επιχειρήσεων, οργανισμών αλλά και πολιτών. Η αντιπληθωριστική πολιτική από τις αρχές του 1952 και η νομισματική μεταρρύθμιση τον Απρίλιο του 1953, με την εισαγωγή νέας δραχμής σε κυκλοφορία από τις 1/5/1955, συνέβαλαν στην συγκράτηση του πληθωρισμού και την αποκατάσταση της εμπιστοσύνης του κοινού προς το εθνικό νόμισμα (Μπουραζέλης & Μειδάνη, 2011).

Μάλιστα, την πενταετία 1950 – 1955 οι καταθέσεις ταμιευτηρίου των εμπορικών τραπεζών αυξήθηκαν από 51 σε 380 εκατομμύρια δραχμές. Το 1955 οι καταθέσεις στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είχαν φτάσει τα 60 εκατομμύρια από τα 19 εκατομμύρια του 1950. Η αύξηση των καταθέσεων στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο δεν ήταν σημαντική αλλά σηματοδοτούσε τις απαρχές της εξόδου του χρηματοπιστωτικού τομέα και της Ελλάδας από την κρίση.

Μία σειρά μέτρων την περίοδο 1954 – 1956 συνέβαλαν στην αντιστροφή της έως τότε αρνητικής, για το ίδρυμα, τάσης. Η αρχή έγινε το 1954 με το νομοθετικό διάταγμα 3049 περί ρυθμίσεως των προκατοχικών καταθέσεων, διάταγμα που αφορούσε αποκλειστικά το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Στον νόμο αυτό περιλαμβάνονται οι μέχρι την 27^η Απριλίου 1941 καταθέτες, εξαιρούνταν ωστόσο οι καταθέσεις σχολικών επιτροπών, νομικών προσώπων και οι καταθέσεις με πιστωτικό υπόλοιπο κάτω από 1000 δραχμές. Το παραπάνω νομοθετικό διάταγμα, αν και αφορούσε μόνο 142 χιλιάδες λογαριασμούς, αποκλείοντας πάνω από 400.000 καταθέτες, κάλυπτε το 94% του συνολικού ποσού προς απόδοση καταθέσεων. Το συνολικό ποσό επιβάρυνσης για το ίδρυμα πλησίαζε τα 140 εκατομμύρια δραχμές θα κατανεμόταν σταδιακά σε διάστημα τετραετίας.

Το νομοθετικό διάταγμα του 1954 διαδραμάτισε εξαιρετικά σημαντικό και καθοριστικό ρόλο στο να επανέλθει βαθμιαία η εμπιστοσύνη του κοινού προς το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, απαιτούνταν όμως πρόσθετα μέτρα για την προσέλκυση νέων καταθετών και την ισχυροποίηση της θέσης του ιδρύματος στον χώρο των πιστωτικών οργανισμών της τραπεζικής αγοράς γενικότερα.

3.3.6. Η ταχεία ανάκαμψη του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και η απώλεια προσανατολισμού

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είχε μπει πλέον σε τροχιά ανάκαμψης, και αυτό χάρις σε συγκεκριμένες προτάσεις που είχαν γίνει από την Τράπεζα της Ελλάδος. Πιο συγκεκριμένα, το 1956 αποφασίστηκε η αύξηση του επιτοκίου στο 10%, η οποία αφορούσε όχι μόνο το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο αλλά όλες τις εμπορικές τράπεζες. Επίσης αποφασίστηκε η απελευθέρωση της διαχείρισης των αποθεματικών του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου σε πιο επικερδής τοποθετήσεις (και όχι αποκλειστικά στην Τράπεζα της Ελλάδος), η επαναλειτούργα της παροχής στεγαστικών δανείων, η διεύρυνση της ακτίνας δράσης του ενεχυροδανειστηρίου, με αύξηση των δανειοδοτήσεων και παράλληλη ίδρυση νέων παραρτημάτων, η πληρωμή των πολιτικών και στρατιωτικών συντάξεων, αλλά και το άνοιγμα σε νέους τομείς δραστηριοτήτων, όπως οι προθεσμιακές καταθέσεις στις εμπορικές τράπεζες, τα μακροπρόθεσμα δάνεια προς την Αγροτική Τράπεζα και οι επενδύσεις σε ομολογιακά δάνεια. Αυτές οι πρωτοβουλίες έκαναν τους καταθέτες να ξαναεμπιστευτούν το τραπεζικό σύστημα και αξίζει να σημειωθεί ότι από το 1956 και μετά ξεκινάει η λεγόμενη «Χρυσή Εποχή της αποταμίευσης» στην Ελλάδα.

Τα πρώτα θετικά αποτελέσματα από την εφαρμογή των παραπάνω προτάσεων εκδηλώθηκαν άμεσα και ήταν εντυπωσιακά. Στον απολογισμό του 1956 το πιστωτικό υπόλοιπο των καταθέσεων του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου είχε διπλασιαστεί σε σχέση με το προηγούμενο έτος, ενώ ταυτόχρονα είχε σημειωθεί μεγάλη προσέλευση νέων καταθετών. Το 1955 το πιστωτικό υπόλοιπο έφτανε τα 160 εκατομμύρια δραχμές, για να υπερβεί τα 330 εκατομμύρια δραχμές το 1956. Αυτή η εντυπωσιακή πορεία συνεχίστηκε και τα επόμενα χρόνια. Το 1957 το πιστωτικό υπόλοιπο έφτασε τα 800 εκατομμύρια δραχμές, και ένα χρόνο αργότερα είχε φτάσει τα 1,2 δισεκατομμύρια δραχμές.

Τη διετία 1958 – 1960 το συνολικό ποσό καταθέσεων ταμιευτηρίου των εμπορικών τραπεζών και των ειδικών πιστωτικών οργανισμών είχε αυξηθεί κατά 75%, φτάνοντας τα 18 δισεκατομμύρια δραχμές. Ανάμεσα στο 1957 και 1960, ο μέσος όρος καταθέσεων ταμιευτηρίου ανά κάτοικο στην Ελλάδα είχε σχεδόν διπλασιαστεί. 513 δραχμές το 1957, 1088 το 1959 και 1285 το 1960. Ταυτόχρονα, η ελληνική οικονομία είχε μπει σε τροχιά ανάπτυξης, η οποία διήρκησε μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970.

Στο ίδιο χρονικό διάστημα (1956 – 1973), ο όγκος των ιδιωτικών καταθέσεων αυξήθηκε κατά 41 φορές, σε τρέχουσες τιμές. Το 1962 οι ιδιωτικές καταθέσεις φυσικών και νομικών προσώπων αυξήθηκαν κατά 62,5% σε σχέση με το προηγούμενο έτος, με την συμβολή των φυσικών προσώπων στην αύξηση αυτή να αγγίζει το 97%. Οι ιδιωτικές καταθέσεις ταμιευτηρίου εμφάνιζαν αύξηση 52,9% και οι καταθέσεις προθεσμίας 41,1%. Το 1961 το συνολικό ποσό καταθέσεων στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είχε αγγίξει τα 3 δισεκατομμύρια δραχμές, και ένα χρόνο μετά είχε υπερβεί τα 5 δισεκατομμύρια. Η αύξηση αυτή συνοδευόταν από μία επίσης εντυπωσιακή αύξηση του αριθμού έκδοσης νέων

βιβλιαρίων. Τη διετία 1961 – 1962 ο αριθμός νέων βιβλιαρίων είχε αυξηθεί κατά 21%, και ο συνολικός αριθμός βιβλιαρίων σε κυκλοφορία ήταν πάνω από 538 χιλιάδες. Με βάση τον πληθυσμό της χώρας τότε, που υπολογιζόταν στα 8,4 εκατομμύρια κατοίκους, η αναλογία καταθετών του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου ανά 100 κατοίκους ήταν 6,4 (Μπουραζέλης & Μειδάνη, 2011).

Από την αρχή της λειτουργίας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, βασικοί τροφοδότες αποταμιεύσεων ήταν οι μισθωτοί, νοικοκυρές, και απασχολούμενοι στον πρωτογενή τομέα. Πιο συγκεκριμένα, την πενταετία 1956 – 1960 η κατηγορία των μισθωτών συγκέντρωνε το 27,6% των καταθετών στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, το 22,1% δήλωνε ως επάγγελμα οικιακά και το 18,4% ήταν μαθητές και σπουδαστές. Οι ελεύθεροι επαγγελματίες αποτελούσαν το 6,8%, οι γεωργοί και κτηνοτρόφοι το 5,9%, οι μικροβιοτέχνες και τεχνίτες το 5,3%, και οι εργάτες το 3,6%. Τέλος, η κατηγορία των ανεπάγγελτων συγκέντρωνε το 4,7% των καταθέσεων στον οργανισμό.

Στις αρχές της δεκαετίας του 1960 ο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είχε αυξήσει τα κεφάλαια προς επένδυση. Στα κεφάλαια αυτά συμπεριλαμβάνονται δανειοδοτήσεις προς νομικά πρόσωπα και κυρίως Νομαρχιακά Ταμεία, οι χορηγήσεις οικοδομικών δανείων, καθώς και τα δάνεια προς την Αγροτική Τράπεζα, ενώ παράλληλα τοποθετούνταν κεφάλαια σε ομόλογα και έντοκα γραμμάτια του Ελληνικού Δημοσίου. Ο απολογισμός του 1962 εμφάνιζε καθαρά κέρδη της τάξης των 31 εκατομμυρίων δραχμών και αποθεματικά πάνω από 65 εκατομμύρια.

Από το 1961 έως το 1966 ο αριθμός των καταθετών του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου υπερδιπλασιάστηκε από 447 χιλιάδες το 1961 σε 986 χιλιάδες το 1966. Οι καταθέσεις το ίδιο χρονικό διάστημα αυξήθηκαν από 3 δισεκατομμύρια δραχμές το 1961 στα 10 δισεκατομμύρια το 1966. Τα νούμερα αυτά είχαν σαν αποτέλεσμα το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο να αυξήσει το ποσοστό συμμετοχής του στο συνολικό ποσό των καταθέσεων ταμιευτηρίου της χώρας, το οποίο έφτασε το 31%. Στα τέλη του 1966, βασικό μέλημα της διοίκησης του οργανισμού ήταν να διατηρηθεί αυτή η κεκτημένη ταχύτητα ανάπτυξης του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Το 1970 μάλιστα, το ύψος των καταθέσεων στο ίδρυμα έφτασε τα 21 δισεκατομμύρια δραχμές, ενώ ο αριθμός των καταθετών έφτανε το 1,5 εκατομμύρια πελάτες.

Η αύξηση αυτή της πελατείας και των κεφαλαίων που είχε στην κατοχή του το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έκαναν πιο επιτακτική την αίτηση της αυτονομίας και του θεσμικού μετασχηματισμού του οργανισμού. Σκοπός ήταν όχι μόνο το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο να μπορέσει να συνεχίσει να αναπτύσσεται αλλά ταυτόχρονα να είναι και πιο ανταγωνιστικό μιας και ο θεσμικός μετασχηματισμός του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου θα του έδινε το πλεονέκτημα να παρέχει περισσότερες υπηρεσίες (άρα να αυξήσει το πελατολόγιο

του) και ταυτόχρονα να είναι περισσότερο ανταγωνιστικό προς τις εμπορικές τράπεζες της Ελλάδας.

Ένα βήμα προς την κατεύθυνση αυτή έγινε το 1960 με το διάταγμα 872, σύμφωνα με το οποίο το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο αποτελούσε δημόσια υπηρεσία σε οικονομική αποκέντρωση. Με άλλα λόγια, το διάταγμα αυτό κατοχύρωνε την οργανωτική ανεξαρτησία του οργανισμού από την Ταχυδρομική Υπηρεσία της χώρας. Το βασικό στοιχείο όμως είναι ότι παρέμεινε δημόσια υπηρεσία ενταγμένη στο Υπουργείο Συγκοινωνιών, ενώ λειτουργούσε ταυτόχρονα ως πιστωτικό ίδρυμα, που διέπεται από τους κανόνες της τραπεζικής αγοράς. Αυτή η ιδιόμορφη δομή και λειτουργία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου παρέμεινε ως είχε μέχρι τις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

Το 1964 μάλιστα, με τον Νόμο 4464, θεσμοθετήθηκε η δημιουργία ανεξάρτητων, από τα Ελληνικά Ταχυδρομεία, καταστημάτων. Με τον νόμο αυτό, σε κάθε ταχυδρομικό γραφείο στο οποίο οι πράξεις ταμιευτηρίου κυμαίνονταν πάνω από τις 7,5 χιλιάδες δραχμές ετησίως, μπορούσε να δημιουργηθεί ένα υποκατάστημα Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου.

3.3.7. 1970 – 1980: Η στασιμότητα της Ελληνικής οικονομίας και ο ρόλος του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Η δεκαετία του 1970 σημαδεύτηκε από τις δύο πετρελαϊκές κρίσεις, οι αρνητικές επιπτώσεις των οποίων έφτασαν και στην Ελλάδα. Η περίοδος εκείνη σημαδεύτηκε επίσης από την πτώση της δικτατορίας και από την αλλαγή πλεύσης στην οικονομική πολιτική. Τα κατώτατα ημερομίσθια αυξήθηκαν καθώς και οι μέσες αποδοχές στο σύνολο της οικονομίας. Εκείνη την περίοδο, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο λειτουργούσε 67 ανεξάρτητα από τα Ελληνικά Ταχυδρομεία καταστήματα σε ολόκληρη την χώρα, δείγμα της εμπιστοσύνης που υπήρχε στον θεσμό του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου εκείνη την εποχή.

Από το 1974 όμως μέχρι το 1980, ξεκίνησε μία περίοδος στασιμότητας για την ελληνική οικονομία. Οι επενδύσεις μειώθηκαν ενώ παρατηρήθηκε κατακόρυφη αύξηση των ζημιολόγων επιχειρήσεων. Παράλληλα, οι εμπορικές τράπεζες ήταν υποχρεωμένες να δεσμεύουν το 46% των κεφαλαίων τους για την δανειοδότηση του ευρύτερου δημόσιου τομέα.

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, με την ρευστότητα που είχε αποκτήσει από τον αυξανόμενο αριθμό καταθετών, προσέφερε μέσω τοποθετήσεων του σε έντοκα γραμμάτια και ομόλογα Δημοσίου, ρευστότητα για τις ταμειακές ανάγκες δημοσίων οργανισμών και του ευρύτερου δημόσιου τομέα. Παρά το αρνητικό κλίμα όμως, κατάφερε να παρουσιάζει ταχύτατους ρυθμούς ανάπτυξης. Το 1978 μάλιστα, είχε καταφέρει να αυξήσει περισσότερο την πελατεία του, πλησιάζοντας τα 3,3 εκατομμύρια καταθέτες.

Από το 1978 και μετά όμως, ο ρυθμός ανάπτυξης του οργανισμού άρχισε να φθίνει. Ο αριθμός των καταθετών συνέχισε να αυξάνεται αλλά με πιο αργούς ρυθμούς, στοιχείο που έδειχνε ότι έπρεπε να υπάρξει αλλαγή στην οργάνωση και λειτουργία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου (Μπουραζέλης & Μειδάνη, 2011).

3.3.8. 1980 – 2000: Οι αλλαγές στο τραπεζικό σύστημα και η στασιμότητα του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Από πριν το 1980 το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο άρχισε να παρουσιάζει μειούμενο ρυθμό αύξησης των καταθετών και του ύψους των καταθέσεων. Χαρακτηριστικό είναι ότι ο αριθμός των καταθετών αυξήθηκε από 3,2 εκατομμύρια (1978) σε 3,8 εκατομμύρια (1984), ενώ το ποσοστό συμμετοχής του οργανισμού στο εθνικό σύνολο των καταθέσεων ταμιευτηρίου μειώθηκε από το 27,4% (1975) στο 20% περίπου (1986).

Στα μέσα της δεκαετίας του 1980, το χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδας ξεκίνησε να γίνεται πιο ορθολογικό. Η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη (1985), για να προετοιμάσει το έδαφος για την οικονομική και νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης, έθεσε μία σειρά μέτρων με κύριο στόχο την απελευθέρωση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και τη κίνησης κεφαλαίων. Το 1986, το ελληνικό κράτος δημοσιοποίησε μία έκθεση στην οποία το υφιστάμενο χρηματοπιστωτικό σύστημα χαρακτηριζόταν από:

- Ανελαστικότητα στην άσκηση νομισματικής πολιτικής,
- Περιορισμένη ευελιξία των τραπεζών,
- Πιστωτικές διαρροές, και
- Διοικητικό καθορισμό των επιτοκίων.

Από το 1987, οι εμπορικές τράπεζες της χώρας άρχισαν να απελευθερώνονται και να προσαρμόζονται με ταχύτατους ρυθμούς στις ευρωπαϊκές και διεθνείς εξελίξεις. Αντιθέτως, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο παρέμεινε στάσιμο, υπό κρατικό έλεγχο και χωρίς ευελιξία.

Από το 1989, το Διοικητικό Συμβούλιο του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου αποφάσισε να ορίσει ειδική επιτροπή η οποία θα εξέταζε την οργανωτική δομή του οργανισμού και θα πρότεινε συγκεκριμένες αλλαγές. Η πρόταση της επιτροπής αυτής ήταν να αλλάξει μορφή το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο από Ν.Π.Δ.Δ. σε Ν.Π.Ι.Δ. (Νομικό Πρόσωπο Ιδιωτικού Δικαίου) ώστε να μπορέσει να αποκτήσει την διοικητική αυτοτέλεια, ανεξαρτησία και ευελιξία και να μπορέσει να ανταγωνιστεί τις εμπορικές τράπεζες της χώρας, οι οποίες αναπτύσσονταν ταχύτατα.

Το 1995, ορίστηκε νέα επιτροπή για το ίδιο ζήτημα. Το πόρισμα της ήταν παραπλήσιο. Η συγκεκριμένη επιτροπή πρότεινε την μετατροπή του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου σε ανώνυμη τραπεζική εταιρία και την υπαγωγή του οργανισμού στον Ν.

2076/1992 που αφορούσε την εναρμόνιση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι προτάσεις αυτές δεν υιοθετήθηκαν ποτέ ακόμα και κατά τη διάρκεια της ανάκαμψης της ελληνικής οικονομίας μετά το 1990, και παρά το γεγονός ότι οι εμπορικές τράπεζες συνέχισαν να αναπτύσσονται και να ανεξαρτητοποιούνται από το ελληνικό κράτος (Μπουραζέλης & Μειδάνη, 2011).

3.3.9. 2002 – Σήμερα: Η αλλαγή στην δομή του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και η πώλησή του

Το 2002 Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο αλλάζει σελίδα. Πιο συγκεκριμένα, αποφασίζεται να αλλάξει η εταιρική του μορφή σε Ανώνυμη Εταιρία με τον νόμο 3082/2002. Οι εξελίξεις συνεχίζονται και στην στεγαστική πίστη. Το 2003, ο οργανισμός αποφασίζει να διευρύνει την πελατειακή του βάση στην δανειοδότηση μιας και μέχρι τότε το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ενέκρινε στεγαστικά δάνεια μόνο στους δημόσιους υπαλλήλους. Το 2004 το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο παίρνει περισσότερο την μορφή τράπεζας όσον αφορά τις προσφερόμενες υπηρεσίες μιας και επεκτείνεται στην λιανική τραπεζική.

Το 2006 χορηγήθηκε στον οργανισμό άδεια λειτουργίας πιστωτικού ιδρύματος, την οποία δεν είχε από την ίδρυσή της μέχρι εκείνη τη χρονιά, μιας και λειτουργούσε ως δημόσια υπηρεσία. Μάλιστα, υπαγόταν στο Υπουργείο Μεταφορών και Επικοινωνιών. Την ίδια χρονιά εισήχθη στο Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών (ΧΑΑ) στο πλαίσιο του κρατικού προγράμματος ιδιωτικοποιήσεων ενώ τίθεται στην εποπτεία της Τράπεζας της Ελλάδος.

Το 2008, η αναδιοργάνωση της τράπεζας συνεχίζεται. Προωθείται η ταχεία αναδιάρθρωση και θωράκιση του χαρτοφυλακίου της τράπεζας, το δίκτυο τραπεζών αναβαθμίζεται, προωθήθηκε επίσης ο εξορθολογισμός του ανθρώπινου δυναμικού αλλά και νέα οργανωτική δομή. Αποφασίστηκε επίσης αύξηση μετοχικού κεφαλαίου και πραγματοποιήθηκε και η επέκταση της στρατηγικής συνεργασίας με τα Ελληνικά Ταχυδρομεία (ΕΛΤΑ).

Σε συνδυασμό με την εξάπλωση της τράπεζας και την δημιουργία νέων καινοτόμων προϊόντων, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο αναδείχτηκε το 1^ο πανελλαδικά και 3^ο πανευρωπαϊκά χρηματοπιστωτικό ίδρυμα σε κεφαλαιακή επάρκεια. Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ξεκίνησε να είναι μία από τις λεγόμενες συστημικές τράπεζες (οι υπόλοιπες ήταν η Αγροτική Τράπεζα, η Alpha Bank, η Εθνική Τράπεζα, η EFG Eurobank και η Τράπεζα Πειραιώς).

Οι αρνητικές συγκυρίες όμως ανάγκασαν το Ελληνικό Κράτος να προχωρήσει στην δημοσιονομική εξυγίανση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Πιο συγκεκριμένα, η Τράπεζα

διασπάστηκε από το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας σε «καλή» και «κακή» τράπεζα στις 19 Ιανουαρίου 2013. Το «καλό» κομμάτι εξακολουθεί να λειτουργεί με την ονομασία «Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο» το οποίο είχε ως μοναδικό μέτοχο το Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας και στο οποίο μεταφέρθηκαν το σύνολο των καταθέσεων (ιδιωτών, τραπεζών και δημοσίου) και το υγιές κομμάτι του ενεργητικού (χαρτοφυλάκιο δανείων και τίτλων) της παλιάς τράπεζας. Το Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ήταν ένα μεταβατικό πιστωτικό ίδρυμα το οποίο όμως έλαβε άδεια λειτουργίας από την Τράπεζα της Ελλάδας μιας και η κεφαλαιακή του επάρκεια ήταν πολύ υψηλότερη από την απαιτούμενη ενώ έχει πρόσβαση στην ρευστότητα του Ευρωσυστήματος..

Όσον αφορά την παλιά τράπεζα, η άδεια της ανακλήθηκε από την Τράπεζα της Ελλάδας και τέθηκε υπό καθεστώς ειδικής εκκαθάρισης. Από το προϊόν της εκκαθάρισης ικανοποιήθηκαν απαιτήσεις τρίτων κατά τη σειρά προτεραιότητας που ορίζει ο νόμος.

Στις 17 Ιουλίου 2013 αποφασίστηκε η πώληση και η ενσωμάτωση του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου στην Eurobank. Πρόθεση της Eurobank η οποία την ίδια μέρα αποφάσισε και για την απόκτηση της Νέας Proton Bank, είναι να προβεί στην λειτουργική ενοποίηση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου με την Eurobank με κοινές υπολογιστικές εφαρμογές, αλλά και την ταυτόχρονα διατήρηση της αυτονομίας του δικτύου του Νέου Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου και των σημείων εξυπηρέτησης στα κατά τόπους ταχυδρομεία. Επίσης αποφασίστηκε το Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο να συνεχίσει να έχει την εμπορική επωνυμία που απέκτησε ως μεταβατικό χρηματοπιστωτικό ίδρυμα και την εταιρική του ταυτότητα (Πηγή: Wikipedia).

3.4. Συμπεράσματα τρίτου κεφαλαίου

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ξεκίνησε την πορεία του ως οργανισμός ο οποίος είχε στόχο να παρέχει ασφάλεια στις καταθέσεις των απλών πολιτών (μικρά και μεσαία εισοδήματα) ενώ εξυπηρετούσε πολίτες στο μεγαλύτερο κομμάτι της επικράτειας. Τα πρώτα δάνεια που έδωσε προς το Ελληνικό Δημόσιο ήταν για έργα υποδομής και ανάπτυξης, που προσέφεραν εργασία και εισόδημα σε πολλές κοινωνικές ομάδες. Αναμφίβολα, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, τα πρώτα χρόνια λειτουργίας του, χαρακτηρίζεται ως φορέας ανάπτυξης για την κοινωνία, σε περιόδους που το χρειαζόταν.

Ο οργανισμός παρείχε ασφάλεια στις καταθέσεις του κοινού και κατάφερε να είναι ανταγωνιστικό για το μεγαλύτερο κομμάτι της ιστορίας του. Αλλά οι αλλαγές στις νέες απαιτήσεις των ευρωπαϊκών εξελίξεων άργησαν πάρα πολύ με αποτέλεσμα το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο να χάσει σε ανταγωνιστικότητα αλλά ποτέ σε ζητήματα εμπιστοσύνης του κοινού. Ο οργανισμός παρέμεινε όμως ο βασικός χρηματοδότης του Δημοσίου παρά τις αλλαγές στο χρηματοπιστωτικό περιβάλλον.

Η νέα δομή του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου μετά το 2002 προσέφερε στο ίδρυμα την ταχύτατη ανάκαμψη που χρειαζόταν ώστε να ξανακερδίσει τους καταθέτες που έχασε και να γίνει πάλι βασικός χρηματοδότης όχι μόνο του Ελληνικού Δημοσίου αλλά και της ελληνικής κοινωνίας.

Οι αρνητικές συγκυρίες όμως δεν επέτρεψαν στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο να αναπτυχθεί αλλά αντιθέτως, αναγκάστηκε να αναστείλει την λειτουργία του και να ξεκινήσει να επαναλειτουργεί ως Νέο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, ένα μεταβατικό ίδρυμα που είχε στόχο να λειτουργεί μέχρι να απορροφηθεί από μία άλλη τράπεζα της Ελλάδας ή του εξωτερικού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΑΧΥΧΡΟΜΙΚΟΥ ΤΑΜΙΕΥΤΗΡΙΟΥ

4.1. Εισαγωγή

Στο κεφάλαιο αυτό θα παρουσιάσουμε την ανάλυση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου όσον αφορά τα στατιστικά στοιχεία που είναι διαθέσιμα από εξειδικευμένες πηγές του Διαδικτύου με σκοπό να αποσαφηνίσουμε πως το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο μετατράπηκε από μία υγιής τράπεζα σε υπό εκκαθάριση χρηματοπιστωτικό οργανισμό.

Αρχικά θα αναλύσουμε τα αποτελέσματα των Stress Tests στα οποία υποβλήθηκαν όλες οι συστημικές τράπεζες της Ελλάδας. Κατόπιν, θα προχωρήσουμε στην ανάλυση της πορείας της μετοχής, η οποία αντικατοπτρίζει τις δυσμενείς εξελίξεις στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Στη συνέχεια θα προχωρήσουμε στην θεμελιώδη ανάλυση του χρηματοπιστωτικού οργανισμού με βάση στοιχεία που έχουμε αντλήσει από το διαδίκτυο.

Το δεδομένο είναι ότι η παρακάτω ανάλυση θα ρίξει φως στην πορεία της τράπεζας τα τελευταία χρόνια μιας και η ανάλυση αυτή χρησιμοποιείται ευρέως για την επεξήγηση της πορείας ενός οργανισμού.

4.2. Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και τα Stress Tests

Όπως αναφέρθηκε παραπάνω, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο δεν συγκαταλεγόταν πάντα στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της Ελλάδας. Αντιθέτως, ξεκίνησε να δραστηριοποιείται ως δημόσια υπηρεσία και από το 2002 και έπειτα του δόθηκε άδεια λειτουργίας ως τραπεζικού οργανισμού. Η αλλαγή αυτή όμως επέφερε όχι μόνο θετικά στοιχεία (αναβάθμιση των υπηρεσιών και επέκταση των προσφερόμενων υπηρεσιών) αλλά και σημαντικές υποχρεώσεις. Μία από αυτές είναι τα Stress Tests.

Πριν αναλύσουμε τα αποτελέσματα των Stress Tests που διενεργήθηκαν στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και όχι μόνο, είναι σκόπιμο να αναφέρουμε τι είναι τα Stress Tests και γιατί είναι τόσο σημαντικά.

4.2.1. Ορισμός των Stress Tests και η σημασία τους

Τα τραπεζικά τεστ αντοχής (stress tests) είναι ουσιαστικά προσομοιώσεις μελλοντικών οικονομικών γεγονότων, που μοντελοποιούν αντίζοα οικονομικά σενάρια (worst-case scenarios), σχεδιασμένα για να αξιολογήσουν αν μια τράπεζα ή ένα χρηματοπιστωτικό ίδρυμα έχει επαρκή κεφάλαια για να αντέξει τις επιπτώσεις δυνητικών αρνητικών εξελίξεων στην οικονομία.

Τα τραπεζικά stress test διεξάγονται είτε από τις ίδιες τις τράπεζες, για να προσδιορίσουν την οικονομική κατάσταση στην οποία βρίσκονται, ώστε να αναγνωρίσουν πιθανά προβλήματα και να καθορίσουν τα απαιτούμενα σχέδια δράσης, είτε από τις εποπτικές αρχές, στο πλαίσιο της ρυθμιστικής εποπτείας τους στον τραπεζικό τομέα.

Ενώ μια τράπεζα τρέχει προσομοιώσεις σε μεμονωμένο επίπεδο, οι ρυθμιστικές αρχές των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και της κυβέρνησης χρησιμοποιούν υπολογιστικά μοντέλα προσομοίωσης σε πιο ευρεία κλίμακα χρησιμοποιώντας δεδομένα από πολλά τραπεζικά ιδρύματα προκειμένου να γίνουν πλήρως κατανοητές όλες οι πιθανές καταστάσεις τις οποίες μπορεί να κληθεί να αντιμετωπίσει το χρηματοπιστωτικό σύστημα και να αξιολογήσουν κατά πόσο μπορεί να επηρεαστεί από μία ενδεχόμενη οικονομική κρίση.

Τα αποτελέσματα των stress tests χρησιμοποιούνται από τις εποπτικές αρχές για να εξετάσουν κατά πόσο οι τράπεζες διαθέτουν κατάλληλες διαδικασίες διαχείρισης κινδύνου (risk management) σε περίπτωση που περιοριστούν σημαντικά οι πηγές χρηματοδότησης τους, όπως για παράδειγμα σε περίπτωση "παγώματος" της αγοράς, ή σημαντικής μείωσης του αριθμού των καταθέσεων/καταθετών της (depositor run).

Για παράδειγμα, μια τράπεζα που στηρίζεται σε μεγάλο βαθμό σε βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση (short-term funding) θα μπορούσε να πιεστεί να εκδώσει πιο μακροπρόθεσμο χρέος, να αυξήσει τις πηγές χρηματοδότησης της, ή να αυξήσει τα αποθέματά της σε περιουσιακά στοιχεία που ρευστοποιούνται εύκολα εάν η εκάστοτε εποπτική αρχή και οι οικονομικοί αναλυτές κρίνουν ότι αυτό είναι απαραίτητο μετά από εξέταση των ισολογισμών της, ώστε να μπορέσει να ανταπεξέλθει σε ένα δυσχερές οικονομικό κλίμα.

Τέτοιες δοκιμές παρέχουν μια μεγαλύτερη και πιο συνολική εικόνα για το τραπεζικό σύστημα, ενώ τα αποτελέσματα αυτών των αναλύσεων συχνά δημοσιοποιούνται στο κοινό και έχουν ως στόχο να τονώσουν την εμπιστοσύνη του στο οικονομικό σύστημα.

Κάθε χρηματοπιστωτικό ίδρυμα που συμμετέχει σε αυτά τα τεστ αντοχής έχει λάβει εντολή να αναλύσει την σημασία και την έκταση των δυνητικών ζημιών συμπεριλαμβανομένων των δανείων της, των τίτλων που έχει στο χαρτοφυλάκιο της, τις υποχρεώσεις της κτλ. Τα συμμετέχοντα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα θα πρέπει να προβλέψουν επίσης τους εσωτερικούς πόρους που απαιτούνται για την απορρόφηση των

ζημιών, όπως για παράδειγμα το ύψος των απαιτούμενων αποζημιώσεων για δάνεια που εκδόθηκαν.

Η προσομοίωση είναι μια χρήσιμη μέθοδος για την μελέτη συμπεριφοράς ενός χαρτοφυλακίου κατά τη διάρκεια μιας οικονομικής κρίσης ενώ χρησιμοποιείται επίσης για να μετρήσει το βαθμό στον οποίο ορισμένοι παράγοντες μπορούν να επηρεάσουν μια επιχείρηση ή μια ολόκληρη βιομηχανία, με την προσομοίωση Monte Carlo να είναι μία από τις πιο ευρέως χρησιμοποιούμενες μεθόδους.

Σύμφωνα με τους ισχύοντες κανόνες, οι εποπτικές αρχές αναμένουν από τις τράπεζες να διατηρούν κεφάλαια πάνω από ένα ελάχιστο προκαθορισμένο επίπεδο ανάλογα με το επίπεδο και τη φύση των κινδύνων στους οποίους εκτίθενται (Πηγή: www.euretiro.com).

4.2.2. Αποτελέσματα των Stress Tests

Η άσκηση προσομοίωσης κατάστασης κρίσης πραγματοποιήθηκε πανευρωπαϊκά το 2010 και 2011. Για την Ελλάδα συμμετείχαν οι έξι συστημικές τράπεζες οι οποίες είναι η Αγροτική Τράπεζα, η Alpha Bank, η Τράπεζα Πειραιώς, η Εθνική Τράπεζα, η Eurobank και φυσικά το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Οι τράπεζες αυτές αντιπροσωπεύουν περισσότερο από το 90% του ενεργητικού του ελληνικού τραπεζικού συστήματος.

Για το 2010, υπολογίστηκε η επίπτωση που θα υπάρξει στον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας Tier 1 με βάση τρία σενάρια, τα οποία είναι τα εξής:

- Το βασικό, το οποίο συμβαδίζει με τις υπάρχουσες μακροοικονομικές εκτιμήσεις για το 2010 και το 2011,
- Το δυσμενές, το οποίο ενσωματώνει ακραίους κινδύνους, που σχετίζονται κατά κύριο λόγο με τον κίνδυνο χρέους χώρας και μια σημαντική επιδείνωση των μακροοικονομικών συνθηκών, και
- Το δυσμενές σενάριο που λαμβάνει υπόψη τον δημοσιονομικό κίνδυνο των ευρωπαϊκών χωρών.

Τα αποτελέσματα των ελληνικών τραπεζών παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα. Αξίζει να σημειωθεί ότι παρουσιάζονται τα αποτελέσματα όλων των συστημικών τραπεζών ώστε να γίνει σύγκριση με τα αποτελέσματα του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου.

Τράπεζα	Βασικό Σενάριο	Δυσμενές Σενάριο	Δυσμενές Σενάριο με Δημοσιονομικό Κίνδυνο
ΕΤΕ	11,7%	9,6%	7,4%
Eurobank	11,7%	10,2%	8,17%
Alpha Bank	12,3%	10,9%	8,22%
Τράπεζα Πειραιώς	10,9%	8,3%	6%
ΑΤΕ	10,7%	8,9%	4,36%
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	17%	15%	10,1%

Πίνακας 1: Αποτελέσματα Stress Tests (2010)

Από τα παραπάνω γίνεται εμφανές ότι για το 2010 το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο παρουσιάστηκε ότι είναι σε πολύ καλύτερη κατάσταση σε σχέση με τα υπόλοιπα τραπεζικά ιδρύματα της χώρας κάτι που γίνεται εμφανές από την διαμόρφωση του δείκτη Tier 1 ακόμα και στο πιο δυσμενές σενάριο, όπου ο δείκτης Tier 1 διαμορφώνεται στο 10,1% ενώ ο ανάλογος δείκτης είναι σαφώς χαμηλότερος στα υπόλοιπα χρηματοπιστωτικά για το ίδιο σενάριο.

Επίσης, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο παρουσίασε απόθεμα 285,44 εκατ. ευρώ επί των κεφαλαίων Tier 1, σε σχέση με το όριο του 6% του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας για το πιο δυσμενές σενάριο, ποσό σαφώς χαμηλότερο σε σχέση με τις υπόλοιπες ελληνικές τράπεζες (πλην της ΑΤΕ η οποία παρουσίασε την χειρότερη επίδοση). Για παράδειγμα, σύμφωνα με το τρίτο σενάριο, η Alpha Bank παρουσιάζει απόθεμα ύψους 1,16 δις ευρώ επί των κεφαλαίων Tier 1, ενώ η Αγροτική Τράπεζα ήταν η μοναδική που για το ίδιο σενάριο παρουσίασε έλλειμμα.

Για το 2011 δημοσιοποιήθηκαν οι επιπτώσεις στον δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας με βάση δύο σενάρια, τα οποία είναι τα εξής:

- Δυσμενές σενάριο, και
- Δυσμενές σενάριο, το οποίο συμπεριλαμβάνει πρόσθετα μέτρα βελτίωσης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών

Το δυσμενές σενάριο συμπεριελάμβανε «κούρεμα των ελληνικών ομολόγων έως 23,6% και αύξηση κατά 50% των επισφαλειών. Στο δεύτερο σενάριο (Δυσμενές Σενάριο 2) , ο δείκτης Core Tier 1 υπολογίζεται λαμβάνοντας υπόψη πρόσθετα μέτρα που ήδη υλοποιούνται ή έχουν δρομολογηθεί (π.χ. πωλήσεις ή απορροφήσεις θυγατρικών εταιριών, έκδοση μετατρέψιμων ομολόγων, αποεπενδύσεις, κ.α.), καθώς και γενικές προβλέψεις που έχουν ήδη σχηματιστεί για κάλυψη μελλοντικών ζημιών.

Τα αποτελέσματα των stress tests για το 2011 παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα.

Τράπεζα	Δυσμενές Σενάριο 1	Δυσμενές Σενάριο 2
ΕΤΕ	7,7%	9,7%
Alpha Bank	7,4%	8,2%
Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο	5,5%	7,1%
Τράπεζα Πειραιώς	5,3%	6,3%
Eurobank	4,9%	7,6%
ΑΤΕ	-0,8%	6%

Πίνακας 2: Αποτελέσματα Stress Test 2011

Για το Δυσμενές Σενάριο 1 είχε οριστεί ένα κατώτατο όριο αναφοράς 5%. Σύμφωνα με την πρώτη στήλη, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ήταν ελάχιστα πάνω από το όριο αυτό ενώ μία τράπεζα (Eurobank) ήταν ελάχιστα κάτω και η Αγροτική Τράπεζα ήταν σημαντικά χαμηλότερα.

Όσον αφορά τα αποτελέσματα του Δυσμενούς Σεναρίου 2 (Δυσμενές σενάριο συμπεριλαμβανομένων πρόσθετων μέτρων βελτίωσης της κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών), τα προαναφερθέντα μέτρα αυξάνουν σημαντικά τους δείκτες κεφαλαιακής επάρκειας των τραπεζών με αποτέλεσμα ο δείκτης Κυρίων Βασικών Ιδίων Κεφαλαίων (Core Tier 1) όλων των ελληνικών τραπεζών να υπερβαίνει αισθητά το όριο αναφοράς 5%.

Με βάση τα παραπάνω αποτελέσματα, πρέπει να δώσουμε έμφαση στο γεγονός ότι τα αποτελέσματα του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου έγιναν χειρότερα μέσα σε δύο χρόνια. Σύμφωνα με το πιο δυσμενές σενάριο του 2010, ο δείκτης κεφαλαιακής επάρκειας έφτασε το 10,1% ενώ στα αποτελέσματα του 2011, ο ίδιος δείκτης, στο Δυσμενές Σενάριο 1 φτάνει το 5,5%. Βέβαια, πρέπει να αναφέρουμε ότι όλες σχεδόν οι τράπεζες παρουσίασαν χειρότερη εικόνα σε σχέση με το 2010, αλλά το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και η Αγροτική Τράπεζα παρουσίασαν την μεγαλύτερη μείωση του δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

4.2.3. Αξιολόγηση των Stress tests

Με βάση τα παραπάνω στοιχεία, γίνεται αντιληπτό ότι ο τραπεζικός τομέας της χώρας είναι εξαιρετικά σταθερός και μπορεί να αντέξει σε αντίξοες μελλοντικές συνθήκες. Πρέπει να αναφέρουμε ότι τα σενάρια που περιγράφονται σε όλες τις περιπτώσεις είναι εξαιρετικά απίθανο να συμβούν (και για τον λόγο αυτό λέγονται και ακραία) αλλά το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι εξαιρετικά θωρακισμένο.

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έδειξε μία εξαιρετική εικόνα στο πρώτο Stress Test (και στα τρία σενάρια) με ένα εξαιρετικά υψηλό απόθεμα σε σχέση με το ζητούμενο και φυσικά σε σχέση με τις υπόλοιπες συστημικές τράπεζες τις Ελλάδας. Τα αποτελέσματα όμως του δεύτερου Stress Test ήταν εμφανώς κατώτερο σε σχέση με το πρώτο, δείχνοντας ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ήταν το δεύτερο χειρότερο σε κεφαλαιακή επάρκεια και στα δύο σενάρια. Σαφώς, τα σενάρια στο δεύτερο Stress Test ήταν πολύ χειρότερα σε σχέση με το 2010, με αποτέλεσμα όλες οι συστημικές τράπεζες να παρουσιάσουν χειρότερη εικόνα αλλά και πάλι η απόκλιση ήταν εξαιρετικά μεγάλη.

Η εικόνα που παρουσίασε στο τελευταίο Stress Test σε συνδυασμό με συγκεκριμένες συγκυρίες και αποφάσεις της Ελληνικής Κυβέρνησης, επέφεραν το τελικό αποτέλεσμα το οποίο ήταν η διάσπαση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου σε καλή και κακή τράπεζα, να αποφευχθεί η πλήρη εκκαθάριση του τραπεζικού ομίλου (το οποίο θα είχε σαν αποτέλεσμα να χαθούν όλες οι καταθέσεις σε λογαριασμούς του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου) και να πωληθεί τελικά στην Eurobank.

4.3. Εικόνα της μετοχής του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Στο συγκεκριμένο τμήμα του κεφαλαίου θα προχωρήσουμε στην ανάλυση της πορείας της μετοχής του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, χρησιμοποιώντας τα στοιχεία που έχουμε στην διάθεση μας μέσω της ιστοσελίδας www.capital.gr.

Στο παρακάτω διάγραμμα φαίνεται παραστατικά η πορεία της μετοχής.

Διάγραμμα 1: Διακύμανση μετοχής (1/2007 – 1/2013)

Από το παραπάνω διάγραμμα είναι εμφανές ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο επηρεάστηκε σημαντικά από την οικονομική κρίση που ξεκίνησε το 2008. Πιο συγκεκριμένα, είναι χαρακτηριστικό ότι η τιμή της μετοχής της τράπεζας αυξανόταν σταθερά και είχε φτάσει περίπου στα 17 ευρώ ανά μετοχή στις αρχές του 2007. Από εκείνο το σημείο και μετά όμως, η πορεία της μετοχής ήταν αρνητική μέχρι τις αρχές του 2008 οπότε και διαπραγματευόταν στα 7 ευρώ ανά μετοχή.

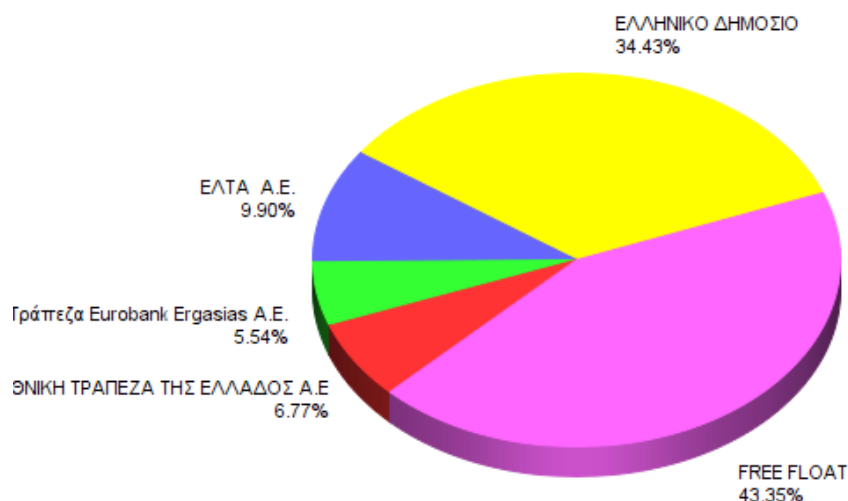
Από εκείνο το σημείο και έπειτα, η μετοχή του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου γνώρισε βραχυχρόνια ανάκαμψη η οποία διήρκεσε μέχρι τα μέσα του 2008 οπότε και διαπραγματευόταν στα 10 ευρώ ανά μετοχή. Από τότε όμως μέχρι τις αρχές του 2009 η τιμή της μετοχής μειωνόταν συνεχώς με αποτέλεσμα στην συγκεκριμένη περίοδο να διαπραγματεύεται στα κάτω από 5 ευρώ ανά μετοχή. Σημαντικό ρόλο σε όλη αυτή την αρνητική πορεία έπαιξαν οι δυσμενείς συνθήκες στην χώρα μας αλλά και το αρνητικό κλίμα στο χρηματιστήριο Αθηνών.

Η τιμή της μετοχής του οργανισμού παρουσίασε αυξομειώσεις από τα μέσα του 2009 μέχρι τα μέσα του 2011 οπότε και η κατάσταση άρχισε να χειροτερεύει. Μάλιστα, τον Αύγουστο του 2012 ο οργανισμός αποφάσισε την προσωρινή αναστολή της διαπραγμάτευσης των μετοχών λόγω της αδυναμίας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου να δημοσιεύσει την Ετήσια Οικονομική Έκθεση της Τράπεζας και του Ομίλου για την χρήση του 2011 εντός της προβλεπόμενης προθεσμίας λόγω εξαιρετικά δυσμενών συνθηκών². Εκείνη την περίοδο μάλιστα εντεινόταν οι συζητήσεις για ανακεφαλαιοποίηση της τράπεζας.

² <http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=472549>

Αρκετοί αναλυτές θεωρούν ότι η κακή εικόνα της τράπεζας οφείλεται στο κούρεμα των ομολόγων του 2012 μιας και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο είχε στην κατοχή του υψηλό ποσοστό κρατικών ομολόγων.

Παρακάτω παρουσιάζεται η μετοχική σύνθεση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου με τελευταία ενημέρωση στις 11 Δεκεμβρίου 2012.

Διάγραμμα 2: Μέτοχοι με ποσοστό άνω του 5%

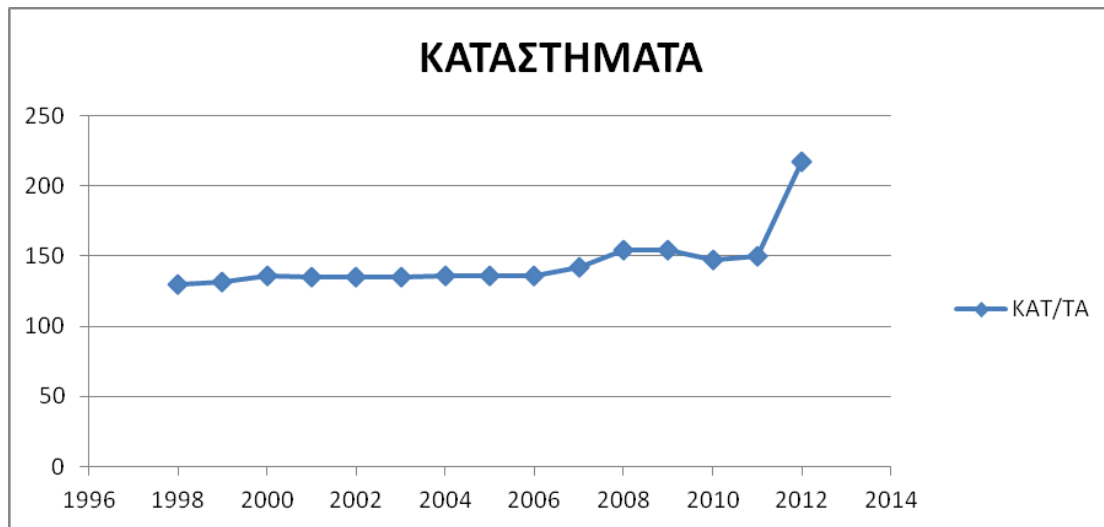
Από το παραπάνω διάγραμμα γίνεται εμφανές ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των μετοχών του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου διαπραγματευόταν ελεύθερα στην αγορά. Στο Ελληνικό Δημόσιο ανήκε το 34,43%μ ενώ στα ΕΛΤΑ Α.Ε. ανήκε το 9.9%. Ακολουθεί η Εθνική Τράπεζα της Ελλάδος με ποσοστό 6,77% ενώ η τράπεζα Eurobank Εργασίας Α.Ε. κατείχε το 5,54%³.

4.4. Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο και λειτουργικό κόστος

Στο σημείο αυτό του κεφαλαίου θα προχωρήσουμε σε μία ανάλυση της πορείας που είχαν οι λειτουργικές δαπάνες του συγκεκριμένου χρηματοπιστωτικού οργανισμού. Με βάση την ανάλογη αρθρογραφία, γίνονται αναφορές ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο αύξησε

³ <http://www.capital.gr/xa/insiders.asp?s=%D4%D4>

εξαιρετικά το λειτουργικό του κόστος μέσω αύξησης του υπαλληλικού προσωπικού καθώς επίσης και των καταστημάτων που λειτουργούσε σε ολόκληρη την χώρα.

Διάγραμμα 3: Καταστήματα ΤΤ (Σύνολο)

Το παραπάνω διάγραμμα παρουσιάζει την πορεία που είχαν τα καταστήματα που λειτουργούσε το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Παρατηρούμε ότι από το 1998 μέχρι το 2006 η τράπεζα λειτουργούσε από 130 καταστήματα (1998) μέχρι 136 καταστήματα (2006) πανελληνίως. Από εκείνη τη χρονιά όμως και μετά, ο αριθμός των καταστημάτων αυξήθηκε ραγδαία από 136 σε 142 (2007) ενώ από το 2008 η τράπεζα συνέχισε να αυξάνει τον αριθμό των καταστημάτων σε 150 το 2011 και 217 το 2012 παρά τις δυσμενείς οικονομικές συνθήκες που γνώρισε η Ελλάδα εκείνη την περίοδο. Αξίζει βέβαια να αναφέρουμε ότι ταυτόχρονα 750 Ταχυδρομικά Γραφεία εκτελούσαν και υπηρεσίες Ταμιευτηρίου σε όλη τη χώρα⁴.

⁴ <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=0>

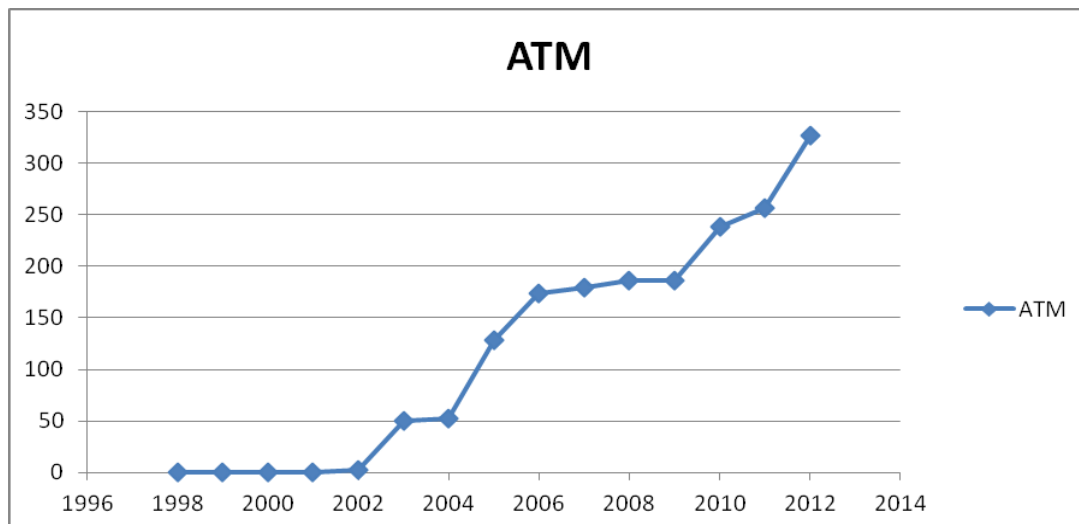

Διάγραμμα 4: Προσωπικό ΤΤ

Την ίδια περίπου εικόνα παρουσιάζει και η απασχόληση προσωπικού στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Όπως παρουσιάζεται στο παραπάνω διάγραμμα, ο οργανισμός απασχολούσε συνολικά οριακά κάτω από 1300 υπαλλήλους μέχρι το 2008. Από εκείνη την χρονιά και έπειτα, η τράπεζα αποφάσισε να προσλάβει προσωπικό, με τον συνολικό αριθμό αυτών να φτάνει τους 1713 το 2008 (από 1302 το 2007) ενώ το 2009 ο αριθμός των απασχολούμενων στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έφτασε τους 2419 υπαλλήλους. Το 2012 ο αριθμός των εργαζομένων έφτασε οριακά πάνω από τους 3000, που σηματοδοτεί μία αύξηση πάνω από 100% από το 2007 μέχρι το 2012.

Ανάλογη εικόνα παρουσιάζει και ο αριθμός των ΑΤΜ που λειτουργεί το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Πιο συγκεκριμένα, από το 1998 μέχρι και το 2001 η τράπεζα δεν είχε προς λειτουργία κανένα ΑΤΜ σε ολόκληρη την Ελλάδα ενώ το 2002 λειτουργούσε μόνο 2 πανελληνίως. Ο αριθμός αυτών αυξήθηκε ραγδαία σύμφωνα και με το παρακάτω διάγραμμα σε 50 το 2003 ενώ το 2005 λειτουργούσε 128 (αύξηση 120%). Η αυξανόμενη πορεία των λειτουργούντων ΑΤΜ συνεχίστηκε τα επόμενα χρόνια με ραγδαίο ρυθμό και το 212 έφτασε να λειτουργεί συνολικά 327 ΑΤΜ πανελληνίως⁵.

⁵ <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=0>

Διάγραμμα 5: ATM Ταχ. Ταμιευτηρίου

Τα παραπάνω στοιχεία παρουσιάζουν με πολύ συγκεκριμένο τρόπο την αύξηση του κόστους λειτουργίας του οργανισμού. Αξίζει αναφοράς ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο αύξησε το λειτουργικό του κόστος σε περίοδο ύφεσης και αβεβαιότητας παρά το γεγονός ότι οι ανταγωνίστριες τράπεζες κράτησαν σταθερά τα μεγέθη αυτά ή προέβησαν σε οριακές μειώσεις προσωπικού (μέσω συνταξιοδοτήσεων κυρίως) και καταστημάτων.

Το ζήτημα αυτό είναι εξαιρετικής σημασίας μιας και το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ήταν ένας διαχρονικός αρωγός ανάπτυξης για ολόκληρη την χώρα μιας και μέσω του οργανισμού αυτού χρηματοδοτήθηκαν μεγάλα έργα και το Κράτος είχε μία πηγή ρευστότητας μέσω των επενδύσεων που έκανε η τράπεζα σε ομόλογα Δημοσίου.

4.5. Οικονομικά στοιχεία Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Στο σημείο αυτό θα παρουσιάσουμε εκτενώς τα οικονομικά στοιχεία που είναι διαθέσιμα για τον όμιλο του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου. Τα διαθέσιμα οικονομικά στοιχεία ξεκινάνε από το δωδεκάμηνο του 2008 μέχρι το δωδεκάμηνο του 2011 και παρουσιάζουν τα μεγέθη κλειδιά του ομίλου, Μέσω των στοιχείων αυτών θα κάνουμε άλλη μία ανάλυση πάνω στο πως έφτασε το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο από μία υγιείς τράπεζα σε έναν υπό εκκαθάριση και προς πώληση τραπεζικό οργανισμό⁶.

⁶ <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=0>

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ						
Καθαρά Έσοδα από Τόκους	253	294	322	263	385	299
Καθαρά Έσοδα από Αμοιβές και Προμήθειες	24	11	17	16	25	9
Συνολικά Λειτουργικά Έσοδα	412	293	302	369	319	261
Συνολικές Λειτουργικές Δαπάνες	108	103	299	323	293	874
Προβλέψεις για Πιστωτικούς Κινδύνους	24	0	36	41	58	135
Καθαρά Κέρδη μετά από Φόρους	137	43	3	20	-42	- 523
ΒΑΣΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ						
Σύνολο Ενεργητικού	12.309	13.187	14.898	17.956	16.566	15.872
Δάνεια και Απαιτήσεις κατά πελατών (μετά από προβλέψεις)	5.557	8.603	7.004	7.903	8.216	8.035
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	10.725	11.155	11.211	12.632	12.125	10.906
Ιδία Κεφάλαια	869	747	544	1.242	930	514

Πίνακας 1: Αποτελέσματα και Βασικά Στοιχεία Ισολογισμού ΤΤ (σε εκατ. Ευρώ)

Ο παραπάνω πίνακας μας δείχνει τα αποτελέσματα των οικονομικών ετών 2006, 2007, 2008, 2009, 2010 και του τριμήνου του 2011⁷. Από ότι παρατηρούμε, υπάρχει μία οριακή αύξηση στα καθαρά έσοδα από τόκους καθ' όλη την περίοδο που παρουσιάζεται στον παραπάνω πίνακα. Τα καθαρά έσοδα από αμοιβές και προμήθειες παρουσιάζουν μία μικρή εικόνα εκτός από τα έτη 2006 και 2007 όπου παρουσιάζεται μείωση άνω του 50%. Τα συνολικά λειτουργικά έσοδα όμως παρουσιάζουν σταθερή μείωση από 412 εκατ. το 2006 σε 261 εκατ. το εννεάμηνο του 2011.

Το μέγεθος όμως που παρουσιάζει το μεγαλύτερο ενδιαφέρον είναι οι συνολικές λειτουργικές δαπάνες, οι οποίες αυξήθηκαν από 108 εκατ. το 2006 σε 874 εκατ. το εννεάμηνο του 2011 (αύξηση 800%) ενώ τριπλασιάστηκε από το 2006 μέχρι το 2008, ενδεικτικό όσων αναφέραμε στην παραπάνω υποενότητα του κεφαλαίου. Μάλιστα, αυτή η αύξηση είναι συνεχόμενη για την αναφερόμενη περίοδο, με εξαίρεση την χρονιά 2010 στην

⁷ <http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=0> και <http://www.capital.gr/fundamentals/balance.asp?stck=%D4%D4&bls=Z&blsYear=107&p=>

οποία παρουσιάζεται μία μείωση. Αξίζει να αναφερθεί ότι από το 2007 στο 2008 οι λειτουργικές δαπάνες του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου σχεδόν τριπλασιάστηκαν από 103 εκατ. σε 299 εκατ. ευρώ.

Ένα άλλο μέγεθος που επίσης παρουσίασε αύξηση είναι αυτό των προβλέψεων για πιστωτικούς κινδύνους. Το 2007 μάλιστα, το μέγεθος αυτό ήταν μηδενικό αλλά αυξήθηκε στα 36 εκατ. ευρώ το αμέσως επόμενο έτος. Από εκείνη την χρονιά και έπειτα, οι προβλέψεις για πιστωτικούς κινδύνους συνέχισε να αυξάνεται φτάνοντας τα 135 εκατ. ευρώ για το εννεάμηνο του 2011. Το μέγεθος αυτό υποδηλώνει ξεκάθαρα ότι οι επισφάλειες του οργανισμού οι οποίες προέρχονται από δάνεια κυρίως αυξάνονταν. Η απότομη αύξηση των προβλέψεων αυτών οφείλεται σε μεγάλο βαθμό και από προβλέψεις απομείωσης ομολόγων ελληνικού Δημοσίου.

Παρά το δυσμενές κλίμα και τα υψηλά λειτουργικά κόστη, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο δεν κατέγραψε ζημία από το 2006 έως και το 2009 όμως για το 2010 και 2011 η τράπεζα παρουσίασε αυξανόμενες ζημίες. Πιο συγκεκριμένα, το 2006 κατέγραψε κέρδη ύψους 137 εκατ. ευρώ. Το μέγεθος αυτό όμως μειώθηκε περίπου στο 1/3 την επόμενη χρονιά και έφτασε τα 43 εκατ. ευρώ ενώ το 2008 κατέγραψε οριακά κέρδη ύψους 3 εκατ. ευρώ. Την επόμενη χρονιά το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ανέκαμψε παρουσιάζοντας αύξηση κερδοφορίας στα 20 εκατ. ευρώ, αλλά στα επόμενα έτη κατέγραψε ζημίες που έφτασαν τα 523 εκατ. ευρώ το εννεάμηνο του 2011.

Όσον αφορά τα στοιχεία ισολογισμού του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου, αυτά παρουσιάζουν μία μεικτή εικόνα και μπορούμε να πούμε ότι δεν υπάρχουν απότομες μειώσεις η αυξήσεις σε όλα τα μεγέθη για την εξεταζόμενη περίοδο. Το σύνολο του ενεργητικού παρουσίασε σταδιακή αύξηση από 12,3 δισεκατομμύρια ευρώ το 2006 στα 17,9 δισεκατομμύρια ευρώ το 2009. Το 2010 και το εννεάμηνο του 2011 παρουσίασε όμως μείωση και έφτασε τα 15,8 δισεκατομμύρια ευρώ για το εννεάμηνο του 2011.

Τα δάνεια και απαιτήσεις κατά πελατών γνώρισαν επίσης μία απότομη αύξηση από το 2006 στο 2007 αλλά από εκείνη την χρονιά και έπειτα παρουσίασαν σχετικά μικρότερες αυξομειώσεις. Μάλιστα, το συγκεκριμένο μέγεθος διαμορφώθηκε στα 5,5 δισεκατομμύρια ευρώ για το 2006, και αυξήθηκε την αμέσως επόμενη χρονιά στα 8,6 δισεκατομμύρια ευρώ. Το 2008, τα δάνεια και απαιτήσεις κατά πελατών μειώθηκαν στα 7 δισεκατομμύρια ευρώ ενώ το 2009 αυξήθηκαν στα 7,9 δισεκατομμύρια ευρώ ενώ έφτασαν τα 8 δισεκατομμύρια ευρώ το εννεάμηνο του 2011.

Οι υποχρεώσεις προς πελάτες επίσης αυξήθηκαν σταδιακά από 10,7 δισεκατομμύρια ευρώ το 2006 στα 12,12 δισεκατομμύρια ευρώ το 2010 ενώ παρουσίασαν μείωση στο εννεάμηνο του 2011 φτάνοντας τα 10,9 δισεκατομμύρια ευρώ.

Τέλος, τα Ιδία Κεφάλαια παρουσίασαν σταδιακή μείωση από το 2006 στο 2008. Μάλιστα, το 2006 το μέγεθος αυτό έφτανε τα 869 εκατ. ευρώ και διαμορφώθηκε στα 544 εκατ. ευρώ το 2008. Την αμέσως επόμενη χρονιά όμως (2009) τα Ιδία Κεφάλαια σχεδόν διπλασιάστηκαν και έφτασαν τα 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ ενώ παρουσίασαν σταδιακή μείωση για το 2010 και το εννεάμηνο του 2011 φτάνοντας τα 514 εκατ. ευρώ.

4.6. Στοιχεία Ενεργητικού & Παθητικού Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου

Στο σημείο αυτό θα κάνουμε μία ανάλυση της πορείας των μεγεθών που απαρτίζουν το Ενεργητικό και Παθητικό του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου από το 2005 μέχρι το 2011.

Σύμφωνα με τους παρακάτω πίνακες, παρατηρούμε μία αύξηση στα ταμειακά διαθέσιμα καθ' όλη την περίοδο που αναφέρεται στους πίνακες αυτούς. Επίσης, υπάρχει μία ραγδαία αύξηση στις απαιτήσεις κατά πιστωτικών ιδρυμάτων μέχρι το 2008, ενώ ακολουθεί μία σταθερή μείωση του συγκεκριμένου μεγέθους μέχρι το 2011.

Επιπροσθέτως, παρουσιάζεται μία σταθερή μείωση στο χαρτοφυλάκιο συναλλαγών και στα παράγωγα χρηματοπιστωτικά μέσα (απαιτήσεις), ενώ τα δάνεια και προκαταβολές σε πελάτες παρουσιάζει ραγδαία αύξηση και πιο συγκεκριμένα το μέγεθος αυτό τριπλασιάζεται από το 2005 μέχρι το 2011. Αυτό μας δείχνει ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έδωσε τεράστια βάση στα δάνεια προς τους πολίτες αλλά και προς το Δημόσιο (ομολογιακά δάνεια κυρίως) ενώ δεν έδειξε να προτιμάει επενδύσεις χαρτοφυλακίου.

Επίσης, παρατηρούμε μία αύξηση των υποχρεώσεων προς πιστωτικά ιδρύματα από μηδενικές το 2005 σε περίπου 4 δισεκατομμύρια το 2011 ενώ αυξήθηκαν και οι υποχρεώσεις προς πελάτες καθ' όλη την εξεταζόμενη περίοδο.

ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ταμείο & Διαθέσιμα στην ΚΤ	191	149	129	179	109	361	274
Απαιτήσεις κατά Πιστωτικών Ιδρυμάτων	1.249	757	2.586	3.005	2.334	924	920
Χαρτοφυλάκιο Συναλλαγών	1.593	1.615	904	455	445	75	0
Παράγωγα Χρηματοπιστωτικά μέσα - Απαιτήσεις	810	11	23	5	6	3	2
Δάνεια & Προκαταβολές σε πελάτες	3.013	4.802	6.023	7.003	7.910	11.199	10.966
Χαρτοφυλάκιο Επενδύσεων	5.110	4.587	3.126	0	0	0	0
Σύνολο Ενεργητικού	11.565	12.309	13.187	14.904	17.960	16.564	15.897
ΠΑΘΗΤΙΚΟ							
Υποχρεώσεις προς Πιστωτικά Ιδρύματα	0	500	1.038	2.804	3.667	3.102	3.990
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	9.953	10.725	11.155	11.231	12.657	12.140	10.920
Παράγωγα Χρηματοπιστωτικά μέσα - Υποχρεώσεις	66	2	11	87	158	154	191
Σύνολο Παθητικού	11.565	12.309	13.187	14.904	17.960	16.564	15.897

Πίνακας 2: Στοιχεία Ενεργητικού & Παθητικού ΤΤ

ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Ταμείο & Διαθέσιμα στην ΚΤ	1,65%	1,21%	0,98%	1,21%	0,61%	2,18%	1,73%
Απαιτήσεις κατά Πιστωτικών Ιδρυμάτων	10,80%	6,15%	19,61%	20,16%	13%	5,58%	5,79%
Χαρτοφυλάκιο Συναλλαγών	13,78%	13,13%	6,85%	3,05%	2,48%	0,46%	0%
Παράγωγα Χρηματοπιστωτικά μέσα - Απαιτήσεις	0,01%	0,10%	0,17%	0,03%	0,03%	0,02%	0,01%
Δάνεια & Προκαταβολές σε πελάτες	26,06%	39,02%	45,67%	46,99%	44,05%	67,61%	68,98%
Χαρτοφυλάκιο Επενδύσεων	44,19%	37,27%	23,71%	0%	0%	0,00%	0%
ΔΙΑΡΘΡΩΣΗ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ							
Υποχρεώσεις προς Πιστωτικά Ιδρύματα	0%	4,06%	7,87%	18,82%	20,42%	18,73%	25,10%
Υποχρεώσεις προς Πελάτες	86,07%	87,14%	84,59%	75,35%	70,48%	73,29%	68,69%
Παράγωγα Χρηματοπιστωτικά μέσα - Υποχρεώσεις	0,58%	0,02%	0,08%	0,59%	0,88%	0,94%	1,21%

Πίνακας 3: Διάρθρωση Ενεργητικού & Παθητικού ΤΤ

	2006	2007	2008	2009	2010	2011
ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ						
Συνολικά Έξοδα/Συνολικά Έσοδα	54,96%	82,84%	99,11%	88,73%	101,80%	354,79%
Αμοιβές & Έξοδα Προσωπικού/Συνολικά Έσοδα	20,54%	34,41%	34,13%	33,14%	41,85%	37,53%
Καθαρά Έσοδα από Τόκους/Σύνολο Εσόδων	61,55%	100,51%	108,12%	71,72%	123,45%	115,92%
Κέρδη ή Ζημίες μετά φόρων (σε εκατ. ευρώ)	137	43	2,9	19,97	- 42	-523
Βασικά Κέρδη μετά φόρων ανά Μετοχή (σε ευρώ)	0,97	0,31	0,02	0,04	-0,21	-1,91
ΔΕΙΚΤΕΣ ΡΕΥΣΤΟΤΗΤΑΣ						
Ταμείο & Διαθέσιμα στην ΚΤ/Σύνολο Ενεργητικού	1,21%	0,98%	1,21%	0,61%	2,18%	1,73%
Δάνεια & Προκαταβολές σε πελάτες/Υποχρεώσεις σε Πελάτες	44,78%	53,99%	62,36%	62,50%	92,24%	100,42%
Ταμείο & Διαθέσιμα στην ΚΤ/Υποχρεώσεις σε Πελάτες	1,39%	1,16%	1,60%	0,87%	2,98%	2,52%
ΔΕΙΚΤΗΣ ΠΙΣΤΩΤΙΚΟΥ ΚΙΝΔΥΝΟΥ						
Δάνεια & Προκαταβολές σε Πελάτες/Σύνολο Ενεργητικού	39,02%	45,67%	46,99%	44,05%	67,61%	68,98%
ΔΕΙΚΤΕΣ ΚΕΡΔΟΦΟΡΙΑΣ						
Απόδοση Ιδίων Κεφαλαίων (ROE)	15,79%	5,82%	0,55%	1,63%	-4,59%	-99,03%
Απόδοση ενεργητικού (ROA)	1,12%	0,33%	0,02%	0,11%	-0,25%	-3,29%
ΔΕΙΚΤΗΣ ΜΟΧΛΕΥΣΗΣ						
BXM (Σύνολο Ενεργητικού/Σύνολο Καθαρής Θέσης)	14,16	17,65	27,96	14,67	18,06	30,07

Πίνακας 4: Βασικοί δείκτες ΤΤ

Όσον αφορά τον παραπάνω πίνακα, ο οποίος παρουσιάζει τους βασικούς οικονομικούς δείκτες για το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, οφείλουμε να παρατηρήσουμε συγκεκριμένες πορείες των δεικτών αυτών που επίσης αποδεικνύουν ότι η τράπεζα άρχισε να χάνει την καλή εικόνα που είχε την τριετία 2006 – 2008 και να γίνεται από κερδοφόρος οργανισμός σε ζημιογόνα επιχείρηση.

Αρχικά, αναφέρουμε τον δείκτη Συνολικά Έξοδα προς Συνολικά Έσοδα, ο οποίος αυξάνεται καθ' όλη την περίοδο που μελετάμε με αποκορύφωμα το 2011 στο οποίο ο δείκτης αυτός τριπλασιάζεται. Η πορεία αυτού του δείκτη δείχνει ότι τα έσοδα του οργανισμού δεν

κάλυπταν τα συνολικά έξοδα ενώ έφτασαν να είναι τα τριπλάσια σχεδόν από τα συνολικά έσοδα.

Επίσης, ένας άλλος δείκτης που αξίζει να τον αναλύσουμε είναι τα Δάνεια και Προκαταβολές σε Πελάτες προς Υποχρεώσεις σε πελάτες ο οποίος υπερδιπλασιάστηκε κατά τη διάρκεια της εξεταζόμενης περιόδου, κάτι που δείχνει ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο προχώρησε σε υπερβολικές εγκρίσεις δανείων προς πελάτες με αποτέλεσμα να αναλαμβάνει μεγαλύτερο κίνδυνο αθέτησης και μη πληρωμής των δανείων αυτών.

Για να επιβεβαιώσουμε το παραπάνω συμπέρασμα, παρατηρούμε τον δείκτη Δάνεια και Προκαταβολές σε πελάτες προς Σύνολο ενεργητικού, ο οποίος δείχνει τον κίνδυνο που αναλαμβάνει το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Με βάση τον παραπάνω πίνακα, ο δείκτης αυτός αυξάνεται με αποτέλεσμα σχεδόν να διπλασιάζεται μέσα στα πέντε χρόνια που μελετάμε. Αυτό επιβεβαιώνει ότι ο οργανισμός ενέκρινε υπεράριθμα δάνεια τα οποία θα μπορούσαν να οδηγήσουν την τράπεζα στην κατάρρευση της.

Όσον αφορά τους δείκτες κερδοφορίας, τα τελευταία δύο χρόνια καταγράφουν και οι δύο αρνητικό πρόσημο. Πιο συγκεκριμένα, ο δείκτης Απόδοσης Ιδίων Κεφαλαίων (ROE) κατέγραψε πτώση από 15,79% το 2006 σε - 99,03% το 2011, δείγμα της τραγικής εικόνας που παρουσίαζε η τράπεζα εκείνη την χρονιά. Επίσης, ο δείκτης Απόδοσης Ενεργητικού (ROA) κατέγραψε επίσης μείωση από 1,12% (2006) στο -3,29% (2011).

Αίτια αυτής της αλλαγής της εικόνας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου μπορεί να αναζητηθούν σε πολλά διαφορετικά στοιχεία. Η κατακόρυφη αύξηση του λειτουργικού κόστους, οι υπερβολικές εγκρίσεις δανειοδοτήσεων αλλά και η υπερβολική έκθεση του οργανισμού σε χρέος του Ελληνικού Δημοσίου, έκριναν την πορεία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου από το 2008 μέχρι το 2011.

4.7. Συμπεράσματα 4^{ου} Κεφαλαίου

Κάνοντας μία ανασκόπηση όσων αναφέρθηκαν στο κεφάλαιο αυτό, πρέπει να τονίσουμε ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο δεν προμηνυόταν ότι θα έφτανε στο χείλος της κατάρρευσης με εφιαλτικό αντίκτυπο στην ελληνική οικονομία και στην εμπιστοσύνη του κόσμου στον ελληνικό τραπεζικό κλάδο.

Στο παρόν κεφάλαιο ξεκινήσαμε σκόπιμα με την απόδοση του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου στα Stress Tests που πραγματοποιήθηκαν όχι μόνο στην Ελλάδα αλλά σε ολόκληρη την Ευρωζώνη. Τα αποτελέσματα έδειξαν τότε ότι ο οργανισμός ήταν υγιής και μπορεί να ανταπεξέλθει σε δυσμενή και πολύ δυσμενή οικονομικά γεγονότα.

Τα αποτελέσματα αυτά όμως δεν προμήνυαν την εξέλιξη που είχε τελικά το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο, μιας και αυξήθηκε το λειτουργικό του κόστος ενώ ακολούθησε και το PSI μέσω του οποίου το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έχασε μεγάλο ποσό από τις επενδύσεις σε κρατικά ομόλογα. Σε όλα αυτά προστίθεται η αυξημένη έκθεση του οργανισμού σε δάνεια που είχαν χορηγηθεί σε πελάτες της τράπεζας αλλά και σε δάνεια προς Δήμους και για έργα κοινωφελούς χαρακτήρα.

Το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο εν τέλει διασπάστηκε σε καλή και κακή τράπεζα ώστε να γλιτώσει την κατάρρευση και να συνεχίσει να λειτουργεί ως μέλος πλέον του ομίλου EFG Eurobank Ergasias η οποία ανακοίνωσε την αγορά του οργανισμού μέσα στον Δεκέμβριο του 2013.

ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η παρούσα διπλωματική εργασία είχε σκοπό την ανάλυση του τραπεζικού κλάδου στην Ελλάδα και ταυτόχρονα να δώσει έμφαση στην ιστορία, συμβολή και πορεία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου.

Στο πρώτο κεφάλαιο αναλύσαμε την βιβλιογραφική ανασκόπηση γύρω από την σχέση της χρηματοδότησης της οικονομίας ενός κράτους και του τραπεζικού συστήματος της εκάστοτε χώρας. Αναλύσαμε την σημασία του χρηματοπιστωτικού συστήματος στην σύνθεση της συνολικής ζήτησης, στην κατανομή των πόρων και στην χρηματοοικονομική καταστολή. Επίσης αναφέραμε τα μέσα χρηματοδότησης που προσφέρουν οι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί αλλά και τους λόγους για τους οποίους μία τράπεζα αποφασίζει να διεθνοποιήσει τις δραστηριότητες της. Επιπροσθέτως αναλύσαμε τους κινδύνους που αναλαμβάνει ο εκάστοτε χρηματοπιστωτικός οργανισμός, ενώ είναι σημαντική και η αναφορά μας στον ρόλο της Επιτροπής της Βασιλείας στον περιορισμό του κινδύνου που λαμβάνουν οι τράπεζες παγκοσμίως.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, αναλύσαμε διεξοδικά την δομή του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος. Μέσα από την ανάλυση αυτή αναφέραμε τον βασικό ρόλο της Τράπεζας της Ελλάδος ως εποπτικού οργανισμού για το ελληνικό τραπεζικό σύστημα ενώ αναφέραμε και τους βασικότερους χρηματοπιστωτικούς οργανισμούς που δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα. Εδώ πρέπει να αναφέρουμε ότι από την ανάλυση μας έγινε εμφανές ότι το ελληνικό τραπεζικό σύστημα είναι σχετικά κλειστό μιας και οι ξένοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί καταλαμβάνουν πολύ μικρό μερίδιο της ελληνικής τραπεζικής αγοράς. Αυτό έχει να κάνει με την ιδιοσυγκρασία των Ελλήνων πελατών των τραπεζών οι οποίοι εμπιστεύονται περισσότερο τις ελληνικές τράπεζες. Ταυτόχρονα όμως, και οι ξένοι τραπεζικοί όμιλοι δεν έχουν την τάση να ανταγωνίζονται τις ελληνικές τράπεζες αλλά δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα ώστε να εξυπηρετούν τους ξένους πελάτες τους οι οποίοι δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύσαμε διεξοδικά την πορεία του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου στο χρόνο από την έναρξη λειτουργίας του στην Κρήτη το 1902 μέχρι την διάσπαση του οργανισμού σε καλή και κακή τράπεζα και πώληση της καλής στην EFG Eurobank Ergasias τον Δεκέμβριο του 2013. Μέσα από την ανάλυση αυτή έγινε εμφανές ότι το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο ήταν φορέας ανάπτυξης για την ελληνική κοινωνία, προσφέροντας χρηματοδότηση για μεγάλα έργα υποδομής σε ολόκληρη την Επικράτεια. Ταυτόχρονα όμως, στάθηκε δίπλα στον μικρομεσαίο καταθέτη και

δανειολήπτη σε κρίσιμες περιόδους για την Ελλάδα και ενώ οι ελληνικές τράπεζες τότε στόχευαν κυρίως τα υψηλά κοινωνικά στρώματα. Το χαρακτηριστικό της πορείας του Ταχυδρομικού Ταμιευτηρίου είναι ότι είχε χαράξει συγκεκριμένη στρατηγική καθ' όλη την πορεία του η οποία συμπεριελάμβανε την παροχή υπηρεσιών αποταμίευσης σε μικροκαταθέτες και ειδικά σε αγρότες σε όλη τη χώρα (σε σχέση με τις μεγάλες τράπεζες οι οποίες δεν είχαν υποκαταστήματα στην επαρχία παρά μόνο στα αστικά κέντρα) μέσω των Ελληνικών Ταχυδρομείων. Επίσης, η τακτική της τράπεζας ήταν να προσφέρει ρευστότητα στις εκάστοτε κυβερνήσεις της Ελλάδας αλλά και στην προσφορά χρηματοδότησης σε δήμους, κοινότητες, και Νομικά Πρόσωπα Δημοσίου Δικαίου.

Οι ελληνικές κυβερνήσεις από την άλλη, έδωσαν αυτό που έλειπε από τα υπόλοιπες τράπεζες στο Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο. Την εγγύηση ότι οι καταθέσεις τους είναι ασφαλείς. Σε πολλές περιπτώσεις όμως ο οργανισμός δεν μπορούσε να ανταπεξέλθει στον ανταγωνισμό από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα της χώρας και για τον λόγο αυτό άλλαξε νομική μορφή ώστε να παρέχει πλήρεις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες.

Τα τελευταία χρόνια, οπότε και η ελληνική κοινωνία δοκιμάζεται από τις συνεχόμενες μειώσεις μισθών και συντάξεων, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έδειχνε ότι συνεχίζει να είναι σταθερό και ότι οι καταθέτες μπορούν να συνεχίσουν να το εμπιστεύονται. Τα αποτελέσματα των Stress Tests ήταν ενθαρρυντικά και κανένας δεν μπορούσε να πει ότι ο οργανισμός θα μπορούσε να φτάσει το χείλος της κατάρρευσης.

Από το 2008 όμως και μετά, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έπεσε θύμα της ίδιας του της στρατηγικής. Η υπερβολική έκθεση σε ομόλογα Δημοσίου επηρέασαν την σταθερότητα του οργανισμού λόγω του PSI ενώ εκείνη την περίοδο αυξήθηκε υπερβολικά το λειτουργικό κόστος, μειώθηκε η κερδοφορία του οργανισμού ενώ η αυξημένη έκθεση του σε δάνεια που είχαν χορηγηθεί και δεν μπορούσαν να αποπληρωθούν δημιούργησε τεράστια προβλήματα που αποτυπώνονταν στις εκθέσεις της τράπεζας για το 2010 και 2011.

Μπροστά στην πιθανή κατάρρευση του οργανισμού, η Ελληνική Κυβέρνηση αποφάσισε να διασπάσει το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο σε «καλό» και «κακό» κομμάτι. Το πρώτο ξεκίνησε να διαπραγματεύεται προς πώληση, ενώ για το δεύτερο δόθηκε εντολή προς εκκαθάριση.

Από το 1902 και έπειτα, το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο έχει αλλάξει σε πολλά ώστε να προσαρμοστεί στις συνεχώς μεταβαλλόμενες συνθήκες της αγοράς, να προσφέρει μεγαλύτερη ρευστότητα στο κράτος και στον πληθυσμό της χώρας και να

μπορέσει να εξυπηρετήσει πολίτες σε ολόκληρη την Επικράτεια. Από δημόσιος οργανισμός άλλαξε μορφή σε χρηματοπιστωτικό οργανισμό ώστε να μπορέσει να προσφέρει περισσότερα χρηματοπιστωτικά προϊόντα στους Έλληνες καταναλωτές και να μπορέσει να αυξήσει την κερδοφορία του, κάτι που θα βοηθούσε ώστε να ανταπεξέλθει στον έντονο ανταγωνισμό του κλάδου.

Η οικονομική κρίση που μαστίζει την χώρα μας επηρέασε αρνητικά το Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο αλλά η διάσωσή του και η πώληση του στην EFG Eurobank Ergasias μπορεί να σηματοδοτήσει μία νέα εποχή στο χρηματοπιστωτικό σύστημα της Ελλάδας.

Πανεπιστήμιο Πειραιώς

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Howells P. G. A., Bain K. (2009), Χρήμα, Πίστη, Τράπεζες: Μία Ευρωπαϊκή Προσέγγιση, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα
- Αγγελόπουλος Π. (2010), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα: Αγορές, Προϊόντα, Κίνδυνοι, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα
- Αγγελόπουλος Π. (2005), Τράπεζες και Χρηματοπιστωτικό Σύστημα: Αγορές, Προϊόντα, Κίνδυνοι, Εκδόσεις Σταμούλης, Αθήνα
- Θωμαδάκης Σ., Ξανθάκης Μ. (2011), Αγορές Χρήματος & Κεφαλαίου: Θεωρία και Πράξη, Εκδόσεις Σταμούλη, Αθήνα
- Μπουραζέλης Κ., Μειδάνη Κ. (2011), Αποταμίευση και Διαχείριση Χρήματος στην Ελληνική Ιστορία, Ταχυδρομικό Ταμιευτήριο Ελλάδος, Αθήνα
- Προβόπουλος Γ., Κατόπουλος Π. (2001), Η Δυναμική του Χρηματοοικονομικού Συστήματος, Εκδόσεις Κριτική, Αθήνα

Αρθρογραφία

Aliber R. Z. (1984), International Banking: A Survey, Journal of Money, Credit and Banking, XVI(4), Part 2, pp. 661 – 678.

Annual Report and Accounts 2012, HSBC Bank plc

Μασουράκης, Μ. (2010), Ελλάδα και το Κράτος: Προμηθέας Δεσμώτης; Παγκόσμιο Οικονομικό, 11, 2, σελ. 45 – 66

Μητσόπουλος, Μ. & Πελαγίδης, Θ. (2011), Κατανοώντας την Κρίση στην Ελλάδα: Από Boom στο Στήθος, Λονδίνο, Palgrave Macmillan

Πασιούρας, Φ. (2008), Διεθνή Στοιχεία Σχετικά με τον Αντίκτυπο των Κανονιστικών Ρυθμίσεων και Εποπτείας σε Τεχνική Αποτελεσματικότητα των Τραπεζών: Η Εφαρμογή της Ανάλυσης των Δεδομένων σε Δύο Στάδια Υπερκέρασης. Αξιολόγηση των Ποσοτικά Οικονομικών και Λογιστικής 30, σελ. 187 – 223

Χαρδούβελης, Γ. (2008), Παρουσίαση για την EFG Eurobank. Αθήνα: Eurobank

Διαδικτυακές Πηγές

<http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>

www.nbg.gr

www.alpha.gr

www.piraeusbankgroup.com

www.hsbc.gr

www.citybank.com

www.citygroup.com

<http://www.pancretabank.gr>

<http://www.chaniabank.gr>

www.euretirio.com

www.capital.gr

<http://www.tovima.gr/finance/article/?aid=472549>

<http://www.capital.gr/xa/insiders.asp?s=%D4%D4>

<http://www.hba.gr/Index.asp?Menu=0>

<http://www.capital.gr/fundamentals/balance.asp?stck=%D4%D4&bls=Z&blsYear=107&p=>

<http://el.wikipedia.org/>

Πανεπιστήμιο Πειραιώς